

Morroal Bóktan Yesunkwata Luk Ne Bóktan Wialómórr Ngaensingül Bóktan

Ini Peba Nótó Wialómórr

Luk wa Zu pam koke yarilürr. Wa dokta yarilürr akó wa Grrik bóktan akó bókam tumtum wirri umul yarilürr. Wa [apostol] Polón gódam yarilürr akó ngibürr tonarr wankü wamlórr Morroal Bóktan büdrratóm bwób-bwób (Apostolab Tórrmen 16:10-17, 20:5-21:17).

Luk aprrapórr tóba peba wialómórr, wa Rrom wirri basirrdü nóma yarilürr, ngibürr tonarr we pail aodó 60 akó 80, Kerrison amtómól kakóm.

Lukün Zitülkus Ini Peba Wialómóm

Luk ini peba darrü pamankü wialómórr, ngi Tiopilus. Ini pam aprrapórr wirri Rrom singüldü balngomól pam yarilürr. Lukün ubi igó yarilürr, Tiopilus umul ki ipüde Yesun póepankwata kakalande. Akó oya ubi ta igó yarilürr, blaman bwób-bwób pamkolpama, [Zu pamkolpam] akó Zu-koke nidi kwarilürr, amkoman póep ki umul bairre Yesu Kerriso nótó yarilürr. Oya ubi igó yarilürr, i umul ki bairre Yesun tórrmen tulmil akó umulbain bóktan. Oya ubi ta igó yarilürr, i umul ki bairre wagó, Yesu ia tamórr blaman pamkolpam zid bainüm oya amkoman nidi angundako.

Luk Larókwata Wialómórr

Ini pebadó Luk wibalómórr Yesu ne poko bóktanórr akó ne kla tómbapónórr pamkolpam tangbamtinüm umul apadóm God ibü ia zid bainda tibiób kolae tonarrdógab. Luk Yesun arrólankwata wialómórr, tai ene tonarrdógab Yesu amtómól küsil yarilürr, kókó wa kwitüdü alkomólórr. Ini póepa bómtyanda Yesu wa ene [Kerriso] yarilürr, God noan ki zirrsapóne tóba [alkamül-koke bóktan] ngarkwatódó.

Luk ta wialómórr wa, Yesu wa Pamkolpamab Olom yarilürr. Wa nüzazilóp Yesu azid akó elklaza-koke pamkolpam ia tangbamtin yarilürr, akó wa ok nyónónóp, ngibürr pamkolpama nibiób alzizi zomalórr. Wa pamkolpamab azid dólóng nyónónóp, ibü kolae tonarr bargolórr, akó ibü nüzazilóp Godón Kingzan Balngomólankwata.

Luk wialómórr Yesu ia narrótókórr, ia türsümülürr büdüldügab, akó ia okaka tübyónürr abün pamkolpamdó. Solkwat God oya kwitüdügab we sipadórr.

Lukün [wirri gyagüpitótók] we kla yarilürr wagó, Morroal Bóktan Yesunkwata blaman is-abkü, Zu pamkolpam akó Zu-koke nidipko, kolae tonarr pamkolpam akó dümdüm nidi ngyaben-dako, elklaza babul nibióbko akó abün elklaza nibióbko.

Ini Peban Bóktan Zono Módögako:

- A. Lukün zitulkus ini peba wialómóm 1:1-4
- B. Zon Baptaes Bain Pam akó Yesun amtómól akó dódórr bain 1:5-2:52
- C. Zon Baptaes Bain Pama kwat alótórr 3:1-20

- D. Zon Yesun baptaes yónürr akó satania Yesun kolae tonarr tónggapónóm alngomólóm kain yarilürr 3:21-4:13
- E. Yesun zaget panzedó Galili prrobinsdü 4:14-9:50
- F. Yesu Galili prrobinsdüğab wamórr ama Zerrusalem 9:51-19:27
- G. Dómdóm udaidü Zerrusalemóm akó minggüpanandó 19:28-21:38
- I. Yesun amigóp akó büdülämpükü emkólóp 22:1-23:56
- H. God Yesun irsümülürr büdüldüğab akó Yesu okaka tübyónürr pamkolpamdó akó kwitüdü kasilürr 24:1-53

Lukün Zitülkus Ini Peba Wialómóm

¹ Wirri Pam Tiopilus,

Abün pama tibiób arüng angrin kwarilürr bóktan wibalómóm, ne elklaza küppükü bainónóp mibüka, ² ngibürrazan kibü ne poko tüzazilnónóp, i tibióbnüm ilküpi ne elklaza nósenónóp bwób zitüldüğab, akó Godón bóktan nidi büdratnónóp pamkolpamdó. ³ Ka küób ta tai kuri mumyamla Yesun ene póepa ne bókyanórr, da ka küób igó gyagüpi wama, ka dümdüm wialómdóla marünkü, Tiopilus, ⁴ marü tai umulüm amkoman bóktan, marü ngibürra ne kla umul myónónóp.

[Anerrua] Bóktanórr Wagó, Zon [Baptaes Bain] Pama Sab Tómtómóle

⁵ Errod king nóma yarilürr Zudia Prrobin-sankü, darrü [prrist] asi yarilürr, ngi Zekarraea, Abaezan prristab kobodógabi. Oya kol Elizabeth

wa ta Erronón zitüldügab katókórr.* ⁶ I nizana dümdüm ngyabenórri Godón ilküpdü, akó i [Lodón] blaman gida bóktan poko akó mamoan bóktan karrkukus amorran namülnürri. ⁷ A ibü ma olmal babul kwarilürr, zitülkus Elizabet olmal balngón-koke kol warilürr. Akó i ta tib tai epep myang bain namülnürri.

⁸ Darrpan ngürr, Zekarraean prristab kobo zagetódó nóma yarilürr, Zekarraea tóba zaget tónggapón yarilürr [Godón Gyabi Müótüdü]. ⁹ Prristab gida ngarkwatódó ngi amkün kla nóma aman kwarilürr asenóm Lodón Gyabi Müótüdü morroal ilang buru nótó ki angan yarile [altadó], da Zekarraean ngia tubrranórr. ¹⁰ Wazan ene ilang buru angan yarilürr, blaman pamkolpama dakla tóre kwarilürr pulkakak.[†]

¹¹ Darrü Lodón anerrua tóba ugón okaka tübyónürr Zekarraeaka. Ene anerrua alta tutul kwata zamngól yarilürr, ene morroal ilang buru ne bóngan kwarilürr. ¹² Zekarraea ene anerru nóma esenórr, wa karibóka-koke arrkürrürr akó dakla guma ipadórr. ¹³ Ene anerrua Zekarraeanbóka wagó, “Ma gumgu, Zekarraea! God marü tóre arrkrru yarilürr olomóm. Elizabet marü kola sab siman olom esene marünkü, da sab Zon ngi ngyesilke. ¹⁴ Ma sab bagürwóm namulo oyame. Akó abün pamkolpam sab

---

* **1:5** Erron Isrrael isab ngaen-gógópan prrist wató yarilürr (Bazeb Tonarr 28:1-3). Oya olmalbobatal ta sab prrist koralórr. Wa Mosesón naret yarilürr (Bazeb Tonarr 7:1). **1:5** 1 Krronikol 24:10   † **1:10** Wata prrist ok nyónónóp Godón Gyabi Müöt kugupiandó barrbünum. Popa pamkolpam wata pulkakak ola koralórr, kal akólórrón pul basirrdü.

bagürwóm kwarile, wa sab nóma tómtómóle. **15** Wa sab wirri pam yarile Godón ilküpdu. Wa sab waen koke ki enólón akó ia ngyepam. Oya amtómól küsil nóma yarile, oya büb sab Godón Samua gwarrarrón yarile. **16** Wa sab abün Isrrael pamkolpam sakone Lodka, tibiób God. **17** Zon sab Lodón singül kwata wame. Oya samu akó arüng, [prropet] Ilaezan samu akó arüngzan yarile. Wa inzan wamle, abal akó olmal darrpan pokodó amarrum paudi ngyabenóm akó Godón arrkrru-koke pamkolpam alüngüm dümdüm gyagüpitótók apadóm. Ini tonarre, wa pamkolpam dümdüm nütürre Lodón pamkolpamów bainüm.”

18 Zekarraea anerru imtinürr wagó, “Ka ia umul baino ia ini amkoman pokoa? A ka go myangla, akó kürü kol ta epepo; oya pail alam ngarkwat kokea!”

19 Ene anerrua bóktanórr wagó, “Kürü ngi Geibrriel. Blaman ngürrzan ka Godón obzek kwata zamngóldóla. Da kürü God wató zirkapóne marüka ini morroal bóktan ódódóm. **20** Da turrkrru, ma sab piküp namulo akó gaodó koke namulo bóktanóm, kókó ene ngürr nóma semrróne, zitulkus ma kürü bóktan amkoman koke angundóla. Ene bóktana sab tóba ngarkwatódó küppükü baine.”

21 Da pamkolpama dakla Zekarraean akyan kwarilürr. Ibü gyagüpitótók abün-abün koralórr, da tibiób bamtinónóp wagó, “Ia ini pama wirri ngarkwat larógóm apadóda Godón Gyabi

Müót kugupidü?” ²² Zekarraea amkoman nóma tubrranórr, wa gaodó koke yarilürr bóktanóm. I umul bainóp wagó, ini pama nuszan kla esene Godón Gyabi Müót kugupidü. Wa wata tange tórrmen tómbapón yarilürr pamkolpamdó, a oya tae wata murrbausürrün yarilürr.

²³ Zekarraean Godón Gyabi Müótüdü zagenta nóma blakónórr, wa tóba basirrdü we alkomólórr. ²⁴ Ene kakóm, oya kola Elizabet bikóm we esenórr. Wa müótüdüğabi koke burruan warilürr 5 melpal kugupidü.[‡] ²⁵ Elizabet bóktanórr wagó, “Errkyá ini ngyaben tonarrdó, Lod kürü kuri tangkamtine! Wa kürü ene olmal balngón-koke büód kuri amanike pamkolpamab obzek kwata!”

Anerrua Bóktanórr Wagó, Yesu Sab Tómtómóle

²⁶ 6 Melpal ngarkwat Elizabetón bikóm ódódde, God tóba anerru Geibrrielün ugón zirrsapónórr Nazarret wirri basirrdü, Galili prrobinsdü, ²⁷ pampükü ut-koke ngul olomdó, ngi Merri. Wa rearrrón warilürr darrü pam amiögüm ngi Zosep, [Deibidün] bobataldógab. ²⁸ Geibrriel oyaka wamórr, da bóktanórr wagó, “Paud mariüka asi ki yarilün, God wirribóka ne kol agürda! Lod mankü asine!”

²⁹ Geibrrielün bóktana Merrin abün gyagüpítótók uliónürr. Wa tóba bamtin warilürr

---

^{‡ 1:24} Mi tai umul kokeakla, wa müótüdüğabi koke iade burruan warilürr ene 5 melpal kugupidü. Aprrapórr oya ubia pamkolpama oya asen-gum kókó i gaodó kwarilürr oya asenóm, wa olompükü warilürr akó oya büód igósidei blakórrón yarilürr.

^{1:27} Metyu 1:18

wagó, "Anerruan bóktanan küp ia laróga?"
30 Anerrua oyaka bóktanórr wagó, "Gumgu, Merri, zitulkus God tóba obzek kwata marüka morroal kuri sesene! **31** Turrkrru, ma sab bikóm ipudo, akó siman olom eseno. Da ma oya Yesu ngi ngyesilke. **32** Wa sab wirri pam yarile, akó sab ngilianórre: Wirri Kwitüm God oya Olombóka. Akó Lod God sab oya tóba abbobat Deibidün pabodó ingrime. **33** Akó sab wa wató nolngomónorr Zeikobón olmalbobatal,§ metat; oya balngomóla sab kokean blakóne!"

34 Merri anerru imtinürr wagó, "Ini wa ia tómbapóne? Ka go pambóka umul-kókla."

35 Anerrua bóktan yalkomólórr wagó, "Godón Samua sab marüka tübangrine, akó Wirri Kwitüm Godón wirri arünga sab marü ngamlo-e. Módoga, we zitulkusdü, sab ne oloma gómtómole marükagab sab tebe-tebe buamanikürrün akó [kolkal] ngyaben yarile akó ngilianórre Godón Olombóka.
36 Da ma turrkrru: marü gódam Elizabeth bikómpükümato. Wa epepande kuri ipüde. Pamkolpama oyabóka igó apón korálórr wa, 'Wa olmal balngón-koke kolo,' a wa ma errkyá 6 ngim melpal amaiido bikómpükü. **37** Zitulkus módogá, darrü kla müp babula Godka."

38 Merri bóktan yalkomólórr wagó, "Ka Lodón [leba zaget] kolóla. Taia! Amkoman ki tómbapó kürüka, marü bóktan ngarkwatódó!" Da anerrua oya we zumgatórr.

1:31 Metyu 1:21   **1:32** 2 Samuel 7:12, 13, 16; Aesaya 9:7

§ **1:33** Zeikobón olmalbobatal wa Israélbóka apóna.   **1:37**

Bwób Zitül 18:14

Merri Elizabetón Angónóm Natókórr

³⁹ Ene kakóm, Merri tóba elklaza tómbapónórr, da órnae we natókórr darrü wirri basirrdü Zudia prrobins podopükü bwóbdü, Zekarraea a Elizabet ibü asenóm. ⁴⁰ Wa Zekarraean müótüdü noma bangrinürr, wa Elizabetónbóka wagó, “Paud marüka asi ki yarilün!” ⁴¹ Elizabet Merrin noma zurrkrrurr, Elizabetón oloma aumana bikómdü wata ugósan wirribóka balngónórr, akó Elizabetón büb Godón Samua ta ugósan gwarrarrón yarilürr. ⁴² Wa wirri gyagüpi bóktanórr wagó, “God marü kuri bles mine ngibürr koldógabi! God sab bles ine, ma sab ne olom ilngumilo! ⁴³ Ia ini wirri klama ia larógóm tómbapónda kürüka, ene wa, kürü Lodón aipa katóke kürü angónóm! ⁴⁴ Dümdüman ka marü noma murrkrrua, kürü bikómdü ne olome bagürwómpükü balngóne! ⁴⁵ Bagürwóm marükama, zitulkus ma amkoman angundóla, marü Lod ne bóktan mókyanórr sab amkoman küppükü baine!”

Merri Godón Yagürlürr

⁴⁶ Merri bóktanórr wagó,
“Ka Lodón ngi kwit amnyeldóla moboküpi;
⁴⁷ kürü samu kari bagürwóm kokea Godónkwata, kürü Zidain Pam,
⁴⁸ zitulkus wa kürü gyagüpi kúmanikürr, oya tüpana leba zaget ngulmokur!
Errkyadógab kókó sab ugórr, pamkolpama sab igó bóktanórre wagó, ‘Wa bagürwóm kolo’,

- 49** zitülkus Wirri Arüng Goda kari morroal elklaza koke tólbaelórr kürünkü.
 Oya gyabian ngia!
- 50** Oya ne pamkolpama [ótókdako], wa tóba gyaur okaka amzazilda ibüka, darrü lüöldügabi kókó darrü lüöl.
- 51** Wa wirri térrmen tólbaelórr tóba arüng tange:
 wa ikub bagür pamkolpam tibiób gyagüpítotókpükü nörngenóp.
- 52** Wa balngomól wirri pam tibiób pabodógab tüp selókórr, a tibiób ngi nidi tüp alókdako, wa ibü ngi kwit ninóp.
- 53** Wa alo-koke ngyaben kolpam morroal elklaza-e ngabyónürr, a wa mórrrel pam tang küpan zirrnapónóp aibwób.
- 54** God tóba zaget pam Isrrael* kuri tang-namtirre. Wa oya gyaura ngambangóle
- 55** Eibrra-amka akó oya olmalbobataldó metatómpükü, wa mibü abalbobatal ne bóktan nókyenóp!"
- 56** Merri Elizabetka aüd melpal ngarkwat ngyabenórr, da we alkommórr tóba basirrdü Nazarret.

Zon Baptæs Bain Pama Tómtómólórr

57 Elizabetón noma twarrpinürr, da siman olom esenórr. **58** Oya minggüapanandó nidi ngyabenónóp akó oya zonaretala barrkrrurr,

---

1:52 Zob 5:11; 12:19   * **1:54** God Isrrael pamkolpam inzan ngiblianda, tóba zaget pam Isrrael.

Lod nadüzan gyaur yarilürr oyaka.[†] I usakü kari bagürwóm koke kwarilürr.

59 8 Ngim ne ngürr yarilürr, pama togobórr oya [gyabi sopae singgapinüm]. Ibü ubi aban ngi ngyesilüm yarilürr, Zekarraea. **60** A oya aipa bóktan yalkomólórr wagó, “Koke! Oya ngi sab Zon yarile!”

61 I bóktónóp oyaka wagó, “A darrü pam go babula marü zitüldü ene ngipükü!” **62** Olgabi tange térrmen tólbael kwarilürr Zekarraeaka, oya amtinüm nadü ngi akyanóm olommokur.

63 Zekarraea darrem tange térrmen tólaelórr ibüka wibalóm klamóm. I nóma sidüdóp, wa ini opor wibalómórr wagó, “Oya ngi Žone.” Blaman pamkolpama gübarirr aengóp. **64** Tai ene pokoadó, Zekarraean taea ultapükü ugón tapabakurr, da bóktanóm we bainürr. Dakla Godón yagürlürr. **65** Ene pamkolpama ibü minggüpanandó nidi ngyabenónóp, karibóka-koke barrkürrürr, i blaman ne kla nosenóp. Akó blaman Zudia podopükü bwóbdü ne pamkolpam kwarilürr, blamana wata ene poko zwapolórr. **66** Blamana nidi barrkrrurr ini poko, metat gyagüpi ogoblórr. I tibiób bamtinónóp wagó, “Ia wa sab ia pamóm baine, ini olommokura?” Zitulkus módóga, ibüka popadan yarilürr Lodón arüng tang oyaka asi yarilürr.

Zekarraea Godón Yagürlürr akó Oya Bóktan Büdrratlórr

[†] **1:58** Elizabet siman olom esenórr, enana wa olmal balngón-koke kol akó epep warilürr. **1:59** Lebitikus 12:3

67 Olgabi oya ab Zekarraean büb Godón Samua gwarrarrón yarilürr, da [prropetzan igósidi bóktanórr] wagó:

68 “Mi blamana yagürnórre Lodón, mibü Isrrael isab God!

Zitulkus módoga, wa kuri tame tóba pamkolpam [aurdü amanóm].

69 God mibü kuri tókyerre mibü wirri Zidbain Pam.

Wa Godón zaget pam Deibidün zitüldügabi kuri tame.

70 God bóktanórr tóba prropetódóma, tibi-tibi amórrón nidi kwarilürr tóbankü, ngaen nidi ngyabenónóp, wagó,

71 ‘Wa mibü sab zid tirre ibükagab, minkü nidi gazirrdako,

akó ibü tangdógab syuse, mibü nidi alzizi amandako.

72 God ini pokó sab tónggapóne tóba gyaur okaka amzazilüm, wa ne arüng bóktan nókyenóp mibü abalbobatal.

Oya [alkamül-koke tónggapórrón bóktan] metat gyagüpítótókdó yarile,

73 wa ne [arüng alkamül-koke bóktan] ekyanórr mibü abbobat Eibrra-amón wagó,

74 wa sab mibü aurdü semóne ibükagab, minkü nidi gazirrdako,

mibü ok bainüm oya gum-koke ótókóm.

75 Ini pokodó, mi sab kolkal akó dümdüm ngyaben koralo oya obzek kwata mibü ini ngyabenbarrdó.’

- 76 A mató, kürü olom, marü sab igó ngimlianórre, Wirri Kwitüm Godón prropet, zitülkus ma sab Lodón singül kwata wamo kwat alótóm.
- 77 Marü zaget sab we kla yarile, oya pamkolpam umul-umulan ngibtanóm, God sab ibü zid nirre, wa ibü kolae tonarr nόma norrgorre.
- 78 Mibü God ini poko tónggapónóm kainda, zitülkus wa kari gyaur kokea mibüka. Ini gyaur zitülkusdü, abüsazan angürda, zyóna sab mibüka inzan tame kwitungab.
- 79 Wa sab tame warri apónóm ibüka, samuan ngarkwatódó tümün akó büdül kwatódó nidipko akó mibü paud kwatódó balngomólóm."
- 80 Ene olommokur Zon we dódórr bailürr akó arüng ipadlórr samuan ngarkwatódó. Wa [nguin-koke bwóbdü] ngyaben yarilürr, kókó ene ngürr nόma semrranórr, wa ugón we okaka tübyónürr Isrrael pamkolpamdó.

2

Yesun Amtómól (Metyu 1:18-25)

- 1 Zon ne tonarr tómtómólórr, Sisa* Ogustus arüng bóktan igó zirrapónórr, bwób-bwób blaman pamkolpama tibiób ngi amarrum, sansus

---

1:76 Malakae 3:1   **1:79** Aesaya 9:2   *** 2:1** Rrom pamkolpama tibiób king Sisabóka ngiblian kwarilürr. Mórrke-mórrke mórdoga: Caesar, Emperor. Wa ngaen blaman Isrrael pamkolpamab tüp tóbankü yazebórr. Ene tonarrdó, wa ma igósidi blaman Isrrael pamkolpamab kingüm bainürr.

bukdü arrbünüm, wa ne bwób ór ngabkalórr.
² Ini ngaen-gógópan ngi arrbün tonarra ugón tómbapónórr, Kwirrinus gabena nómá yarilürr Sirria prrobinsdü. ³ Da blaman pamkolpama we ogoblórr tibióbán darrpan-darrpan babót wirri basirrdü, tibiób ngi amarrum, sansus bukdü arrbünüm.

⁴ Da módoga, Zosep ta wamórr Nazarret wirri basirrdügab, Galili prrobins kugupidü, ama Betliem wirri basirrdü, Zudia prrobins kugupidü, King [Deibid] ne tómtómólórr, zitulkus wa Deibidün zitül olom yarilürr.

⁵ I Merridi aurürri tibiób ngi angrinüm sansus bukdü, zitulkus wa oya arrearrón kol warilürr. Merri ta ugón bikómpükü warilürr. ⁶ I olazan namülnürri, ene tonarrdó Merrin ugón twarrpinürr. ⁷ Wa tóba ngaen siman olom we esenórr, da mórrkenyórri we errgótanórr, ama ngabyón larab paugtundü ingrinürr, zitulkus ut bwób gaodó koke yarilürr amil marrgudü.

[Sip] Ngabkan Pam akó Anerru

⁸ Ene irrüb, sip ngabkan pama tibiób sip ola ngabkan koralórr ene dadan basirr madmad kabedó. ⁹ Darrü Lodón anerrua ibüka we okaka tübyónürr. Lodón [wirri kómal zyóna] ibü nómá warri napónóp, ibü wirri guma yazebórr. ¹⁰ Da anerrua ibüka we bóktanórr wagó, “E gumgu, zitulkus ka yabüka morroal bagürwóm bóktan sidüda, blaman pamkolpamabkü. ¹¹ Errkya ini ngürr, Deibidün wirri basirrdü, yabü Zidbain Oloma kuri tómtómóle. Wa módoga, ene [Ker-riso], yabü [Lod]. ¹² E oya kubó inzan emzyetane:

e kubó gab olom mórrkenyórri arrgóttarrón eserre, paugtundü arrükdi.”

¹³ Olgabi, büzyón-babul, kwitümgab wirri anerru kwóba oyaka we barümóp. I Godón yagürnóp, igó bóktankü wagó,

¹⁴ “Wirrian kwitüm Godón ngi wirri kwitüm emngyelam,

akó tüpdü paud asi ki yarilün pamkolpamab aodó, oya nidi bagürwóman ngitandako!”

¹⁵ Anerrua sip ngabkan pam nóma nümgütóp, i we bakolórr ama kwitüdü. Da sip ngabkan pama tibióbka we bóktan kwarilürr wagó, “Nau kóbó! Mi tótókdakla Betliem ene tonarr asenóm, Lod ne pokonumul-umulan ngibtirre!”

¹⁶ Da i órnae we ogobórr. I Merri, Zosep, akó ene gab olom we nómrrónóp. Oloma paug tundü we arrük yarilürr. ¹⁷ I ene gab olom nóma esenóp, ene bóktan we ayop, ibü anerrua ne bóktan nüzazilóp ene gab olombóka.

¹⁸ Blamana nidi barrkrrurr, i gübarirr aengóp, ibü sip ngabkan pama ne pokonumul-umulan ngibtirre!

¹⁹ Blaman ne pokoa tómbapónónóp, Merri tóba moboküpdu irrbülürr, da gyagüpi amalórr.

²⁰ Ene sip ngabkan pama we bakonórr Godón ngi wirri kwitüm amngyelkü akó agürkü, i ne kla barrkrrulürr akó ne kla nosenónóp. Blaman klama we ngarkwatódó tómbapónóp, anerruanan bóktanórr.

Yesun [Godón Gyabi Müötüdü] Pupainóp

²¹ 8 Ngim ne ngürr yarilürr, oya [gyabi sopae nóma singgapinóp], da oya aipab nisa Yesu

ngi we ngyesilürri. Wa aipan bikómdü solkwat tómtómólórr, ini ngi anerrua wata ngaens-ingülan ekyanórr.

22 Merri akó Zosep ibü ene tóman barrgon tóre[†] nóma semrranórr, Mosesón gida-azan bóktanda, i Zerrusalem wirri basirrdü we ogobórr, ene tóre akom akó Yesun Lodka pupainüm. **23** Enezan wialómórróna Lodón gidadó wagó, “Blaman ngaen simanal olmal tibi-tibi amarrón kwarile Lodónkü.” **24** I ola ene tóman barrgon tóre tónggapórri, pýae nüdüdi, Lodón gida-azan bóktanda wagó, “Ma kubó nis narré pýae ta ia nis kubukubu kupo pýae ekyeno prrist [altadó] anganóm, Lodón bagürwóman ngitanóm.”

25 Ene tonarrdó, Zerrusalemóm darrü pam yarilürr, ngi Simion. Wa wata dümdüm ngyaben akó igó pam yarilürr, Godón bóktan morroal nótó azeb yarilürr. Wa igó tonarr akyan yarilürr wa, God sab kókó Isrrael pamkolpamdó zid-bain olom zirrsapóne. Godón Samua oya wató alngomól yarilürr. **26** Simionka Godón Samua igó okaka simzazilürr wagó, “Ma sab ngaenggópan mobanóm ilküpi ene Kerriso eseno, ene solkwat ma sab narrótoko.” **27** Godón Samuazan alngomól yarilürr, wa Godón Gyabi Müót kal akólórrón pul basirrdü we bangrinürr. Merri akó Zosep Yesun ola ugón sidódrri. I Yesun ugósüm sidódrri Lodka pupainüm, Mosesón

---

[†] **2:22** tóman barrgon tóre: Oloman amtómól kakóm, oya aip tómanpükü warilürr Mosesón gida ngarkwatódó darrpan o nis udaim (Lebitikus 12:6-8).   **2:23** Bazeb Tonarr 13:2, 12

gida ngarkwatódó. ²⁸ Simion ene olom nóma es-enórr, tange ipadórr, dalgüpdü ingrinürr, Godón agürkü wagó,

²⁹ “Lod, ma enezan namülnürrü,
ka, marü zaget pam nótókla, kubó paudüdü
nurrótoko. Kürü arról ugó sipa,
³⁰⁻³¹ zitulkus kürü ilküp nisa kuri eseni, ma noan
ingriri blaman pamkolpam zid bainüm.
³² Wa zyóna, marü okaka amzazilüm ibüka, Zu-
koke nidipko,
akó moba Isrrael pamkolpamab ngi wirri
kwitüm amngyelóm.”

³³ Ene olommokuran aipab nisa gübarirr aen-
grri, Simion oyawkata ne pokó bóktan yarilürr.
³⁴ Da Simion ibü we bles ninóp, da wa Merrika,
Yesun aipdü, we bóktanórr wagó, “Turrkrru,
God ini olom ugósüm amaikürr, ngibürr pamkol-
pama Isrrael kugupidü sab oya ipadnórre da
zid bairre, ngibürra ma koke; ibü sab kolaea
tawirre. Wa sab timamzan yarile, pamkolpam
Godónbóka umul-umulan ngibtanóm. Sab abün
pamkolpama oyaka bóka bamgün kwarile. ³⁵ Ini
kla tómbapónde, ma sab kari gyaur koke na-
mulo, wamaka marü moboküp sab zírr tur-
rikazan itile, akó God sab abün pamkolpamab
gyagüpítótók okaka sizazine, ibü moboküpdu ne
klamko.”

³⁶⁻³⁷ Darrü kol ola asi warilürr. Wa prropet
warilürr, oya ngi Ana. Tüób Panuelün óp olom,
Asyerrón zitül kol. Wa tüób epepan akó 84
pail warilürr. Wa müórpükü wata 7 pailüm

ngyabenórr. Ene tonarrdóbabi wa kóblea ngyabelórr. Wa Godón Gyabi Müót kokean amgat warilürr Godón ótökóm irrüb akó ngürr. Abün tonarr alo bütök warilürr, akó metat tóre bako warilürr. ³⁸ Ene tonarrdó, wa Merri a Zosep, ibüka we katókórr akó Godón eso we ekyanórr. Akó ene olommokurankwata pamkolpamadó we apón warilürr blamandó, Godón nidi akyan kwarilürr Zerrusalem [aurdü amaniküm].

³⁹ Merri akó Zosep ibü blaman térrmen tulmil tómbapóna néma blakónórr Lodón gida ngarkwatódó, i we tolkomólórri tibiób wirri basirrdü Nazarret, Galili kugupidü. ⁴⁰ Ene olommokura we dódórr bailürr akó arüng ipadlórr, dakla [wirri gyagüpítótók] ipadlórr. Módoga, Godón [gail tonarr] wata metat asi yarilürr oyaka.

Olommokur Yesu Godón Gyabi Müötüdü Wamórr

⁴¹ Blaman pail oya aipab nisa aurrnürri Zerrusalem, [Zu pamkolpamab] [Büdül Kórzyón Tórem]. ⁴² Wa 12 pail néma bainürr, wa aipab nisdü ene térem we akyanórr, gida ngarkwatódó. ⁴³ Ene tére ngürra néma blakónóp, oya aipab nisa alkomólóm néma bupadürri, i igó umul-kók namülnürri igó, Yesu ola burrmute Zerrusalemom. ⁴⁴ Ibü gyagüpítótók igó yarilürr wagó, wa inkü asine. Ibü tótókde darrpan ngürra néma blakónórr, i amkünüm we bairri zonaretaldóma akó gómdamaldóma. ⁴⁵ Koke néma eserri, i Zerrusalem we alkomórri oya amkünüm. ⁴⁶ Aüd ngürr kakóm, oya

Godón Gyabi Müót kal akólórrón pul basirrdü esenóp, umulbain pampükü mórrande. Wa ibü arrkrru yarilürr akó bamtin bóktan pokó bamtin yarilürr. ⁴⁷ Blamana nidi barrkrurr oya bóktan, gübarirr aengóp oya morroal gyagüpítótókdögabi akó bóktan akonde. ⁴⁸ Oya aipab nisa nóma eserri, i ta gübarirr aengrri. Oya aipa we yalórr wagó, “Iba, olom! Ma kibüka ini pokó iade tónggapóna? Marü ab akó kótó, ki kari gyakolae koke namülnürri: ki errkyá-koke bókyarri marü amkünüm!”

⁴⁹ Wa we yalkomólórr wagó, “E ia kürü iade amkün namülnürri? E igó pokó umul-kókamli igó, ka kólba Aban müótüdü ki namüla?” ⁵⁰ Ini pokó nóma bóktanórr, i [küp koke ipadrri], wa ne pokó bóktanórr.

⁵¹ Da wa inkü we wamórr ama Nazarret. Wa ola tóba aipab nisab bóktan arrkrru yarilürr. Oya aipa ini pokó moboküpüdü irrbülürr, wa ne pokó nosenóp. ⁵² Yesu pamómzan bailürr, oya gyagüpítótók akó arünga ta wirri bairri. Godón oya agüra ta metat wirri bailürr; pamkolpamab agüra ta inzan wirri bailürr.

3

*Zon [Baptaes Bain] Pama Kwat Alótórr
Yesunkü
(Metyu 3:1-12; Mak 1:1-8; Zon 1:19-28)*

¹ 15 Ngim ne pail yarilürr, Taebirrius ugón Rrom sisa yarilürr. Pontius Paelat ma ugón Zudia gabena yarilürr. Akó Errod Antipas go

---

2:52 1 Samuel 2:26; Ikit Bókrran Bóktan 3:4

Galili prrobins alngomól pam yarilürr. Oya narezoret Pilip go Iturrea akó Trrikonaetis bwób nis alngomól pam yarilürr. Akó Lisanias go Abilini bwób alngomól pam yarilürr.

² Ugón ma Anas a Kayapas [singüldü prrist] nis namülnürri. Da Godón bóktana tamórr Zekarraean olomdó, Zonka, wa [ngün-koke bwóbdüzan] yarilürr. ³ Zon blaman Zodan tobarr minggüpanan bwóbdüma we wamlórr, bóktan igó amgolkü wagó, “Godka tübyalüngam yabiób kolae tonarrdógabi. Da ka yabü baptaes ninünümo. Ene igósüm, God yabü kolae tonarr sab norrgorre.” ⁴ Enezan wialómórróna prropet Aesayan pebadó wagó,*

“Darrü pama taegwarrdase ngün-koke bwóbdü wagó,

‘Kwat ngagrótam Lodón tótókóm. Kwat dümdüm alótam oyankü!

⁵ Blaman buruburu sab nüditirre,
akó wirri podo akó kari podo durdur nirre.
Sab gomo-gomo kwat dümdüm nirre
akó balóng-balóng kwat morroal durdur
nirre.

⁶ Blaman bwób-bwób pamkolpama sab ugón
eserre, Godón zidbain iada.’”

⁷ Pamkolpamab ngoro, nidi togoblórr Zonka
baptaes bainüm, wa ibüka we bóktanórr wagó,
“E blaman kolae balóng gwarab kupoakla!
E igó gyagüpi tótókgu igó, e sab Godón
wirri ngürsildügab kyab körzinane, ne klama
tótókóm kainda, wata ene zitulkusdü, e sab

---

* ^{3:4} Aesaya Zonónbóka apón yarilürr, Baptaes Bain pam. ^{3:6}
Aesaya 40:3-5

baptaes bairrün nöma koralo. ⁸ Yabü ubi ne nöma yarile Godón wirri ngürsildügab kyab kórzyónüm, e ngaen-gógópan morroal küp waon koralo yabiób ngyaben kugupidü!† Yabü olgabi nómzyetörre wagó, e Godka kuri tübyalüngane yabiób kolae tonarrdögabi. Akó yabióbka igó bóktan-gu igó, ‘God sab kibü koke kolae tirre, zitülkus Eibrra-am kibü abbobate.’ Enana Eibrra-am yabü abbobat: wa yabü sab koke tangnamtirre Godón wirri ngürsildügab busom! Zitülkus módóga, ka yabü igó byaldóla, Godón gaodóma olmal tólbaelóm Eibrra-amónkü ini ingülküpüdüğabi!‡ ⁹ Errkya God kari pokoa pamkolpam kolae bainüm. Salmita nugup simkün ngarkwatódó olama, nugup singgalgónóm. Morroal küp koke ne nugupa waondako, sab singgalgórre ama urdü amórre.”

¹⁰ Pamkolpama Zonón imtinónóp wagó, “Ia ki ia kairre?”

¹¹ Zon ibü we niláp wagó, “Nis sod mórrkenyórr ne noan nöma namüli, wa darrü olom ki ekyan, babul noa yarile. Akó alo noan yarile, wa olom ki tangamti, babul noa yarile.”

¹² Módóga, [taks mani dakabain pama] ta Zonka baptaes bainüm togobórr. Da we imtinóp wagó, “Umulbain pam, ki ia kairre?”

¹³ Zon ibüka bóktan we yalkomólórr wagó, “E wata taks mani we ngarkwatódó dakabain

---

^{3:7} Metyu 12:34; 23:33   † ^{3:8} Ini bóktanan küp módóga: “E ngaen-gógópan dümdüm ngyaben pupo sinane!”   ‡ ^{3:8} Ma müsirrga ain bóktan Metyu 3:9 ngakanke.   ^{3:8} Zon 8:33   ^{3:9} Metyu 7:19   ^{3:12} Luk 7:29

kwarilo gida ne ngarkwatódóma, a e yabiób ubidügab kwit bamselgu.”

14 Akó gazirr pama we imtinóp wagó, “Ki wa ia? Ki tai ia kairre?”

Zon we yalkomólórr wagó, “E pamkolpam akrran-gu mani aliónüm, akó obae tizgu pamkolpamdó igó, i kolae tónggapónóp, igósüm, mani azebóm ibükagab. Gabamana yabü ne darrem kla aliónda, ene wata gaodó ki yarile.”

15 Pamkolpama gedlóngóm bainóp wagó, kubó errkyadan darrü klama módó tómbapóne, zitulkus ibü moboküpa igó bóktan kwarilürr wagó, Zon aprrapórr ene [Kerriso-e], God noa ki zirrsapóne ibü zid bainüm. **16** Zon ibü we nilóp wagó, “Ka yabü nae-e baptaes baindóla, a wirri arüng nótóke kürükagab, wa tótókda. Ka ta ngarkwatódó kokela oya wapórdó bamel kla sye agom.§ Wa sab yabü Godón Samu-i* akó uri baptaes bain yarile.† **17** Zono-zono paezan kla tangdóma [wit] küp aus bwóbdü, wit küp aleanóm buldügab.‡ Wa wit küp kwób isue, ama

§ **3:16** Ini bóktanan küp módóga: Yesu wa wirri yarilürr Zonkagab, da Zon tóba igó ngabkanórr wagó, “Ka ta gaodó kokela ene karian zaget tónggapónóm Yesuka.” * **3:16** Godón Samu-i baptaes, oya küp módóga: Wa tóba Gyabi Samu zirrsapóne yabü büb kugupidü ngyabenóm. † **3:16** Uri baptaes, oya küp aprrapórr nisamli: wa sab kolae tonarr pamkolpam [kolaean darrem] nülirre ó akó wa amkoman bangun pamkolpam müpdü imarrue ibü [kolkalan] ngibtanóm urazan [gold] kolkal ainda. ‡ **3:17** Ma müsirrga ain bóktan Metyu 3:12 ngakanke.

gyagu müótüdü irrbüne, a bul ama bütamün-koke urdü yamsele.”[§]

¹⁸ Zon Morroal Bóktan pamkolpamđó ngibürr abün arüng bóktane adrrat yarilürr. ¹⁹ Ngibürr tonarr kakóm Zon Errodón, Galili prrobins alngomól pam, we agórr wagó, “Ini gyabia, Errodi-asón, moba naretan kol amiógüm! Akó ma abün ngibürr kolae tómbapón namülnürrü!” ²⁰ Errod akó darrü ini kolaean poko tónggapónórr: wa Zonón tümün müótüdü zirrapónórr.

*Yesun Baptaes Ain
(Metyu 3:13-17; Mak 1:9-11)*

²¹ Errod solkwat Zonón tümün müótüdü zirrapónórr, ngaen-gógópan Zon blaman pamkolpam baptaes nóma ninóp, Yesun ta baptaes yónürr. Yesuzan tóre yarilürr, pülpüla ugón tapabakurr. ²² Godón Samua kwitümgabi we tómngyelórr oya kwitüdü nurre póyae buli. Kwitüdüğabi bóktan kümüla we sidörükürr wagó, “Ma kürü kólbanan olomla. Kürü [moboküpü ubi] marükama. Ka kari barnginwóm kokela marüka.”

*Yesun Abalbobatal
(Metyu 1:1-17)*

²³ Yesu aprrapórr ugón 30 pail ngarkwat yarilürr, wa tóba Aban zaget nóma bókyanórr. Pamkolpama oya igó ngakan kwarilürr wa, Yesu ta Zosepón siman olome. Zosep Elin siman

---

§ **3:17** Wit küpa Godón pamkolpamóm bórrangdako, a bula ibünkü bórrangdako, kolae tonarr kolpam nidipko. **3:19** Metyu 14:3-4; Mak 6:17-18   **3:22** Bwób Zitüł 22:2; Wórr Peba 2:7; Aesaya 42:1; Metyu 3:17; Mak 1:11; Luk 9:35

olom yarilürr. ²⁴ Eli Matatón siman olom yarilürr. Matat Libaen siman olom yarilürr. Libae Melkin siman olom yarilürr. Melki Zanaen siman olom yarilürr. Zanae Zosepón siman olom yarilürr. ²⁵ Zosep Matatiasón siman olom yarilürr. Matatias Eimosün siman olom yarilürr. Eimos Na-umón siman olom yarilürr. Na-um Eslin siman olom yarilürr. Esli Nagaen siman olom yarilürr. ²⁶ Nagae Ma-atón siman olom yarilürr. Ma-at Matatiasón siman olom yarilürr. Matatias Semeinón siman olom yarilürr. Se-mein Zosekón siman olom yarilürr. Zosek Zodan siman olom yarilürr. ²⁷ Zoda Zoananón siman olom yarilürr. Zoanan Rresan siman olom yarilürr. Rresa Zerrubbabelón siman olom yarilürr. Zerrubbabel Syealtielón siman olom yarilürr. Syealtiel Nerrin siman olom yarilürr. ²⁸ Nerri Melkin siman olom yarilürr. Melki Adin siman olom yarilürr. Adi Kosamón siman olom yarilürr. Kosam Elmadamón siman olom yarilürr. Elmadam Errón siman olom yarilürr. ²⁹ Err Zosyuan siman olom yarilürr. Zosyua Eilieizerrón siman olom yarilürr. Eilieiz-err Zorrimón siman olom yarilürr. Zorrim Matatón siman olom yarilürr. Matat Libaen siman olom yarilürr. ³⁰ Libae Simionón siman olom yarilürr. Simion Zudan siman olom yarilürr. Zuda Zosepón siman olom yarilürr. Zosep Zonamón siman olom yarilürr. Zonam Eliakimón siman olom yarilürr. ³¹ Eliakim Melean siman olom yarilürr. Melea Menan siman olom yarilürr. Mena Matatan siman

olom yarilürr. Matata Neitónón siman olom yarilürr. Neitón [Deibidün] siman olom yarilürr. ³² Deibid Zesin siman olom yarilürr. Zesi Obedón siman olom yarilürr. Obed Boazón siman olom yarilürr. Boaz Salmonón siman olom yarilürr. Salmon Nasonón siman olom yarilürr. ³³ Nason Aminadabón siman olom yarilürr. Aminadab Adminün siman olom yarilürr. Admin Arrnin siman olom yarilürr. Arrni Ezrronón siman olom yarilürr. Ezrron Perrezón siman olom yarilürr. Perrez Zudan siman olom yarilürr. ³⁴ Zuda Zeikobón siman olom yarilürr. Zeikob Aesakón siman olom yarilürr. Aesak Eibráamón siman olom yarilürr. Eibráa-am Terran siman olom yarilürr. Terra Na-orrón siman olom yarilürr. ³⁵ Na-orr Sirrugün siman olom yarilürr. Sirrug Rreun siman olom yarilürr. Rreu Pelegón siman olom yarilürr. Peleg Eberrón siman olom yarilürr. Eberr Syilan siman olom yarilürr. ³⁶ Syila Kaenanón siman olom yarilürr. Kaenan Arrpaksadón siman olom yarilürr. Arrpaksad Syemón siman olom yarilürr. Syem Noan siman olom yarilürr. Noa Lamekón siman olom yarilürr. ³⁷ Lamek Metuselan siman olom yarilürr. Metusela Inokón siman olom yarilürr. Inok Zarredón siman olom yarilürr. Zarred Ma-alalelon siman olom yarilürr. Ma-alalel Kae-nanón siman olom yarilürr. ³⁸ Kaenan Inosón siman olom yarilürr. Inos Setón siman olom yarilürr. Set Adamón siman olom yarilürr. Adam Godón siman olom yarilürr.

4

*Yesun [Satania] Kolae Tonarr Tónggapónóm
Alngomólóm Kain Yarilürr
(Metyu 4:1-11; Mak 1:12-13)*

¹ Yesu Zodan tobarr nóma amgatórr, Godón Samua oya büb gwarranórr, da we idódürr [ngüin-koke bwóbdü], ² oya 40 ngürrüm [debóla] nola alngomólóm kain yarilürr kolae tonarr tónggapónóm. Wa darrü kla koke elolórr ene ngarkwatóm.* Ene 40 ngürra blakónóp, oya tai aloana we ipadórr.

³ Da debóla oyaka we bóktanórr wagó, “Zitulkus ma Godón olomla, ma ini ingülküp ugó nilnünüm brredóm büzazinüm.”

⁴ Yesu bóktan we yalkomólórr wagó, “Koke! Godón Wialómórrón Bóktana igó bóktanda wagó, ‘Pama brredane koke nyabene.’”

⁵ Olgabi debóla oya we idódürr wirri kwitüm pokodó, da oya blaman ini tüpan kingab balngomól bwób pýae-pýae barr we emtyanórr.

⁶ Oya we yalórr wagó, “Ka marü ngi akó arüng mókyeno ini bwób akó pamkolpam balngomólóm blaman arrbirrún elklazapükü, zitulkus kürünko. Da kürü kólbakama popa pam aliónüm. ⁷ Da ma ne wakósingül nóma nülkamulo kürü ótökóm, da kubó blaman igósidi marü korale.”

⁸ Yesu bóktan we yalkomólórr wagó, “Koke! Godón Wialómórrón Bóktana igó bóktanda

* **4:2** Yesu darrü alo pokó koke elolórr, zitulkus wa góba Abdó góre yarilürr góba tangamtinüm, solkwat ne elklaza gómbapónórre. **4:4** Duterronomi 8:3

wagó, 'Ma wakósingül nülkamulo Lodón obzek kwata, marü God nótóke, akó wata oya ótök namulo.' "

⁹ Akó debóla oya we idódürr Zerrusalem wirri basirrdü, da we emngyelórr [Godón Gyabi Müót] wirri kwitüm pokodó. Oya we yalórr wagó, "Zitülkus ma Godón olomla, algabi ugó aup. ¹⁰ Zitülkus módoga, Godón Wialómórrón Bóktana igó bóktanda wagó,

" 'God kubó tóba anerru arüng bóktan nókyerre marü adlangóm.

¹¹ I marü kubó tibiób tange kwit mirre, igósüm ma moba wapór koke bómkolo ingülküpdü.' "

¹² Yesu oya bóktan we yalkomólórr wagó, "Koke! Godón Wialómórrón Bóktana igó bóktanda wagó, 'Ma Lodón moba God nótóke, apókgu, asenóm wa ia amkoman Goda.' "

¹³ Debóla blaman ini tonarre enan kain yarilürr Yesun alngomólóm kolae tonarr tónggapónóm, da Yesun we amgatórr solkwat tonarróm dadan kla tónggapónóm.

Yesu Tóba Zaget Bókyanórr Galili Prrobinsdü

¹⁴ Yesu Galili alkomolörr akó Godón Samuan arünga oya büb blaman gwarranórr. Akó oyakwata bóktana bayolórr basirr-basirr ene bwóbdü. ¹⁵ Wa tibiób kwóbbazen müótüdü noma umul bain yarilürr, blamana oya dakla agür koralórr.

*Nazarret Wirri Basirr Pamkolpama Yesun Alzizi Amanikóp
(Metyu 13:53-58; Mak 6:1-6)*

¹⁶ Wa Nazarret wirri basirrdü we wamórr, oya nóla dódórr inóp, da [Sabad] ngürrdü [Zu pamkolpamab kwóbbazen müótüdü] we bangrinürr, zitülkus ene oya bókam tumtum yarilürr. Da wa we zamngólórr Godón Buk atangóm. ¹⁷ Prropet Aesaya ne [arrngamórrón peba] wialómórr, oya we kla ekyenóp. Da nóma mórraongórr, igó poko esenórr wagó,

¹⁸ “Lodón Samu kürükama,
zitülkus wa kürü küngrinürr
morroal bóktan büdrratóm elklaza-koke
pamkolpamdó.

Wa kürü ugósüm zirrkapónórr igó bóktan amgolóm wagó, ka sab ibü panzedó suso, [lutut bairrún] pamkolpam tümün müótüdü iszan nidipko,
akó ilküküp murrbausürrün is dólóng ninünümo.

Akó wa kürü ugósüm zirrkapónórr, igó pamkolpam [aurdü amanóm], ngibürr isa nibiób kle-kle ngabkandako,

¹⁹ akó igó bóktan amgolóm wagó,
Ene tonarr kari pokoa Lodón tóba morroal tonarr pupo ainüm.”

²⁰ Da wa ene peba errngamórr, zaget pam we ekyanórr, da mórran-mórran we bainürr umul bainüm. Blaman pamkolpam ene kwóbbazen müótüdü nidi koralórr, ilküp wata oyaka koralórr. ²¹ Da wa bóktan igó poko-e tapakurr

wagó, “Ka ne poko etónga akó e kuri barrkrrua, errkyadan tómbapónóm kuri bairre!”

22 Blamana oya nidi arrkrruóp, oyabóka mis apón kwarilürr. I gübarirr aengóp, oya taedógab ne [gail tonarr] bóktana baus kwarilürr. Da tibiób igó we bamtinónóp wagó, “Ini Zosepón olome, wa inzan tonarre iada bóktanda?”

23 Yesu ibüka igó we bóktanórr wagó, “Amkoman, e kubó igó ikik akrran bóktane tóptónane kürüka wagó, ‘Dokta, moba ugó dólóng byó.’ Akó e kubó tóptónane wagó, ‘Mobanan basirrdü kya kóbó tónggapó, ki barrkrrurrü wagó, ma Kaperrna-um wirri basirrdü ne [larüng tonarr] tómbapón namülnürrü.’” **24** Yesu ibüka akó we bóktanórr wagó, “Ka yabü amkoman poko byaldóla: prropet nótóke, sab tóbanan basirrdü morroal koke ipüdórre.

25 “Ka yabü amkoman poko byaldóla, ngaen Ilaeza prropet nóma yarilürr, Isrraelóm abün kóbble koralórr. Ene tonarrdó aüd akó poko pailüm ngup babulan yarilürr, da ene ngarkwatóm kari kolae ku koke yarilürr blaman Isrrael tüpdü. **26** Da God ta Ilaezan ibü darrü Isrrael pamdó kokean zirrapónórr, a wa ma oya darrü kóbble tangamtinüm zirrapónórr Zarrepat wirri basirrdü, Saedon wirri basirr[†] minggüpanan. **27** Akó solkwat, prropet Ilaesyan tonarrdó, ola ugón Isrraelóm abün soso azid pamkolpam koralórr. Da God ta ibü darrü kokean dólóng

---

4:24 Zon 4:44   **4:25** 1 King 17:1   [†] **4:26** Saedon wirri basirr Isrrael kantrridü koke yarilürr.   **4:26** 1 King 17:8-16

yónürr, wata darrü pam ngi Neiman, Sirria bwóbdügab, oya dólóng yónürr.”

²⁸ Blaman pamkolpam kwóbbazen müótüdü nidi koralórr, ibü blaman kari ngürsila koke yazebórr ini bóktan nóma barrkrrurr. ²⁹ Da i we bazebörr, oya olgabi amorrat-amorrat we idüdóp basirr kalkuma. I oya idüdóp kókó podo zonodó, Nazarret basirr neaelórrón yarilürr. Ibü ubi igósüm yarilürr, oya olgabi ki simaikrre. ³⁰ Da wa tübyalüngürr, ibü aoanana we sitülürr, ama tóba kwata wamórr.

*Kolae Samupükü Pam
(Mak 1:21-28)*

³¹ Yesu Nazarret pododógab we tübinürr ama Kaperrna-um wirri basirrdü, Galili prrobins kugupidü. Sabad ngürrdü, wa pamkolpam Godónbóka we umul bain yarilürr. ³² I gübarirr aengóp, wa ne ngarkwatódó umul nyónónóp, zitülkus oya bóktan balngomól arüngpükü kwarilürr. ³³ Ene kwóbbazen müót kugupidü ola darrü pam asi yarilürr kolae samua noan bübdü ngyaben yarilürr. Kolae samua ene pam we zirratakórr wirri arüngi taegwarr apónóm wagó, ³⁴ “Ei, Yesu, Nazarret olom! Marü ubi laró tónggapónóma kibüka? Ia ma kibü kolae bainüm tama? Ka umulóla ma nótókla. Ma Godón Gyabian Olomla!”

³⁵ Yesu ene kolae samu agórr wagó, “Piküp bai! Ma ugó tubrra we pamdögab!” Ene kolae samua ene pam we singalkalórr pamkolpamab obzek

kwata. Da we tubrranórr ene pamdógabi. Darrü azid koke ekyanórr.

³⁶ Blaman pamkolpama gübarirr aengóp, da tibióbka we zwapólórr wagó, “Ini go laró bóktana? Wa kolae samu dele tomkompükü akó arüng bóktan aliónda, da i bausdako!”
³⁷ Yesunkwata bóktana blaman minggüpanan basirr-basirr we büdólórr.

*Yesu Abün Pamkolpam Dólóng Nyónónóp
(Metyu 8:14-17; Mak 1:29-34)*

³⁸ Olgabi Yesu kwóbbazen müót we amgatórr, ama Saemonón müótüdü bangrinürr. Ugón Saemonón mónang wirri güb azid warilürr. Yesun yatop oya dólóng ainüm. ³⁹ Da Yesu oya minggüpanan anenórr da güb azid we agórr wagó, “Azid, ma oya zumgat!” Wata we zumgatórr. Wa dümdüman we bupadórr, da ibü alo kla we nganinóp.

⁴⁰ Abüsa nóma mórralórr,[‡] pamkolpama tibiób ia-ia abün azid gómdamat tübarrmülürr Yesuka. Wa wata tangan nóma amel yarilürr ibü darrpan-darrpandó, ibü blaman dólóng nyónónóp. ⁴¹ Kolae samua ta abün pamkolpamdógab baus kwarilürr igó taegwarrkü wagó, “Ma amkoman Godón Olomla!”

A Yesu ma ibü nagóp; ibü koke ok ninóp bóktanóm, zitülkus i umul korálórr wagó, wa ene [Kerriso-e].

---

^{‡ 4:40} Abüsa nóma mórralórr, ene Sabad ngürra kuri blakóne. Zu pamkolpamab gida ngarkwatódó ibü gyabi yarilürr ene ngürrdü elklaza bamselóm.

*Yesu Umulbain Pokodó Ipadórr
(Mak 1:35-39)*

42 Sisa nónama balgólórr, Yesu ene basirr amgatórr, da kolpam-koke bwóbdü wamórr. Olgabi pamkolpama amkünüm we bainóp. Oya nónama esenóp, oya arrmatóm we yangónónóp.

43 Da ibü we nilóp wagó, “Ka wata kubó wamo ngibürr pamkolpamdó ngibürr basirrdü, Morroal Bóktan büdrratóm Godón Kingzan Balngomólankwata, zitülkus God kürü ugósüm zirrkapónórr.”

44 Yesu we wamlórr basirr-basirr Zudia prrobins kugupidü, Godónkwata Morroal Bóktan amgolkü abün Zu pamkolpamab kwóbbazen müótüdü.

5

*Yesu Ngaen-gógópan Umulbain Olmal Ngibaunürr
(Metyu 4:18-22; Mak 1:16-20)*

1 Darrpan ngürr Yesu Genesarret Malu* kabedó zamngólólórr. Da pamkolpama oya myangrao apónóp Godón bóktan arrkrrum, tibiób zamngól pabo bóleankü. **2** Wa nis but nósenórr malu kabedó amrókrrón, wapi baib pama ne kla nümgütóp. Ene pama tibiób net bagulnónóp. **3** Yesu darrü ene butüdü kasilürr, Saemonón ne kla yarilürr. Da Saemonón imtinürr karianbóka but aodóbóna anenóm. Yesu

---

* **5:1** Genesarret Malu, oya darrü ngi Galili Malu. Oya nae naeana, kapórr kokea.   **5:1** Metyu 13:1-2; Mak 3:9-10; 4:1

mórranórr butüdü, da pamkolpam olgabi umulbain yarilürr, garoardó nidi kwarilürr.

⁴ Yesun pamkolpam umulbaina nóma blakónórr, da Saemonón yalórr wagó, “But yane kukurru bwóbdü net agóbóm naedó, wapi bumiögüm.”

⁵ Da Saemon Yesunbóka wagó, “Wirri pam, ki wapim dudu irrüb enan kuri baerrla. Da taia, mazan namüla, ka kubó but amaiko aodó, net amanóm.” ⁶ I ene poko nóma tólaelóp, da abün wapi bumigóp; neta batürrüm kain kwarilürr. ⁷ Da módoga, darrü butüdü kamdal pamdó tang bóngapnóp, ibü tangbamtinüm tótökóm. I nóma togobórr, nizan but nis nanop, kókó but nisa nae baitüm kain namülnürri. ⁸ Saemon Pita ene tonarr nóma esenórr, wa tüp we simbalkalórr, wakosingüli mórranórr Yesun obzek kwata. Wagó, “Usi wam kürükagab, Lod, zitulkus ka kolae tonarr pamla!”

⁹ Wa inzan igósidi bóktanórr, zitulkus watóka akó i nisakü kwarilürr ene nis butüdü, blamana gübarirr aengóp, i ne abün wapi bumigóp.

¹⁰ Saemonón wapi baib gódam nis Zeims akó Zon, Zebedin olom nis, ta gübarirr aengrri. Yesu Saemonón yalórr wagó, “Ma gumgu! Ini tonarrdógab kókó ugórr, ma sab pamkolpam bumiögolo.”

¹¹ Ene kakóm, i blamana tibiób but sórenóp, blaman kla ola bimgütóp, da Yesuka we zutalórr.

*Yesu Soso Azid Pam Dólóng Yónürr
(Metyu 8:1-4; Mak 1:40-45)*

12 Yesu darrü wirri basirrdü nόma yarilürr, da darrü pam ola asi yarilürr, büb blaman soso azida gwarrarrón. Wa Yesun nόma esenórr, wa tόba we bumanikürr, wakósingül nulkamülürr, singül ama tüp, da wa yatorr wagó, “Wirri Pam, marü ubi ne nόma yarile, ma gaodó namulo kürü tóman arrgonóm Godón ilküpdu.”[†]

13 Yesu tόba tang orrakórr, da ene pam we yamurrürr. Yesu oyaka we bóktanórr wagó, “Kürü ubia. Tómana ki barrgonóm!” Dümdüman, ene soso azida we amgatórr. **14** Da Yesu oya arüng bóktan ekyanórr wagó, “Ma darrü olom azazilgu! A ma wam prristdü, moba bόmtyanke, da wa marü büb sopae tai ki ngamka. Ma lgyaur kla] kubó [Godón Gyabi Müötüdü] idódke prrista ola urdü agasilüm marü tóman barrgonóm Godón ilküpdu, Moses ne gida bóktan pokozan nόkyenóp. Ene igósüm, pamkolpam amtyanóm igó, marü soso azida kuri blakóne, da marü tómana kuri barrgone Godón ilküpdu.”

15 A Yesunkwata bóktana we wirribóka bayolórr ngaendógab. Ini zitulkusdü abün pamkolpama serrngamlórr bóktan arrkrrum, wa ne poko umulbain yarilürr, akó Yesu ibü dólóng bainüm tibiób azidüdügab. **16** A Yesu bobarr piküpan burrualórr kolpam-koke bwóbdü tórem.

[†] **5:12** tóman arrgonóm Godón ilküpdu: Soso azid kolpam tómanpükü kwarilürr Godón ilküpdu. We ngarkwatódó, i gaodó koke kwarilürr darrü basirr ó [Godón Gyabi Müöt] kal akólórrón pul basirrdü barrbünüm. **5:14** Lebitikus 14:1-32

*Yesu Büb Bidal Pam Dólóng Yónürr
(Metyu 9:1-8; Mak 2:1-12)*

¹⁷ Darrpan ngürr, Yesu pamkolpam nómá umulbain yarilürr, abün [Parrisí] akó Mosesón gida umulbain pama ola bobrralórr. I darrpan-darrpan basirrdügabi togobórr Galili prrobins, Zudia prrobins, akó Zerrusalem wirri basirrdügabi. Da Lodón arüng Yesuka asi yarilürr pamkolpam azidüdüğab dólóng bainüm. ¹⁸ Da módoga, ngibürr pama togobórr Yesu ne müótüdü yarilürr. I darrü büb bidal pam sidüdóp rraparrapadó. Ibü ubi ene müótüdü barrbünum yarilürr Yesun obzek kwata angrinüm. ¹⁹ Da i gaodó koke kwarilürr barrbünum, zitülkus pamkolpamab ngoro ola yarilürr. Módoga, i mórrkakakdó bamselórr ene pampükü, da tae apónóp. Da módoga, ene mórrkakak tae apórrón kwata we tüp solkomólóp tóba rraparrapadó, tai pamkolpamab aodó, Yesun obzek kwata. ²⁰ Yesu ibü amkoman bangun nómá esenórr, wa ene büb bidal pamdó bóktanórr wagó, “Gódam, ka marü kolae tonarr kuri norrgonónoma!”

²¹ A Parrisi akó Mosesón gida umulbain pama igó gyagüpi tótók kwarilürr wagó, “Ini pam ia nótóke, Godón pabo nótó apadóm kainda? Gaodó ia nótóke kolae tonarr barrgonóm, a wata God tebean?”

²² Yesu ibü gyagüpítótók yazebórr, da bóka nütünóp wagó, “E wa ini poko yabiób moboküpü iade gyagüpi tótókdakla? ²³ Ini nis bóktan nisdügab, ia kürüka ulan nadü bóktana bóktanóm? Ia, ‘Marü kolae tonarr

barrgorrónako,’ ta ia, ‘Bupa, da ma agólóm bai?’ ²⁴ Da kürü ubi igósüma, e kubó ini kla umul bainane wagó, kürükä, Pamkolpamab Olom nótókla, balngomól arüng asine ini tüpdü kolae tonarr barrgonóm.” Da wa ene büb bidal pamdó bóktanórr wagó, “Ka marü ayaldóla, ugó bupa, moba nyórr ipa da ugó wam moba müót basirrdü!”[‡]

²⁵ Dümdüman ene pama we bupadórr pamkolpamab obzek kwata. Wa tóba ut kla ipadórr, wa ne klamdó ut yarilürr, da we wamórr tóba müót basirrdü Godón agürkü.

²⁶ Ene pamkolpama wirri gübarirr aengóp akó i Godón we yagürnóp. I blaman kari gum koke kwarilürr Godón [arüng tonarrdógab], da zwapólórr wagó, “Ki errkya asen-koke tonarr kuri eserre!”

Yesu Libaen Ngayaunürr Oyaka Solkwat Akyanóm

(Metyu 9:9-13; Mak 2:13-17)

²⁷ Ene kakóm, Yesu ene müót amgatórr, da darrü [taks mani dakabain pam] esenórr ngi Libae, tóba kari zaget müótüdü mórrande. Yesu oyabóka wagó, “Yao, ma kürükä tókya.” ²⁸ Libae we bupadórr, blaman elklaza we bimgatórr, oyaka we akyanórr.

---

^{‡ 5:24} Godka popadana, kolae tonarr barrgon akó paman büb dólóng ain. Nizan müp darrpan ngarkwatódómamli Godka. A pamkolpamab gyagüpítótókdó, paman büb dólóng ain müpan klama kolae tonarr barrgondógabi. Yesu igósidi ene pam dólóng ainda pamkolpamab obzek kwata, ibükä igó okaka azazinüm wagó, oya ta arüng asine kolae tonarr barrgonóm.

29 We kakóm, Libae wirri alongalo tólaelórr tóba müótüdü Yesunkü, da Yesu tóba umulbain olmalpükü wamórr. Abün taks mani dakabain pam akó popa kolpamapükü alongalo kwarilürr ene müótüdü. **30** Ngibürr Parrisi akó Mosesón gida umulbain pama murrkurr nökrrónóp Yesun umulbain olmal. I bóktónóp wagó, "E taks mani dakabain pam akó kolae tonarr kolpampükü iade alo akó anóndakla?"

31 A Yesu ma ibüka bóktan yalkomólórr wagó, "Azid-koke kolpam nidipko, i dokta koke amkündako, wata azid nidipko. **32** Ka ini tüpdü igósüm koke tamórró igó, dümdüm nyaben pamkolpam ngibaunüm. A ka wa kolae tonarr pamkolpam ngibaunüm tamórró Godka byalüngüm kolae tonarrdógab."

*Küsíl Gida Bóktan Poko Ngaep Gidapükü
Dabyón-gu*

(Metyu 9:14-17; Mak 2:18-22)

33 Ngibürr pamkolpama Yesun imtinóp wagó, "Zon [Baptaes Bain] paman umulbain olmala bobarr alo bütókdako tórem. Akó Parrisiab umulbain olmala ta inzan. A marü umulbain olmala ma metat iade alo akó anóndako?"

34 Yesu tóbakwata alap-alap bóktanórr ibüka wagó, "E ia gaodómakla pamkolpam zirrbótakóm alo bütöküm kol amióg tóredó, kol amióg pam§ ibüka nómade? Koke! **35** A ene ngürr sab semrróne, kol amióg pam ibükagabi

---

5:30 Luk 15:1-2   § 5:34 kol amióg pam wa alap-alap Yesunbóka apónda. Yesun sab sipüdrre tóba umulbain olmaldógab, da i sab oya gyaurdügab alo ugón bütókrre.

nóma sipüdrre. Da ene ngürrdü i sab alo ugón bütókrre.”

³⁶ Yesu akó ibüka ini alap-alap bóktan adr-ratórr wagó, “Darrü pama küsil mórrkenyórr pokó koke atürre ngaep mórrkenyórrdü ar-rgüpüm tae murrausüm. Wa ne nóma tólaele, ene küsil mórrkenyórr sab atürre, akó ene küsil mórrkenyórr pokoa sab kokean térrmamóle ene ngaep mórrkenyórrdü. ³⁷ Darrü pama küsil waen koke errngóme ngaep lar sopae beledó. Wa ne nóma tólaele, ene küsil waena kubó ene ngaep bele amkene. Ene waena kubó bokóne akó ene lar sopae belea sab kolae baine. ³⁸ We gaodó, pamkolpama küsil waen ki bórrngómam küsil lar sopae beledó.* ³⁹ Pamkolpama sab ubi koke bairre küsil waendó ngaep waen anón kakóm, zitülkus i igó bóktandako wagó, ‘Ngaep waen kekama.’ ”†

6

*Yesu [Sabadan] Loda
(Metyu 12:1-8; Mak 2:23-28)*

¹ Darrpan Sabad ngürrdü, Yesu tóba umulbain olmalpükü [wit] apapana nóma tótók yarilürr, oya umulbain olmala ngibürr wit

---

* **5:38** Küsil waena por bapónda. Küsil lar sopae bele anggrratóda, ma küsil waen nóma errngomo, da ngaep sopae bele myamem gaodó kokea anggrratóm. † **5:39** Ini alap-alap bóktana. Küsil elklaza Yesun umulbain bóktanóm bórrangdako akó ngaep elklaza Zu pamkolpamab gidam bórrangdako.

küp we zulkulóp.* I tange balkomen korálórr bul amanóm küp alom. ² Ngibürr Parisia ibüka we bóktónóp wagó, “E ene zaget iade tónggapóndakla, gyabi ne klame Sabad ngürrandó?”

³ Yesu bóktan we yalkomólórr wagó, “E ia koke kuri etóngarre Godón Wibalómórrón Bóktandó, Deibid ne kla tónggapónórr, we tonarr, wa tóba pam kopopükü alom nóma yarilürr? ⁴ Wa Godón [Palae Müótüdü] bangrinürr, ene gyabi brred yazebórr, prrista Godón obzek kwata ne kla urrbulürr, da we elorr. Ngibürr tóba pam nülinóp. A Mosesón gida ngarkwatódó dümdüm kokea ene brred alom; wata prristab dümdüme ene brred alom!”

⁵ Yesu ibüka akó we bóktanórr wagó, “Ka Pamkolpamab Olomzanla, ka Sabadan Lodla.”†

Tang Bidal Pam

(*Metyu 12:9-14; Mak 3:1-6*)

⁶ Akó darrü Sabad ngürrdü wa darrü [Zu pamkolpamab kwóbbazen müótüdü] bangrinürr, da umul bailürr. Ola darrü pam yarilürr, tutul tang bidal akó sarrpi airrün.

⁷ Parrisi akó Mosesón gida umulbain pama kwat amkün kwarilürr Yesun kotóm ain bóktan amanóm, da oya tai ilküpane we idódnóp

* **6:1** Ene tonarr, Zu pamkolpamab gida asi yarilürr, pama alo büdül nóma ki yarile kwatana agólde, oya dümdüm asi yarile ngibürr wit küp alom darrü apapdógab. **6:1** Duterronomi 23:25   **6:3** 1 Samuel 21:1-6   **6:4** Lebitikus 24:9   **6:5** Daniel 7:13-14   † **6:5** Sabadan Lod, oya küp módóga: Sabadan Wirri Pam. Oyakama tónggapónóm ubi bainda Sabad ngürrdü.

wa, ia wa kubó Sabad ngürrdü pam dólóng ine.[‡] ⁸ A Yesu ma umul yarilürr i ne pokogyagüpi ogoblórr, da wa ene tang bidal pamdó we bóktanórr wagó, “Ugó bupa, da zamngól blamanab aodó.” Da wa bupadórr a we zamngólórr. ⁹ Da Yesu ibüka we bóktanórr wagó, “Ka yabü bamtindóla, mibü gidadógab ia taia Sabad ngürrdü morroal tónggapónóm, ta ia kolae tónggapónóm; ia arról zid ainüm, ta ia arról kolae ainüm?” ¹⁰ Ibü ola ngabkanda, da ene pamdó we bóktanórr wagó, “Moba tang ugó adrrat.” Wa inzan tónggapónorr, da oya tanga tóba gaodó alkomólórr.

¹¹ Ene zitülkusdü i ngürsilüm bainóp, da tibiób agom we bainóp wagó, “Mi Yesuka ia larótónggapórre?”

*Yesu 12 [Apostol] Ilianórr
(Metyu 10:1-4; Mak 3:13-19)*

¹² Ene tonarrdó, Yesu we wamórr pododótórem. Irrüb we amanikürr Godka tórede. ¹³ Irrbi, wa tóba umulbain olmal tóbaka we ngibaunürr, da 12 we ilianórr, wa apostolóm nibiób ngibasilürr. ¹⁴ Ene 12 módógako: Sae-mon (noan ngyesilürr Pita§); oya narezoret Endrru; Zeims akó Zon; Pilip akó Barrtolomyu; ¹⁵ Metyu akó Tomas; Zeims, Alpeiusün olom

---

‡ **6:7** Pamkolpam dólóng bainüm Sabad ngürrdü gyabi kla yarilürr, zitülkus Parrisi akó Mosesón gida umulbain pama ene kla ngakan kwarilürr wagó, wa zageta. Zaget gyabi kla yarilürr Sabad ngürrdü. § **6:14** Pita, Grrik bóktane oya küp módoga: Wirri Ingülküp.

nótó yarilürr, akó Saemon (akó ngiliarrón Zilot*),
 16 Zudas, Zeimsün olom nótó yarilürr, akó Zudas Iskarriot, Yesun sab nótó ingrime wirri ngi pamab tangdó.

Yesu Pamkolpam Umlbain Yarilürr akó Dólóng Nyónónóp Tibiób Azidüdüğab
(Metyu 4:23-25)

17 Olgabi Yesu tóba apostolpükü we tübinürr, da we zamngólórr buruburudu. Ola oya abün umulbain olmal akó pamkolpamab ngoro kwarilürr, blaman Zudia prrobinsdügabi, Zerrusalem wirri basirrdügabi, akó ene bwóbdügabi, Taerr akó Saedon ne namülnürri, malu kabedó ne wirri basirr nis, 18 nidi togobórr oya bóktan arrkrrum akó dólóng bainüm tibiób azidüdüğab. Akó kolae samua nibiób kolae bailürr, da we dólóng ninóp. 19 Akó blaman pamkolpamab ubi wata oya amurrum yarilürr, zitülkus dólóngbain arünga oyakagab tótók yarilürr, da wa ibü blaman dólóng we ninóp.

Bagürwóman Ngibtan Bóktan akó Kolae Ódód Bóktan
(Metyu 5:1-12)

---

* **6:15** Ene Zilot ngian küp aprrapórr nisamlı. Ngibürr Godón Bukbóka wirri umul pama igó bóktandako wagó, wa ngaen gazirr pam yarilürr. Ene tonarrdó, Zilot pama Rrom pamkolpam, ene bwób nidi ngakan kwarilürr, amkoman alzizi boman kwarilürr. Ngibürra ibükagab gazirr tómbapónónóp Rrom pamkolpampükü. Ngibürr Godón Bukbóka wirri umul pama ma igó bóktandako wagó, ene Zilot ngi, oya küp módóga: wa gum-koke, tae bamgün pam yarilürr. Darrü ngi ma Patrriot.

20 Da Yesu tóba umulbain olmaldó yazilürr, da we bóktanórr wagó,

“Bagürwóm yadipakla, elklaza-koke nidipakla, zitülkus yabü God balngomólda Kingzan!

21 Bagürwóm yadipakla, errkya alom nidipakla, zitülkus yabü bikóm sab byamrókórrón kwarile!

Bagürwóm yadipakla, errkya nidi yóndako, zitülkus e sab ngüóng órnae kwarilo!

22 “Bagürwóm yadipakla, pamkolpama yabü nóma alzizi amandako, yabü nóma amaiksimaik nangónórre, kle-kle nóma nyalnórre, akó ngi nóma kolae nyónórre, zitülkus e kürü, Pamkolpamab Olom nótókla, amkoman angundakla!

23 E bagürwóm akó bórzyón kwarilünke ene ngürrdü, zitülkus yabü wirri darrem kwitüm asise. Ene ka igósidi byaldóla, zitülkus ibü abalbobatala ene prropet inzan bangón kwarilürr.

24 “A sab Godón ngürsila tame yabüka, e mórrrel pam nidipakla:

yabü sab myamem babul yarile. E yabiób ngaen yazebarre!

25 Sab Godón ngürsila tame yabüka, errkya morroal nidi kómóp bapóndakla:
sab e alom kwarilo.

Sab Godón ngürsila tame yabüka, e nidi ngüóng órnaedakla:

sab e yón gyaur akó yón kwarilo.

26 “Sab Godón ngürsila tame yabüka, blaman pamkolpama yabü nóma agürdako, zitülkus

ibü abalbobatala obae prropet ta inzan bangón kwarilürr.

*Yabü [Moboküpdu Ubi] Blaman Pamkolpamdó
Asi Yarile
(Metyu 5:38-48; 7:12)*

²⁷ “A ka yabü igó byaldóla, kürü nidi arrkrudako, yabü moboküpdu ubi ta ibüka asi ki kwarilün, yabü gómdamal-koke nidipko; morroal tónggapónamke, yabü nidi alzizi amandako. ²⁸ Bles ain bóktan nülinam, yabü amórr bóktan nidi alióndako; e tére koralo ibünkü, yabü kle-kle nidi bangóndako. ²⁹ Da marü ne ngorrkob nótó néma mómkóle tang o-e marü büódan ngitanóm, akó dakla ngorrkob emtya amkalóm. Akó marü tumum mórrkenyórr[†] nótó néma ipüde, ma sod mórrkenyórr ta koke irrmüta. ³⁰ Marü darrü klamóm nótó néma mato-e, ma oya ekya, akó marü darrü kla nótó néma mürrkine, ma oya myamem koke yatoa alkomaólóm. ³¹ Mazan ubila pamkolpama marü ne tonarr ngarkwatódó angón kwarile, ma ta ibü ene tonarr ngarkwatódó bangón namulo.

³² “Yabü ne moboküpdu ubi wata ibüka néma kwarile, moboküpdu ubi nibióbe yabükamóm, yabüka ene laró darrema? Babula! Zitülkus mórdóga, kolae tonarr isab moboküpdu ubi ta ibükamako, moboküpdu ubi nibióbe ibükamóm! ³³ E ne wata morroal néma tómbapóndakla ibüka, yabüka morroal nidi tómbapóndako, yabüka ene laró darrema?

[†] 6:29 tumum mórrkenyórr: Pamkolpama ene tonarrdó tibiób kokrrap tumum mórrkenyórr basirrüm bamel korálórr utüm.

6:31 Metyu 7:12

Babula! Zitülkus módóga, kolae tonarr isa ta inzan kaindako! ³⁴ Akó e ne mani nómá alióndakla tibióban, e nibióbka gedlóngóm baindakla darrem akonóm, yabüka ene laró darrema? Babula! Kolae tonarr isa kubó kolae tonarr is mani nülirre, zitülkus i umulako wagó, i sab akó dudu sakorre! ³⁵ A yabü moboküpü ubi ibüka asi ki kwarilün, yabü gómdamal-koke nidipko, morroal tónggapólámke ibüka. E ne maní alióndakla, darrem azebóm gyagüpi tótókgu. Ini pokodógab yabü darrem sab wirri yarile. E sab Wirri Kwitüm Godón olmal kwarilo, zitülkus wa morroal tonarra ibüka, oya eso bóktan kokean nidi akyandako akó ibüka, kolaean is nidipko. ³⁶ Yabü Abanzan gyaure pamkolpamdo, yabü gyaur ta sab inzan ki yarilün.

*Kolpam Zaz Bain-gu
(Metyu 7:1-5)*

³⁷ “Ngibürr kolpam zaz bain-gu, igósidi yabü ta God sab koke zaz nirre. Ngibürr kolpamdo bóktan-gu igó, ‘E kolae tónggapónarre’, igósidi yabüka God sab koke bóktóne wagó, ‘E kolae tónggapónarre’. Ngibürr kolpamab kolae tonarr norrgonónóm, igósidi yabü kolae tonarr God ta sab norrgorre. ³⁸ E ngibürr nüliólam, da God sab yabü nülirre. Ene amko-man: God sab yabü dudu akó ngaru bapón-koke nülirre. Zitülkus módóga, ma ne atanin klame atanindóla, ene klame marü sab ngibürra mütanirre.”

³⁹ Yesu akó ibü ta ini alap-alap bóktan nilóp wagó, “Ia ilküküp murrbausürrün pama kamad

kuri elngomóle? Ia i sab nizana koke aupi kugupidü? ⁴⁰ Umulbain olom wirri kokea tóba umulbain pamdóbabi, a blaman umulbain ne nótó yazeble, sab wa tóba umulbain pamzan yarile.

⁴¹ “Ia ma moba zonaretan ilküpdu püip iade ngakandóla? A marü moba ilküpdu ne nugup pokoe, ma wa koke iade asendóla? ⁴² Ia ma kubó moba zonaretódó igó iade bóktono wagó, ‘Zware, ka kya marü ilküpdu we püip urruanón,’ a ma ma moba koke iade asendóla igó, marü moba ilküpdu nugup pokoe asine? Ma taepurrane bóktan pama! Ma ngaen-gógópan moba ilküpdu ne nugup pokoe ugó irrua, da ma sab igósidi tai eseno moba zonaretan ilküpdu ne püipe arruanóm.

*Nugup akó Tóba Küp
(Metyu 7:16-20; 12:33-35)*

⁴³ “Morroal nugupa kubó kolae küp koke bapóne, ó kolae nugupa kubó morroal küp koke bapóne. ⁴⁴ Nizan nugup kubó tibiób küpdügab nómzyetórre. Pamkolpama kubó [pig] ngórr térez-térez syepor zidüdüğabi koke alkülórre akó i kubó [grreip] ngórr térezpükü nugup zidüdüğab koke ilumórre. ⁴⁵ Morroal oloma morroal elklaza ausda moboküpduğab, morroal ne klame. A kolae oloma kolae elklaza ausda moboküpduğab, kolae ne klame. Zitülkus módóga, darrü oloman taea we pokoe bótanda, oya moboküpdu ne klame.

*Müót Balmel Pam Nisab Alap-alap Bóktan
(Metyu 7:24-27)*

46 “Ia e kürü iade ngiliandakla wagó, ‘[Lod] Lod,’ a e ama koke tómbapóndakla ka yabü ne poko byaldóla? **47** Ka yabü inzan nómtyenónómo, wa ia pama, wa ne kürü bóktan nómá arrkrruda akó tórrmendó angrinda. **48** Wa inzan pama, tóba müót nótó elórr. Tüp ilüngürr kókó wa ingülküp emrranórr. Da müót we alangórr. Naiz naea nómá tamórr, wirribóka selkalórr, da koke inurr, zitülkus morroal aelórrón yarilürr ingülküpdu. **49** Akó kürü bóktan nótó arrkrruda, a koke nótó tórrmendó angrinda, inzan pama tüpandó zitülkus-koke bwóbdü tóba müót nótó elórr. Ene tonarr naiza nómá selkalórr, dümdüman we bülgatórr - karibóka-koke sip tóbayorr!”

7

*Yesu Gazirr Pamab Kopo Ngakan Wirri Paman
[Leba Zaget Olom] Dólóng Yónürr
(Metyu 8:5-13)*

1 Yesun pamkolpamidó bóktana nómá blakónórr, da we wamórr ama Kaperrna-um wirri basirrdü. **2** Rrom gazirr pamab kopo ngakan wirri pam,* oya leba zaget olom asi yarilürr, da ene gazirr wirri pama oya karibóka-koke yagürlürr. Ene leba zaget olom kari azid koke yarilürr, büdül kari poko. **3** Ene gazirr wirri pama Yesunbóka nómá arrkrrurr, wa ngibürr Zu pamkolpamab [balngomól byarrmarr pam] we zirrnápónóp oyaka, oya

---

* **7:2** Rrom gazirr pamab kopo ngakan wirri pama 100 gazirr pam ngabkan yarilürr. Mórrke-mórrke módóga: centurion.

amtinüm tótókóm ene azid olom dólóng ainüm.

⁴ I we ogobórr a Yesun moboküpi yatop wagó, “Ini pam ngarkwatódóma; marü tangbamtin wata asi yarile, ⁵ zitulkus oya [moboküpüdü ubi] Zu pamkolpamdo asine, akó mibü [Zu isab kwóbbazén müót] aelóm mani küp ekyanórr.”

⁶ Da módóga, Yesu inkü we wamórr. Yesu ene gazirr pamab kopo ngakan wirri paman müót minggúpanan noma tamórr, ene gazirr wirri pama tóba gómdamal zirrnáponóp Yesun azazilüm ini bóktanpükü wagó, “Lod, elklaza müp bain-gu mobankü, zitulkus ka ngarkwatódó kokela, ma kürü müótüdü koke tübangrino.

⁷ We ngarkwatódó, ka gyagüpi koke tótókdóla wagó, ka ngarkwatódómla marüka tótókóm. Ma wata tae opore bókta, da kürü leba zaget oloma kubó dólóng baine. ⁸ Ka umulóla marü gaodóma ini pokó tónggapónóm, zitulkus ka küób igó olomla, ka ngibürr pamab tüpana zagetdóla. Akó ngibürr gazirr pam asiko, kürü tüpana nidi Zagetódako. Ka kubó darrü igó noma ilo igó, ‘Wam!’ wa kubó wame. Akó darrü igó noma ilo igó, ‘Tam!’ wa kubó tame. Ka kólba leba Zaget olom noma ilo igó, ‘Ene kla tólael!’ wa kubó tólaele. Enta inzana, azida marü bóktan kuri arrkrrue!”

⁹ Yesu ini bóktan noma arrkrrurr, wa we gübarirr aengórr. Wa tübyalüngürr a bóktanórr pamkolpamab ngorodó oya nidi mamoanónóp wagó, “Ka yabü igó byaldóla, ka darrü inzan pam koke kuri seserró, kürü amkoman wirri

arüngi nótó angunda, Isrraelóm ta kokean!"[†]

¹⁰ Ene gazirr wirri pama nibiób zirrnapónóp oya müótüdü nómá bakonórr, oya leba zaget olom ama kekam emrrónóp.

*Yesu Kóblean Siman Olom Irsümülürr
Büdüldügab*

¹¹ Aibwób babul ene kakóm, Yesu darrü wirri basirrdü we wamórr, ngí Nein. Oya umulbain olmal akó wirri pamkolpamab ngoroa wankü ogoblórr. ¹² Yesu ene wirri basirran barrbün mamtae minggüpanan nómá tamórr, da módóga, pamkolpama ama büdül olom sidódnóp ene basirrdügab, alüngüm. Oya aip kóble warilürr, ó oya wata darrpanan siman olom yarilürr. Oya wirri pamkolpamab ngoroa tolngomólóp. ¹³ Lod ene kol nómá osenórr, wa kari gyaur koke yarilürr oyaka. Wa bóktanórr wagó, "Ma yón-gu." ¹⁴ Olgabi wa ae wamórr a ene koben yamurür, da ne pama ódód kwarilürr, bólenóp. Yesu bóktanórr wagó, "Omokur, ka marü ayaldóla, ugó bupa!" ¹⁵ Ene büdül omokura saogórr, da mórran-mórran bainürr, ola ikikda! Olgabi Yesu oya aipan tangdó ingrinürr.

¹⁶ Blaman pamkolpama Godón gum kwarilürr, akó dakla Godón yagürnóp. I zwapólórr wagó, "Darrü wirri prropeta mibüka kuri okaka tübine!" akó, "God kuri tame tóba pamkolpam tangbamtinüm!"

[†] 7:9 Isrrael pamkolpama tibiób Godón pamkolpambóka ngibilian kwarilürr, a ibü amkoman bangun kari yarilürr ene gazirr pamab wirri pamdógab.

17 Ini bóktana Yesunkwata we bayorr Zudia prrobins kugupidü akó minggüpanan bwóbdüma.

*Zon [Baptaes Bain] Pama Yesunkwata Bamtin Yarilürr
(Metyu 11:2-19)*

18 Zon Baptaes Bain Paman umulbain olmala Zonón izazilóp Yesu ne poko tómbapólórr.[‡] Da Zon wata tóba nis umulbain olom nis nginaunürr, **19** da we zirrnapónórr Lodka oya amtinüm wagó, “Ia ma módóglia nótó ki tame, prropeta noabóka apón kwarilürr, ta ia ki darrü pam akyan kwarilo?”

20 Ene umulbain olom nisa Yesuka tübzirri, da oyaka bóktarri wagó, “Zon baptaes bain pama kibü wató zirrtapóne marü amtinüm, ‘Ia ma módóglia, nótó ki tame, prropeta noabóka apón kwarilürr, ta ia ki darrü pam akyan kwarilo?’”

21 I olazan namülnürri, ibü wapi Yesu azid pamkolpam dólóng bain yarilürr akó kolae samua nibiób büb kugupidü ngyaben kwarilürr. Akó wa abün ilküküp murrbausürrün pamkolpam dólóng nyónónóp ngabkanóm. **22** Da módóga, Yesu Zonón umulbain olom nis darrem bóktan we nókyanórr wagó, “Ugó alkomałam, da Zonón izazilamke, e ne kla nóserre akó ne poko arrkrru-i: ilküp murrbausürrün nidi kwarilürr, errkya basendako, akó wapór bidal nidi kwarilürr, errkya agóldako. Soso azid nidi balmilnóp, errkya dólóng airrúnako. Güblang

---

[‡] **7:18** Zon ugón tümün müötüdü yarilürr (3:20).

murrbausürrün nidi kwarilürr, errkya arrkrudako. Büdül nidi kwarilürr, akó arrólako. Akó elklaza-koke pamkolpama Godón Morroal Bóktan arrkrrudako. ²³ Bagürwóm watóke, ninis gyagüpítótók babul noakame kürükwata!"

²⁴ Zonón bóktan ódód pam nisa nóma bupadürri, Yesu ugón pamkolpamab ngorodó bóktan we bókyanórr Zonónkwata wagó, "E wa [nguin-koke bwóbdü] laró asenóm ogobnórró? Ia e twal asenóm ogobnórró, wóra ne kla angapda? Koke!§ ²⁵ Da e wa tai laró asenóm ogobnórró? Ia morroal mórrkenyórr bamelórrón pam? Koke! Wirri darrem mórrkenyórr nidi bameldako akó abün elklaza tumum nidi ngyabendako, kingab wirrian müötüdü ngyabendako, a nguin-koke bwóbdü koke. ²⁶ Da e wa tai laró asenóm ogobnórró nguin-koke bwóbdü? Ia prropet? Ó, ene amkoman. Ka yabü igó byaldóla, e wa amkoman wirrian pam esenarre ngibürr prropetódágab. ²⁷ Zon we pama, ngaen Godón Wialómórrón Bóktana noanbóka apónda, God [Kerrisodó] ne pokó bóktanórr wagó,

"Turrkrru! Ka sab bóktan ódód pam zirrapono marü singül kwata.

Wa marü kwat sab wató ngagróte.*

²⁸ Ka yabü igó byaldóla, darrü pama koke kuri tómtómólórr yabü aodó wirrian nótóke Zon

7:22 Aesaya 35:5-6; 61:1   § **7:24** Ini bóktanan küp módoga: Zon twalzan bongap pam koke yarilürr; wa zürük gyagüpítótók akó tae bamgün pam yarilürr.   * **7:27** Ini Godón bóktan oporako Yesuka Zonónkwata.   **7:27** Malakae 3:1

Baptaes Bain Pamdógab. A kari ngi olom nótóke Godón Kingzan Balngomóldó, wa wirriana Zonkagab.”[†]

²⁹ Blaman pamkolpam akó ta [taks mani dakabain pama], oya bóktan nidi arrkrruuóp, babinürr wa, Godón kwat dümdüma, zitülkus Zon ibü wató baptaes ninóp. ³⁰ A Parisi akó Mosesón gida umulbain pama Godón tónggapórrón bóktan tibióbkü alzizi amanikóp, zitülkus i bangónóp Zon ibü koke ki baptaes nirre.

³¹ Yesu wagó, “Ia ka ini lüolan pamkolpam larópükü nütaninünümo? I ia iadako? ³² I kari olmalpókalzanako, pul basirrdü nidi mórrandako akó tibióbka górrgandako wagó, “‘Ki yabünkü marret tatrror apul kwarilnürřü, a e zil koke kwarilnürřü; ki büdül yónamto wórr bato kwarilnürřü, a e yón gyaur koke kwarilnürřü.’[‡]

³³ Ka ini pokó igósidi byaldóla, zitülkus Zon Baptaes Bain Pama nóma tamórr, wa alo bütóklürr akó waen koke enólórr. We zitülkusdü e igó bóktandakla wagó, ‘Oya bübdü kolae samua ngyabenda!’ ³⁴ A ka, Pamkolpamab Olom nótókla, nóma tamórró, ka alo akó anón namülnürřü. Akó we zitülkusdü, e kürübóka igó apóndakla wagó, ‘Ngakónam, wa barnginkoke alo akó gorrgorr bain pama! Wa taks mani dakabain pam akó kolae tonarr pamkolpamab gódamē!’[§] ³⁵ A blaman pamkolpama, Godón

[†] 7:28 Ma müsirrga ain bóktan Metyu 11:7 ngakanke. ^{7:29} Metyu 21:32; Luk 3:12 [‡] 7:32 Ma müsirrga ain bóktan Metyu 11:17 ngakanke. [§] 7:34 Ma müsirrga ain bóktan Metyu 11:16-19 ngakanke.

[wirri gyagüpítótók] nidi mamoandako, igó pokó okaka amzazildako, Godón wirri gyagüpítótók amkomana.”

Yesu Darrü Kolan Kolae Tonarr Barrgonórr

36 Darrü Parrisia Yesun ngyaunürr wankü alom tótókóm. Da módogá, Yesu we wamórr ene Parrisiaan müötüdü, da müót kugupidü nólgópe banomólórr alom. **37** Da módogá, darrü kol warilürr ene wirri basirrdü, arrkrru-koke kolae tonarr alngón kol. Wa umul bainürr wagó, Yesu ta ene Parrisiaan müötüdü aloda. Da wa darrü wirri darrem ingülküpi* tónggapórrón bele sidódürr, morroal ilang idipükü. **38** Wa katókórr, Yesun kakota trramngólórr oya wapór minggüpanandó. Wazan yón warilürr, oya yarrmurra ama Yesun wapór zipür nólóplórr. Olgabi oya wapór nis tóba órrngóene norrgonórr, akó arük-arük nüprüklürr ó morroal ilang idi we ekanórr nizan wapórdó. **39** Ene Parrisia, Yesun nótó bóka itanórr wankü alom, nóma esenórr ini pokó, da gyagüpi wamlórr wagó, “Ini pam ne amkoman Godón prropet nóma ki yarile, wa umul ki yarile oya ia kola amurrdo, ó wa umul ki yarile igó, ini kolae tonarr kolo.”†

---

* **7:37** wirri darrem ingülküp, Mórrke-mórrke módogá: alabaster.   **7:37** Metyu 26:7; Mak 14:3; Zon 12:3   † **7:39** Dümdüm ngyaben Zu kolpama kolae tonarr kolpam koke ok bain kwarilürr ibü byamurrüm. We ngarkwatódó, ene Parrisia gyagüpi wamórr wagó, Yesu umul-kók yarilürr wa, ene kolae tonarr kolo.

40 Olgabi Yesu ene Parrisi pamdó bóktanórr wagó, “Saemon, kürü darrü pokoa marü azazilüm.”

Da Saemon bóktanórr wagó, “Umulbain Pam, kóbó bókta.”

41 Yesu bóktanórr wagó, “Darrü pam yarilürr, da nis pam nis mani nókyanórr igó bókampükü, i solkwat darrem nóma ki salkomóli, i ene tumum ki emeli. Darrü ene pama we ngarkwat ipadórr: 500 [silba] mani küp. Akó darrü pama ma 50 silba mani küp ipadórr. **42** Ibü nizanab ngarkwatódó mani koke yarilürr oya darrem akyanóm, i oya ne kla ki ekyeni. Da módoga, wa ibü nizan we nyalórr ene darrem kolaebóka ainüm, i oya ne ngarkwat ki ekyeni. Ene nis pam nisdügab, ia noa moboküpü ubi wirria ene mani mórrrel pamdó?”

43 Saemon bóktan igó yalkomólórr wagó, “Aprrapórr ia we pama, abün mani noan iliónürr akó kolaebóka yónürr.”

Yesu bóktanórr wagó, “Ma dümdüm kuri ekyena!” **44** Olgabi Yesu ene koldó byalüngürra da bóktanórr Saemonka wagó, “Ma ini kol kuri osena? Ka marü müötüdü néma tama, ma kürü nae koke kókyena kólba wapór bagulüm. A ini kola ma tóba yarrmurri kürü wapór nis zipür nólópe, akó zipür tóba órrngóene norrgorre. **45** Ma kürü koke küprüka, ka néma tama. A ini kola koke bólene kürü wapór nis aprük, ka marü müötüdü néma tübangrina. **46** Ma kürü singüldü oel koke ekóna, a wa ma kürü wapór nisdü morroal ilang idi ekóna. **47** Da we ngarkwatódó ka marü igó ayaldóla, ini

kolan moboküpüdü ubi wirria kürüka. Akó ini tonarra we poko okaka simzazile: wa ne abün kolae tonarr elngólórr, ka kuri barrgona. A ka karianbóka noa kolae tonarr arrgona, oya moboküpüdü ubi wata karia.”

48 Olgabi Yesu bóktanórr ene koldó wagó, “Ka marü kolae tonarr kuri norrgonónóma.”

49 Ene pamkolpama, wankü nidi ololórr, tibióbka ola zwapólórr wagó, “Ini pam ia nótóke, kolae tonarr ta dele barrgonda?”

50 Da Yesu bóktanórr ene koldó wagó, “Marü moba amkoman banguna kuri zid mine! Nató, moboküpüdü paud sab marüka asi ki yarilün.”

8

Kola Yesun Nidi Elngomólñóp

1 We kakóm, Yesu basirr-basirr wamlórr, wirri akó kari basirrdüma. Wa Morroal Bóktan büdrrat yarilürr Godón Kingzan Balngomólankwata. Tóba 12 umulbain olmal wankü koralórr, **2** akó ngibürr kol wa kolae samu nibióbkagab amanórr akó azidüdüğab nibiób dólóng ninóp. Darrü ene kol Merri warilürr, oya darrü ngi Magdalin.* Yesu oyakagabi 7 kolae samu amanórr. **3** Akó darrü Zoana warilürr, Kuzan kol. Kuza Errodón† zaget alngomól pam yarilürr. Darrü Susana warilürr. Akó abün ngibürr kola zutalórr Yesuka. I tibiób büban

---

* **8:2** Magdalin, oya küp módoga: Magdala basirr olom. **8:2**
Metyu 27:55-56; Mak 15:40-41; Luk 23:49   † **8:3** Errod Galili
prrobins alngomól pam yarilürr Rrom kingankü.

manie bórrangórr Yesun akó oya umulbain olmal tangbóleanóm.

*Küp Barit Paman Alap-alap Bóktan
(Metyu 13:1-9; Mak 4:1-9)*

⁴ Wirri pamkolpamab ngoroa tamlórr abün wirri basirrdügab, ama Yesuka tóbazelórr. Da Yesu ini alap-alap bóktan adrratórr wagó,

⁵ “Darrü küp barit pama we wamórr [wit] küp tüpdü aman-aman aritüm‡ apapdó. Wazan ene küp amalórr, ngibürra kwat kabedó balóklórr. Pamkolpama wapóre ola nyónóp izan agóltagól kwarilürr, akó kwitüm pójaea ene küp idi ololórr. ⁶ Ngibürra wirri ingülküppükü tüpdü balóklórr. Da i nóma dódórr bain kwarilürr, ene zid odalan ngintinóp, zitülkus i ngarkwatódó nae koke azeb kwarilürr. ⁷ Akó ngibür्र küpa térezpükü sólmól pokodó balóklórr. Ene sólmóla nóma dódórr bain yarilürr wit zidpükü, da ene wit zid ola sarrpi ninóp. ⁸ A ngibürř küpa ma morroal tüpdü balóklórr. Ene zida dódórr bainóp ó küp we bapónóp: 100 darrpan-darrpan kündügab, ene küp barit pamazan iritürr.”

Oya bóktana nóma blakónórr, wa pamkolpamdó wirri arüngi bóktanórr wagó, “Güblang noane arrkrrum, wa ki turrkrru!”

*Alap-alap Bóktanan Zitülkus
(Metyu 13:10-17; Mak 4:10-12)*

⁹ Umulbain olmala Yesun imtinóp ene alap-alap bóktanan küp laró yarilürr. ¹⁰ Da wa

---

‡ 8:5 aman-aman arit: Zu pamkolpama ngibürř alo kla aman-aman arit kwarilürr.

ibüka bóktanórr wagó, "Godón Kingzan Balngomólankwata arrón elklazabóka umul yabü aliórrünako, a ngibürrdü ka go enan alap-alap ikikdóla. Ene igósüm, enana i azildako, i tai kokean asendako. Akó enana i arrkrrudako, i ma bóktanan [küp koke apadódako].

*Yesu Küp Barit Paman Alap-alap Bóktan
Müsirrga Yónürr
(Metyu 13:18-23; Mak 4:13-20)*

¹¹ "Ene alap-alap bóktanan küp yóni: ene küpa Godón bóktanóm zamngólda. ¹² Kwat kabedó ne küpa balókórr, we pamkolpamóm zamngólda Godón bóktan nidi arrkrrudako. Ene kakóm, [debóla] kubó tame, da ibü moboküpüfügab ene bóktan kubó yuse. Ene igósüm, i koke amkoman yangurre akó koke iade zid bairre. ¹³ Ingülküppükü tüpdü ne küpa balókórr, we pamkolpamóm zamngólda, bagürwómpükü nidi arrkrrudako Godón bóktan. A Godón bóktana nugup simkünzan ibü büb kugupidü koke barrbünda. I Godón bóktan tugupurr watóm amkoman angundako. A apók tonarra nóma tótókdako, i bóleandako amkoman bangun-gum. ¹⁴ Akó térezpükü sólmól pokodó ne küpa balókórr, we pamkolpamóm zamngólda Godón bóktan nidi arrkrrudako. A enezan ngyabendako, tüpan elklaza ibü sarrpi aindako: abün elklazam gyakolae, mórrélwóm, akó tüpan ubi elklaza tólbael. Ene pokodógab i morroal küp koke bapóndako. ¹⁵ A morroal tüpdü ne küpa balókórr, we pamkolpamóm

zamngólda, morroal akó amkoman moboküpi nidipako. I Godón bóktan arrkrrudako, moboküpüdü zürüki arrbündako, da i küppükü igósidiako karrkukus bórrangde müp tonarrdó.

Kumngyindü Zyón Kla

(*Mak 4:21-25*)

¹⁶ “Darrü oloma zyón kla nóma setene, wa kübülü koke ngalo-e ó ut bwób lorodó koke ingrine. A wa kumngyindü emngyele, da pamkol-pama kubó zyón eserre, i müótan kugupidü nóma barrbüne.

¹⁷ “Blaman barrón ne elklazako errkyá, sab ma tübause panzedó. Blaman ngablaorrón ne elklazako, sab umulürrün korale ó sab zyóndü togobe.

¹⁸ “Da e umul-umul koralo, e ia arrkrrudakla. Zitulkus módóga, noanko, sab akó oya ene tumum ngibürr iline. Babul noanko, oya sab imtine, wa ia gyagüpi tótókda oya kari-kari ne klame.”§

Yesun Aip akó Zoretal

(*Metyu 12:46-50; Mak 3:31-35*)

¹⁹ Olgabi Yesun aip akó zoretala togobórr oya asenóm. A ibü ma gaodó koke yarilürr oya minggüpanandó tótókóm, zitulkus pamkol-pamab ngoroa ngalop. ²⁰ Da darrü oloma oya we izazilürr wagó, “Marü aip akó zoretal bórrangde módágako kalkuma. Ibü ubi marü asenóma.”

8:16 Metyu 5:15; Luk 11:33   **8:17** Metyu 10:26; Luk 12:2

§ **8:18** Aprrapórr Yesu tóba umulbain bóktanbóka apónda. Yesun bóktanan küp nidi apadódako, i sab wirribóka küp ipüdörre.   **8:18** Metyu 25:29; Luk 19:26

21 Wa ibüka bóktan we yalkomólórr wagó, “Kürü aip akó zoretal idipako, Godón bóktan ne pamkolpama arrkrrudako akó tórrmendó nidi arrbündako.”

*Yesu Wirri Wór Piküp Yónürr
(Metyu 8:23-27; Mak 4:35-41)*

22 Darrpan ngürr Yesu bóktanórr tóba umulbain olmaldó wagó, “Mi malu dakla dorro baurrdakla.” I butüdü bamselórr, da we bazebörr. **23** I nóma baurrlülür nyörri, Yesun uta türümürr. Wirri wóra ugón tórrpenóp ene maludü. Buta nae baitüm ugón bainürr, dakla ma busurralórr, da i wirri müpdü koralórr. **24** Da módoga, umulbain olmala we ogobórr Yesuka, irsümülóp, da we bóktónóp wagó, “Wirri Pam, Wirri Pam! Mi brariakla!”

Yesu bupadórr, da wór akó goblol nagóp wagó, “Piküp bainam!” Ene pokodó, wóra bóleanórr akó gobblola zao-zao bainóp. Malua we amkónórr. **25** Da Yesu tóba umulbain olmal nümtinóp wagó, “Yabü amkoman bangun ia nega?”

I kari gum koke kwarilürr, ó gübarirr aengóp. Da tibiób ola bamtinónóp wagó, “Ini wa ia nótóke? Wa wór a goblol arüng bóktan akyanda, da i ta oya bóktan arrkrrudako!”

*Yesu Kolae Samupükü Pam Dólóng Yónürr
(Metyu 8:28-34; Mak 5:1-20)*

26 Olgabi i nyórrpükü buti we ogobórr ama Gerrasa wirri basirr pamkolpamab bwóbdü* babzilürr, malu dakla dorrodó

---

* **8:26** Gerrasa bwób Zu pamkolpamab tüp koke yarilürr.

Galili prrobinsdüğab. ²⁷ Yesu malu kabedó wapór nöma irtümülürr, oya darrü ene wirri basirrdüğab kolae samupükü pama we semrranórr. Ene pama mórrkenyórr bamel-koke ngyabelórr abün watóm. Wa müótüdü koke ngyabelórr, a wa gapók balüng bwóbdü ngyaben yarilürr. ²⁸ Ene pama Yesun nöma esenórr, wa ilwóm yarilürr. Olgabi wa Yesun obzek kwata simbalkalórr. Wa wirribóka taegwarr apónórr wagó, "Marü ubi ia larógóma kürüka, Yesu, Wirri Kwitüm Godón Olom? Ka marü arüngi atodóla, kürü wirri azid akyangu!" ²⁹ Ene pama ini poko igósidi bóktanórr, zitulkus Yesu ene kolae samu arüng bóktan ngaen-gógópan ekyanórr ene pamdógabi burruanóm. Errkyadórrón-koke yarilürr ene kolae samua ene pam amióg abün münüm. Pama nöma makrraonónóp, sein sye-i wapór tang arümürrün nómade, wa ene klam kubó singgalgónóle, ó ene kolae samua kubó oya [ngüin-koke bwóbdüma] idüdle.

³⁰ Yesu imtinürr ene pam wagó, "Marü ngi ia nótóke?"

Wa bóktan yalkomólórr wagó, "Kürü ngi módogá, 'Abün gazirr pam'." Ene pama ini ngi ngilianórr, zitulkus oya bübdü abün kolae samua barrbüñürr. ³¹ Ene kolae samua Yesun yatop ibü arüng bóktan koke ki nókyerre, ene ngaru bapón-koke kugupidü[†] barrbüñüm.

³² Podo kabedó, wirri tang kyamül yabüla we ololórr. Ene kolae samua Yesun we yatop

---

† **8:31** Ngaru bapón-koke kugupi kolae samuab tümün müóta. Mórrke-mórrke módogá: abyss.

ene kyamülab bübdü barrbünum. Da Yesu ok ninóp ibü barrbünum. ³³ Da módoga, ene kolae samua ene pam we amgütüp, ama kyamülab bübdü we barrbüurr. Ene kyamül yabüla buso-buso we tüabinürr buruburuana, mengrempükü ama maludü we bagóbórr, ó ola nae baitóp büdülämpükü.

³⁴ Ene kyamül ngabkan pama nóma esenóp ne klama tómbapónórr, i busuóp, da pamkolpam we umul-umulan ngintinóp, Gerrasa wirri basirrdü akó madmad kabedó. ³⁵ Da pamkolpama ogobórr ngakanóm ene ne tonarra tólbaelórr. I Yesuka nóma togobórr, i ene pam esenóp kolae samua noan amgütüp. Wa Yesun wapór minggüpanandó mórran yarilürr, mórrkenyórr bamelórrón akó kakal gyagüpítótóke. Da pamkolpama gum ipüdóp.[‡] ³⁶ Nidi nósenóp, kolpam nüzazilóp Yesu ene kolae samupükü pam ia dólóng yónürr. ³⁷ Olgabi blaman Gerrasa bwób pamkolpama Yesun yatop ibü bimgatóm, zitulkus i kari gum ta koke kwarilürr. Da módoga, Yesu tóba umulbain olmalpükü butüdü kasilürr, da bupadlórrma alkomólóm. ³⁸ Yesu ene kolae samu noakagabi amanórr, Yesun yatorr wankü tótökóm.

Yesu ma oya zirrapónórr, da oya yalórr wagó, ³⁹ "Moba müót basirrdü alkomól. Pamkolpam nüzazilnümke God marüka ne kla tónggapóne."

Da módoga, ene pama we wamórr, da büdrratlórr ene dudu wirri basirrdüma, oyaka Yesu ne kla tónggapónórr.

[‡] **8:35** I gum ipüdóp, zitulkus i küp bamkónóp wagó, Yesun wirri arüng asine.

*Yesu Zaerrusün Óp Olom Dólóng Wyónürr,
akó Darrü Kola Yesun Mórrkenyórr Yamurürr
(Metyu 9:18-26; Mak 5:21-43)*

40 Yesu nóma alkómólórr malu dakla dorrodó, pamkolpamab ngoroa sisingül akyanóm tamórr, zitulkus i blamana oya akyanónóp alkómólóm. **41** Da módóga, darrü [Zu pamkolpamab kwóbbazen müót] ngakan pama ugón tübzilürr Yesuka, oya ngi Zaerrus. Wa Yesun wapór nis minggúpanandó simbalkalórr, da Yesun arüngi yatorr oya müótüdü tótókóm, **42** zitulkus oya darrpanan óp olom, 12 pail ngarkwat, büdülüüm kain warilürr.

Yesuzan tótók yarilürr Zaerrusün müótüdü, wirri pamkolpamab ngoroa ugón myangrao apónóp, ngón aman nabe. **43** Ene ngorodó darrü kol warilürr óe bókan azidpükü 12 pailüm. § Darrü olom gaodó koke yarilürr oya dólóng ainüm. **44** Da módóga, wa Yesun agwatórr kakota, oya tumum mórrkenyórr zarr we yamurürr. Büzyón babul, ene óe bókana we blakónórr. **45** Yesu nümtinóp wagó, “Ia kürü notó kamurre?”

Blamana balpinóp. Olgabi Pita bóktanórr Yesuka wagó, “Wirri Pam, ini pamkolpamab ngoroa marü kuri kal-kal mangórre akó ma myangrao apórrón bwóbdümla.”

46 A Yesu bóktanórr wagó, “Kürü wata darrü oloma kamurre. Ka umulóla, zitulkus ka kólba bübdü küpüm baina kürükagab ngibürr arünga

---

§ **8:43** Ngibürr Grrik bóktane tange wibalómórrón pebadó, ini opor asine: wa tóba blaman mani amanórr doktadóma.

kuri bause." ⁴⁷ Ene kola tüób nóma küp bamkónórr wagó, Yesu kuri umul baine, oya büba otórrngónóm bainürr. Wa natókórr, simbalkalórr Yesun obzek kwata. Blaman pamkolpamab obzek kwata, Yesuka we pupo bainürr, wa oya ne zitulkusdù yamururr. Da wa oyaka adrratórr, wa ene tonarr pokodó ia dólóng bainürr. ⁴⁸ Olgabi Yesu ene kol wyalórr wagó, "Kürü olom,* marü moba amkoman banguna dólóng kuri mine. Natók, moboküpdu paud sab marüka asi ki yarilün."

⁴⁹ Yesu bóktan alakón küsil yarilürr, darrü pama Zaerruska ugón tamórr oya müötüdügab, da wa oya yalórr wagó, "Marü olom büdülato. Ma Umulbain Pam myamem müp akyan-gu."

⁵⁰ Yesu ini pokó nóma arrkrrurr, wa bóktanórr Zaerruska wagó, "Ma gumgu, ma kürü wata amkoman kangu, da wa kubó igósidi dólóng baine."

⁵¹ Yesu Zaerrusün müötüdü néma abzilürr, wa abün is koke ok ninóp wankü barrbünum müötüdü. Wata idi kwarilürr: Pita, Zon, Zeims, akó ene ngulmokuran aipab nis. ⁵² Blaman pamkolpam yón taegwarr akó yón gyaurdü kwarilürr. Yesu ibüka bóktanórr wagó, "E yón piküp bainam, zitulkus wa büdül kokeo, a wa go uto."

⁵³ I ma oya ngüóng angyalnóp, zitulkus i umul kwarilürr wagó, wa go amkoman büdülano. ⁵⁴ Wa ma oya tangdó omoanórr, da wirribóka karrzwosilürr wagó, "Olom, ugó

---

* **8:48** Yesu ene kol kürü olom-bóka ngizulianórr, zitulkus oya ubi tóba gyaur amtyanóm yarilürr ene koldó, abzan.

bupa!” ⁵⁵ Ene ngulmokuran arróla tóbaka tolkomólórr; büzyón-babul, wa zamngólórr! Olgabi Yesu aipab nis nyalórr alo kla akyanóm. ⁵⁶ Ene ngulmokuran aipab nisa gübarirr aengrrri. A Yesu ma ibü arüng bóktan nókyanórr wagó, “Darrü olom azazilgu, errkyadan ne tonarra tómbapóne.”

9

Yesu Tóba 12 Umulbain Olmal Zirrnáponóp (Metyu 10:5-15; Mak 6:7-13)

¹ Yesu tóba 12 umulbain olmal darrpan pokodó ngibaunürr. Wa ibü wirri arüng akó dümdüm nókyenóp blaman kolae samu amanóm akó azid alakónóm. ² Olgabi wa ibü zirrnáponóp pamkolpamldó amgolóm Godón Kingzan Balngomólankwata akó azid pamkolpam dólóng bainüm. ³ Wa ngaen-gógópan bóktanórr ibüka wagó, “Yenkü darrü kla ódódgu ini agólde: tupuru, angasangap angón alóp, alo kla, mani, akó ngibürr mórrkenyórr. ⁴ E ne müótüdü barrbuno, wata ola bamilke, kókó e ene basirr sab amgütane. ⁵ Pamkolpama yabü ne morroal tonarre koke nóma yazebrre darrü basirrdü, ene basirr amgütamke, wapórdó buru we bainamke. Ini tonarra sab igó poko umul nirre wagó, ibü [kolaean darrema] sab tame Godkagab.”

⁶ Da módóga, ene umulbain olmala we bazebórr basirr-basirr. I Morroal Bóktan büdrratkü ogoblórr, dakla azid pamkolpam dólóng bainkü, i ne bwób-bwóbdüma ogoblórr.

*Errod Abün-abün Gyagüpitótók Yazebörr
 Yesunme
 (Metyu 14:1-12; Mak 6:14-29)*

⁷ Galili prrobins alngomól wirri pam Errod arrkrrurr, blaman ne elklaza tómbapón kwarilürr. Wa abün-abün gyagüpitótók yazebörr, zitülkus ngibürr pamkolpama igó bóktan kwarilürr wagó, “God Zonón [Baptaes Bain] Pam wa büdüldügab kuri irsümüle.” ⁸ Ngibürr isa igó bóktan kwarilürr wagó, “Prropet Ilaeza akó okaka tübine.” Akó ngibürra wagó, “Darrü prpropeta, ngaen usian nótó nyabelórr, narrótókórra, da akó kuri türsümüle arróldó.” ⁹ A Errod wagó, “Kürü gazirr pama Zonón singül nam itüláp wata kazan niláp. A ini wa dama nótóke, ka inzan poko noanbóka arrkrrudóla?” Da módoga, Errod Yesun asenóm kain yarilürr.

*Yesu 5,000 Pam Ngabyónürr
 (Metyu 14:13-21; Mak 6:30-44; Zon 6:1-14)*

¹⁰ Yesun umulbain olmala nóma tóbakonórr, da Yesun izazilóp, i ne elklaza tómbapónónóp. Olgabi wa ibü yazebörra, ae ogobórr kókó Bet-saeda wirri basirr minggüpanandó, i tibi ne ki korale. ¹¹ A pamkolpamab ngoroa ma kari güblange barrkrrurr Yesu nebóna tótókóm kain yarilürr, da zatalórr oya solkwat. Yesu ibü morroal yazebörr, da ibüka bóktanórr Godón Kingzan Balngomólankwata, da wa ibü dólóng nyónónóp, dólóng bain nidi amkün koralórr.

¹² Abüsa nóma mórralórr, ene 12 umulbain olmala oyaka togobórr, da i oyaka bóktónóp wagó,

"Ini pamkolpamab ngoro ugó zirrnaponónóm minggüpanan basirrdü akó madmad kabedó ne müótko, alo kla azebóm akó ut bwób byamkünüm, zitulkus ini kolpam-koke bwóba."

¹³ A Yesu ibü nilóp wagó, "E yaib ibü ngibürr alo kla nülinam."

I ma bóktónóp wagó, "Kibü wata 5 brredako akó nis wapiamli. Marü ia ubia, ki ogobo ini abün pamkolpamabkü alo kla bumiögüm?"

¹⁴ (Ene pokodó blaman kókó 5,000 pam korálorr.)*

A Yesu ma tóba umulbain olmaldó bóktanórr wagó, "Ibü mórran-mórran ninam kopo-kopo, darrpan kopodó kóta 50 kolpam ngarkwat."

¹⁵ Oya umulbain olmala tónggapónóp wazan nilóp, kókó ene pamkolpama blamana bobrnanórr. ¹⁶ Yesu ene 5 brred akó nis wapi yazebórr, kwit yazilürr, da Godón eso ekyanórr. Wa ene brred akó wapi syórr nangónóp, da tóba umulbain olmal nülinóp ene pamkolpam gyabalómóm. ¹⁷ I blamana nóma elop, ibü bikóma nólóngóp. Umulbain olmala bamirrún alo poko dakainóp akó 12 alóp murrnausóp.

*Pita Yesun Müsirrga Yónürr
(Metyu 16:13-19; Mak 8:27-29)*

¹⁸ Darrpan ngürr, Yesu tebe nóma tére ekolórr, oya umulbain olmal ta wankü asi kwarilürr. Olgabi oya térea nóma blakónórr, da nümtinóp wagó, "Pamkolpama ia bóktandako, ka nótókla?"

---

* ^{9:14} Zu pamkolpama olommokur pamzan ngakan kwarilürr, i 12 pail ama kwit. Kol a olmal go asi kwarilürr, da wata paman etóngóp.

19 Umulbain olmala bóktan yalkomólóp Yesuka wagó, “Ngibürr pamkolpama igó bóktandako wagó, ma Zonla, Baptaes Bain Pam. Ngibürra ma igó bóktandako wagó, ma prropet Ilaezala. Ngibürra go wagó, ma darrü prropetla, ngaen usian nótó ngyabelórr, narrótókórra, da akó kuri türsümüle arróldó.”

20 Wa ibü nümtinóp wagó, “A yadi, e wa ia gyagüpi tótókdakla kürükwata, ka nótókla?”

Pita bóktan yalkomólórr wagó, “Ma ene [Kerrisola], God noan zirrsapónórr.”

*Yesu Tóba Azid Aeng akó Büdülankwata
Bóktanórr*

(Metyu 16:20-28; Mak 8:30-9:1)

21 Yesu ibü arüng bóktan we nókyenóp wagó, “Darrü olom azazilgu igó, ka ene Kerriso módóglá.” **22** Yesu akó bóktanórr wagó, “Ka, Pamkolpamab Olom nótókla, wata sab abün-abün azid aeng namulo. [Balngomól byarrmarr pam], [wirri prrist], akó Mosesón gida umulbain pama sab kürü wata alzizi kümaniknórre. Sab kürü büdülümpükü kómkólórre a äud ngim ngürrdü God kürü sab kürsümüle arróldó.”

23 Olgabi Yesu ibüka bóktanórr wagó, “Nadü oloman ubi yarile kürüka solkwat akyanóm, wa tóbabóka imrüke. Wa blaman ngürrzan tóba krros bügasile azid aengóm kazan, ó kürüka solkwat tókyale. **24** Zitulkus módóga, nadü oloman ubi yarile tóba tüpan arról zid ainüm, wa sab tóba [ngarkwat-koke arról] imrüke.

9:19 Metyu 14:1-2; Mak 6:14-15; Luk 9:7-8   **9:20** Zon 6:68-69

9:23 Metyu 10:38

A nadü oloma sab tóba tüpan arról imrüke kürübökamde, wa sab tóba ngarkwat-koke arról zid ine. ²⁵ Ia laró morroala, darrü pama ini tüpan elklaza blaman azebóm, a tóbanan ngarkwat-koke arról ma ki imrüke? Babula! ²⁶ Nadü oloma büód aengda kürükwata akó kürü bóktanankwata, ka Pamkolpamab Olom nótókla, sab ta büód aengo oyakwata, ka nónma tamlo kólba [wirri kómal zyónpükü], Ab akó gyabi anerru ne wirri kómal zyóna myangrao bapónda. ²⁷ Ka yabü amkoman pokó byaldóla: e ngibürr aini nidipakla bórrangórrón, sab koke narrbarino kókó God ini tüp Kingzan alngomól nónma bókyene.”

*Yesun Büba Darrü Tonarr Bainürr
(Metyu 17:1-8; Mak 9:2-8)*

²⁸ Aprrapórr 8 ngürr kakóm Yesu ibü yazebórr, Pita, Zon, akó Zeims, da podo bangürlürr usakü, tórem. ²⁹ Yesuzan tóre yarilürr, oya obzeka darrü tonarr bainürr. Oya mórrkenyórra on-gang bapón yarilürr gabülpie. ³⁰ Da módoga, pam nisa we okaka tübyórri, Moses a Ilaeza,[†] Yesukü ikikdi. ³¹ I ta wirri kómal zyónpükü okaka tübyórri. I igó pokó ikik kwarilürr, Yesu sab nadü tonarre narrótóke. Wa karipoko yarilürr Godón bóktan tórrmendó angrinüm Zerrusalem wirri basirrdü. ³² Pitan tóba gódam nispükü uta arüm yarilürr, a i tai nónma tübarsinürr, i esenóp Yesu ne wirri kómal zyóndü yarilürr akó i ta nósenóp ene pam

---

9:24 Metyu 10:39; Luk 17:33; Zon 12:25   **9:28** 2 Pita 1:18

[†] **9:30** Moses akó Ilaeza ngaerrón prropet nis namülnürri.

nis wankü nidi zamngólnórri. ³³ Moses a akó Ilaezazan bupadóm kain namülnürri, da Pita Yesuka bóktanórr wagó, "Wirri Pam, mi morroal ainizanakla! Ki kya aüd twal müót balmerre, darrü marünkü, darrü Mosesónkü, darrü Ilaezankü." (Pita koke emzyatórr tóba bóktanan küp tai laró yarilürr.)

³⁴ Pita enezan bóktan yarilürr, da módoga, pülpül pokoa we tamórr, a ibü ngatolop. Ene umulbain olmal gum kwarilürr pülpül pokoa ibüzan ngablao yarilürr. ³⁵ Pülpül pokodógab bóktan bómgóla sidörükürr wagó, "Ini kürü Kólbanan Olome. Oya kótó ipadórró. Oya bóktan amkoman ipadólamke!"

³⁶ Ene bóktan bómgóla nóma blakónórr, umulbain olmala Yesun tóbanan esenóp. I koke bóktan kwarilürr inikwata, wata tibióbka ola yarilürr. I ene tonarrdó darrü olom kokean izazilóp, i ne elklaza nósenóp.

*Yesu Kolae Samupükü Olommokur Dólóng
Yónürr*

(Metyu 17:14-18; Mak 9:14-27)

³⁷ Darrü ngürr Yesu tóba aüd umulbain olmalpükü nóma tübinürr pododógab, wirri pamkolpamab ngoroa tóbazenórr oyaka. ³⁸ Da módoga, darrü pama ene pamkolpamab ngorodógabi tórrgóganórr Yesuka wagó, "Umulbain Pam, ka marü atodóla kólba siman olom ngakanóm, zitulkus kürü wata darrpan olom módoga! ³⁹ Kolae samua blaman tonarrdó nóma amiógda, ugósan kubó taegwarran

---

9:35 Aesaya 42:1; Metyu 3:17; 12:18; Mak 1:11; Luk 3:22; 2 Pita 1:17

ngitine. Ene kolae samua kubó tórrngónan ngitine, da tüpdü singalkóle tae godeapükü. Ene klama wirri ngarkwatóm koke amgatóda, dakla oya büb kulainda. ⁴⁰ Ka marü umulbain olmal enan natonóma ini kolae samu amaiküm, a ibü gaodó koke yaril.”

⁴¹ Yesu blamandó bóktan yalkomólórr wagó, “E amkoman bangun-koke akó kolae tonarr lüól pamkolpamakla! Ia ka yenkü nadüzan ngarkwat ngyabelo yabü amkoman bangun kokede?” Da wa ene pamdó bóktanórr wagó, “Moba olom ala sidó.”

⁴² Ene olommokura Yesun nóma ngorram ain yarilürr, kolae samua oya ugón tórrngónan ngitanórr, da singalkalórr tüpdü. A Yesu ma ene kolae samu agórr ene olommokur amgatóm. Ene olommokur we dólóng yónürr, da abdó we yalkomólórr. ⁴³ Blaman pamkolpama gübarirr aengóp Godón wirri arüng néma esenóp.

*Yesu Akó Nis Ngim Tóba Büdülankwata
Bóktanórr*
(*Metyu 17:22-23; Mak 9:30-32*)

Blaman pamkolpamazan gübarirr aeng kwarilürr Yesu ne blaman elklaza tómbapónórr, da wa tóba umulbain olmaldó we bóktanórr wagó, ⁴⁴ “Tai tübarrkrru, amrukgu, ka yabü ne wirri bóktan bütazilüm kaindóla. Darrüpa kürü, Pamkolpamab Olom nótókla, sab pamkolpamab tangdó küngrine.” ⁴⁵ A i ma Yesun bóktanan [küp tai koke emzyetóp]. God ene bóktanan küp ibükagab inikürr, igósüm i tai koke ipüdóp. Akó i tib gum kwarilürr Yesun amtinüm oya bóktanan küpankwata.

*Ia Wirrian Nótóke?
(Metyu 18:1-5; Mak 9:33-37)*

⁴⁶ Da módoga, ene umulbain olmala tibiób ola murr bazebdako wagó, ia amkoman wirrian nótóke. ⁴⁷ Yesu wa ibü gyagüpítótók ngaengögópan bumiógürr, da darrü kari olom ipadórr, zamngól-zamngólan we yónürr tóba nólgóp kwata. ⁴⁸ Olgabi Yesu tóba umulbain olmaldó bóktanórr wagó, “Inzan kari olom morroal tonarre nótó nómá apadóda kürü ngidü, enta igósa, wa kürü morroal tonarre apadóda. Ó kürü morroal tonarre nótó nómá apadóda, wa ta Godón morroal tonarre apadóda, kürü nótó zirrkapónórr. Ini amkoman pokoa, zitülkus karian nótóke yabü aodó, God wirrian oya angunda.”

*Yesun Umulbain Olmalpükü Koke Nótó Bóka
Bamgündä, Wa Ibükama*

(Mak 9:38-40)

⁴⁹ Zon bóktanórr Yesuka wagó, “Wirri Pam, ki darrü pam eserre kolae samu amande pamkolpamdgabi marü ngidü. Ki oya piküp ainüm kain kwarilürr, zitülkus wa minkü kokea.”

⁵⁰ A Yesu ma ibü nilóp wagó, “E oya piküp aingu, zitülkus yabüka koke nótó bóka bamgündä, wa igósidi yabüne.”

*[Samaria] Basirr Pamkolpama Bangónóp
Yesun Apadóm*

⁵¹ Yesun kwitudü kasil ngürrazan ngorram bain yarilürr, Yesun ama gyagüpbarri yarilürr

Zerrusalem wirri basirrdü tótókóm. ⁵² Da wa bóktan bamtül pam zirrnáponóp singül kwata. Ene pama we ogobórr darrü basirrdü, Samaria prrobins kugupidü, elklaza tómbapónóm Yesunkü. ⁵³ A pamkolpam ene basirrdü koke kwarilürr Yesun tóba umulbain olmalpükü morroal tonarre apadóm, zitulkus i Zerrusalem ki bórgrgrótörre.[‡] ⁵⁴ Zeims akó Zon igó nóma ngakarri wagó, Yesun ini pamkolpama morroal tonarre koke ipüdóp, da bóka itarri wagó, “Lod, ia marü ubia, ki kubó Godón imtini ur zirrapónóm kwitüdüğab ibü almitüm?”

⁵⁵ A Yesu ma tübyalüngürr, da ibü nagórr.

⁵⁶ Olgabi ma i akó darrü basirrdü ogobórr.

*Ma Ngibürr Kla Eloko Yesun Mamoanóm
(Metyu 8:19-22)*

⁵⁷ I kwatódó iazan tótók kwarilürr, darrü pama Yesunbóka wagó, “Ka sab marüka akyalo, enana ma nega wamlo.”

⁵⁸ Yesu ma oyaka bóktanórr wagó, “Poksab§ tibiób ngyaben kugupi asiko akó kwitüm póyaeb müótako. A Pamkolpamab Oloman ma darrü ut bwób babula, ka kólba singül ne ingrino ngón ngagónóm.”

⁵⁹ Olgabi Yesu akó darrü pamdó bóktanórr wagó, “Kürüka tókya!” A ene pama ma Yesuka

‡ **9:53** Zu pamkolpama amkoman igó angun kwarilürr wa, Zerrusalem wata ene bwób yarilürr Godón ótókóm, a Samaria pamkolpama amkoman ama igó angun kwarilürr wa, Gerrizim Podo ene bwób yarilürr Godón [ótókóm]. **9:54** 2 King 1:9-16

§ **9:58** Poks narr umezan klama. Mórrke-mórrke módóga: fox. Ma dandang ngakanke atang opor Metyu 8:20.

igó bóktanórr wagó, "Lod, ma kürü ngaengögópan ok kyó basirrdü alkomólóm kólba ab gapókdó angrinüm."

⁶⁰ Yesu ma oya igó yalórr wagó, "Büdül nidipako tibiób büdül ki balüngnüm.* A mató, ma wam a pamkolpamidó ayolónke ene morroal bóktan Godón Kingzan Balngomólankwata."

⁶¹ Akó darrü pama bóktanórr Yesuka wagó, "Lod, ka sab marüka akyalo, a ngaensingülan ka kya kólba müót kolpam yawal bókyanóm wamón."

⁶² Yesu ma oya igó yalórr wagó, "Darrü pama ne kesu angónde kakota nóma yazile,[†] wa ngarkwatódó zaget pam kokea Godón Kingzan Balngomólankü."

10

Yesu 72 Umlbain Olmal Zirrnáponóp

¹ We kakóm, Yesu ngibürr 72 pam ilianórr, akó tómbapón yarilürr ibü zirrbapónóm. I sab oya singül kwata ogobe ninis, blaman wirri basirr akó bwóbdüma wa ne tótókóm bóktan tólbael yarilürr. ² I solkwat ogobórr, a Yesu ngaengögópan ibüka bóktanórr wagó, "Abül ta kari kokea, a zaget pam ma abün kokeako ene alo

* **9:60** Ini bóktanan küp módóga: Samuan ngarkwatódó büdül nidipako ki balüngam büban ngarkwatódó nidi narrbarinóp.

† **9:62** Ene tonarrdó, Zu pama nóma kesu angón kwarilürr, i dümdüm ogoble. Darrü pama ne kakota nóma yazile, wa gaodó koke yarilürr dümdüm tótókóm. Ini alap-alap bóktana. Oya küp módóga: Darrü pama ne tóba kakota ngyabendó nóma yazile, wa ngarkwatódó kokea Godón zaget tómbapónóm.

kla abülüm.* We ngarkwatódó, e Lodka tóre kwarilün, abül zitülkus olom nótóke, akó oya imtinamke zaget kolpam zirrbapónóm alo kla abülüm. ³ Ogob! Ka yabü zirrbapóndóla [sip] kupozan wirri narr ume† ngorodó. ⁴ Yenkü paos, angasangap angón alóp, akó ngibürr wapórdó bamel kla amarrugu. Kwatódó bólean-gu pamkolpamidó ikiküm. ⁵ E darrü oloman müötüdü nómá barrbuno, ngaen-gógópan bóktónamke magó: ‘Paud asi ki yarilün ini müötüdü!’ ⁶ Paud olom ne ola nómá yarile, yabü paud oyaka yarile; koke ne nómá, ene paua yabüka tolkomóle. ⁷ Ene dadan müötüdü bamilke, akó alo a anón, i yabü ia klame ngabyón kwarile. Zitülkus módóga, zaget pamán dümdüm asine tóba darrem kla azebóm ibükagab, nibiób tangbamtinda. Abün-abün müötüdüma nyabengü tótókgu darrpan basirrdü. ⁸ E darrü wirri basirrdü nómá barrbülo, da pamkolpama yabü morroal tonarre nómá yazebrre, ololónke i yabünkü ia alo tübarrmüle. ⁹ Dólóng nyóljamke ola azid pamkolpam nidi-pako, akó nüzazilamke magó, ‘Godón Kingzan Balngomóla yabü minggüpanandó kuri tübine.’ ¹⁰ A e darrü wirri basirrdü nómá barrbuno akó ene pamkolpama yabü morroal tonarre koke nómá yazebrre, wirri kwatódó ogobke, da ini poko bóktónamke magó, ¹¹ ‘Yabü basirran ne buruko kibü wapórdó ki ae barrgondakla

---

* **10:2** Ma müsirrga ain bóktan Metyu 9:37 ngakanke. **10:2** Metyu 9:37-38 † **10:3** wirri narr ume, Mórrke-mórrke módóga: wolves. **10:3** Metyu 10:16 **10:7** 1 Korint 9:14; 1 Timoti 5:18

yabü amtyanóm yabü kolae asiko.[‡] A e ma umul kwarilo ini poko: Godón Kingzan Balngomóla minggúpanandó kuri tübine!' ¹² Ka yabü igó byaldóla, Godón Kot Ngürrdü wa sab Sodom[§] wirri basirr pamkolpam kolaeen darrem nókyerre. A wa ma ene basirr pamkolpam sab tai wirrian kolaeen darrem nókyerre.

*Amkoman Bangun-koke Wirri Basirr
(Metyu 11:20-24)*

13 "Sab Godón ngürsila tame marüka, Korrazin wirri basirr! Akó sab Godón ngürsila tame marüka, Betsaeda wirri basirr! Ka Taerr akó Saedon wirri basirr nisdü* ene [arüng tonarr] ne nóma ki tómbapóla, ka yabüka ne arüng tonarr tómbapólórró, ene pamkolpama gyaur mórrkenyórr ngaen ki bamelórre akó urtök buru ki olokól tibiób singüldü, Godka okaka azazinüm wagó, i tibiób kolae tonarrdógabi kuri tübyalüngórre. **14** Godón Kot ngürrdü wa sab Taerr akó Saedon wirri basirr pamkolpam kolaeen darrem nókyerre. A wa ma sab yabü, Korrazin akó Betsaeda, tai wirrian kolaeen darrem tókyerre. **15** Akó mató, Kaperrna-um wirri basirr, ma ia igó gyagüpítótókdóla, God sab

---

[‡] **10:11** Ini bóktanan küp módóga: yabü [kolaeen darrem] sab asi yarile. **10:11** Luk 9:5; Apostolab Tórrmen 13:51 [§] **10:12** Sodom: Ma müsirrga ain bóktan Metyu 10:15 ngakanke.

10:12 Bwób Zitül 19:24-28; Metyu 10:15; 11:24 * **10:13** Taerr akó Saedon pamkolpam kolae tonarr akó Godónbóka umul-kók pamkolpam kwarilürr. **10:13** Aesaya 23:1-18; Izikiel 26:1-28:26; Zo-el 3:4-8; Eimos 1:9-10; Zekarraea 9:2-4

marü kwitudü mómgýele? Kokean! Ma sab bangrino tüpdü, büdülab bwóbdü!”[†]

16 Olgabi Yesu tóba umulbain olmaldó bóktanórr wagó, “Yabü bóktan ne oloma arrkrruda, enta igósa, wa kürü bóktan arrkrruda. Akó yabü nótó alzizi amanda, enta igósa, wa kürü alzizi amanikda. Akó kürü nótó alzizi amanikda, enta igósa, wa Godón alzizi amanikda, kürü nótó zirrkapónórr.”

Yesun bóktan kakóm, wa ene 72 umulbain olmal we zirrnáponóp.

Ene 72 Umulbain Olmala Bagürwómi Tóbakonórr

17 Ngibürr tonarr kakóm, ene 72 umulbain olmala tóbakonórr Yesuka tibiób agóltagoldógbabi, da i kari bagürwóm koke kwarilürr. I bóktónóp oyaka wagó, “Lod, enana kolae samua ta kibü bóktan amorran kwarilürr, ki arüng bóktan nóma nüliónónóp marü ngidü!”

18 Da Yesu ibüka bóktanórr wagó, “Ka satani eserró kwitümgab büsai aupdi, wamaka aon warri zyóna büsai-büsai aupda pülpüldügabi. **19** Tübarrkrru! Ka yabü balngomól arüng ngaen nókyenarre büdül tarük gwar a walipwalip bailüm akó satanian arüng [ut-ut ainüm]. Darrü kla babula yabü azid akyanóm. **20** E bagürwómdakla, zitulkus kolae samua ta yabü bóktan amorrandako. E ma bagürwómgu ene zitulkusdü, a e barre

---

[†] **10:15** büdülab bwób, Grrik bóktane módóga: Hades. **10:15**
Aesaya 14:13-15   **10:16** Metyu 10:40; Mak 9:37; Luk 9:48; Zon
13:20   **10:19** Wórr Peba 91:13

we pokodó bagürwóm kwarilo, God yabü ngi kwitudü ngaen wibalómórr tóba pebadó.”

*Yesu Tóba Ab Yagürürr
(Metyu 11:25-27; 13:16-17)*

²¹ Ene tonarrdó, Godón Samua oya bübzan gwarran yarilürr bagürwómpükü, Yesu Godka bóktanórr wagó, “Ka marü agürdóla, kürü Ab, tüp a pülpulan Lod, zitulkus ma ini elklazab[‡] amkoman küp iniknürü [wirri gyagüpitótók] akó wirri susumüri pamdógabi, da errkya ma popa kolpamdó kuri okaka sizazina, marü kari olmalzan nidi amkoman angundako. Amkoman, kürü Ab, ma tónggapórró ini kwata, zitulkus marü wirri ubi inzanóm yarilürr.”

²² Yesu akó pamkolpamdó we bóktanórr wagó, “Blaman kla kürü Aba kuri küliónürr. Darrü olom umul-kóka, Godón olom ia oloma. Wata Ab umul tebea. Akó darrü olom umul-kóka Ab ia oloma. Wata oya Olom umul tebea, akó wa nibiób aleanda tóba Ab okaka amzazilüm.”

²³ Olgabi Yesu tóba umulbain olmaldó byalüngürr, da ibüka we bünyón bóktanórr wagó, “Bagürwóm idipako, nidi basendako e ne elklaza basendakla! ²⁴ Zitulkus módoga, ka yabü igó byaldóla, abün prropet akó king ngaen ubi kwarilürr asenóm, e errkya ne kla basendakla kürü tómbapónde, da i kokean esenóp. Akó ibü ubi ta arrkrrum yarilürr, e ne pokó arrkrrudakla, da i kokean barrkrrurr.”

Morroal [Samarria] Paman Alap-alap Bóktan

[‡] **10:21** ini elklaza we pokó apónda, Yesu ne pokó apón yarile singül kwata.   **10:22** Zon 3:35; 10:15

²⁵ Da módoga, darrü Zu pamkolpamab gida umulbain pama zamngólórr, da Yesun apókóm darrü amtin bóktan poko imtinürr wagó, “Umulbain Pam, ka ia kaino [ngarkwat-koke] arról apadóm?”

²⁶ A Yesu ma darrem oya igó imtinürr wagó, “Mosesón gidadó inikwata ia wialómórróna? Ma ia amzyatdóla?”

²⁷ Wa Yesuka bóktan yalkomólórr wagó, “‘Marü [moboküpdu ubi] asi ki yarilün Lodka, marü God, moba dudu moboküpi, dudu samui, dudu arüngi, akó dudu gyagüpítótóke’, akó ‘Marü moboküpdu ubi moba minggüpanandó ne olome§ inzan ki yarilün, marü moboküpdu ubi mobakazane.’”

²⁸ Yesu oyaka bóktanórr wagó, “Ma bóktan dümdüman salkomóla. Ini bóktan mamoaan namülünke, da ma sab ngarkwat-koke arróldó ngyabelo.”

²⁹ A ene gida umulbain pama kwat amkün yarilürr tóba bagom. Da módoga, wa akó Yesun imtinürr wagó, “Kürü minggüpanan olom ia nótóke?”

³⁰ Yesu darrem bóktan yalkomólórr wagó, “Darrü ngürr darrü pama Zerrusalem wirri basirrdügabi abilürr ama Zerriko wirri basirrdü wamlórr. Wazan wamlórr, ngibürr gazirr-gazirr gómol pama ugón simigóp. I oya mórrkenyórr akó elklaza blaman imtinóp, emkólóp kókó büdül kari poko. Tib ae ogobórr. ³¹ Igó

---

§ **10:27** minggüpanandó ne olome wa blaman pamkolpambóka apónda, ma nibiób amorrandóla. **10:27** Lebitikus 19:18; Duterronomi 6:5   **10:28** Lebitikus 18:5

pokoa tómbapónórr, darrü prrista tamlórr ene dadan kwatana. Wa ene pam nómá esenórr, wa kwatana bórrgrratórr kwat dakla kabéana. ³² Dadan ngarkwatódó, Libae* zitül pama tamlórr dadan pokodó. Wa ene pam nómá esenórr, wa kwatana bórrgrratórr kwat dakla kabéana. ³³ Ta asi, darrü Samaria pama† ene kwatanazan wamlórr, wa ene pokodó tamórr ene pam ne yarilürr. Wa nómá esenórr, wa oyaka kari gyaur koke yarilürr. ³⁴ Módoga, wa wamórr kókó oyaka, oel akó waen ekanórr oya gülündü akó mórrkenyórr syórri twóp amelórr kókó tai. Da wa ene pam ipadórr, tóba [donkidü] igasilürr, da we idódürr manie ngyaben amil müótüdü, da we ngakan yarilürr darrpan ngürrüm. ³⁵ Darrü ngürr ene Samaria pama nis silba mani küp‡ nurruanórr, da ene manie ngyaben amil müót ngakan pam ekyanórr. Wa bóktanórr oyaka wagó, ‘Gyaurka, ini pam tai ngakalónke. Akó darrem ne barkyanan nómá yarile ini tumum, ka marü sab barre ugón kókyeno ka nómá tolkomolo.’ ”

³⁶ Olgabi Yesu ene Mosesón gida umulbain pam imtinürr wagó, “Ma ia gyagüpi tótókdóla?

* **10:32** Libae darrü zitül yarilürr Isrraelóm. Ene zitülan pam [Godón Gyabi Müótüdü] zaget zitül kwarilürr. Ibü zaget we kla koralórr: Godón Gyabi Müótüdü zaget elklaza ngabkan akó [altadó] ne kla amsel koralórr. † **10:33** Samaria pam: Samaria pamkolpam Zu pamkolpamab gómdamal-koke kwarilürr, we ngarkwatódó i tibiób koke igósidi tangbamtin kwarilürr.

‡ **10:35** silba mani küp, Grik bóktane ma inzan angrirrüns: denarii. Ene tonarr, darrpan zaget pama nis ngürr nómá zaget yarile, wa nis denarii nüpuđe.

Ini aüd pamdógabi, morroal minggüapanan olom ia nótó yaril ene gazirr-gazirr gómol pama amkarrón olomdó?”

³⁷ Ene pama bóktan yalkomólórr wagó, “Gyaur nótó ipadórr oyaka.”

Olgabi Yesu oya yalórr wagó, “Ma wam, da dadanzan kainke.”

Marrta akó Merri

³⁸ Yesu tóba umulbain olmalpükü Zerrusalemzan wamlórr, da kwat-kwat darrü basirrdü tübzilürr. Ola darrü kol warilürr, ngi Marrta, da wa Yesun ngisaunürr tóba müötüdü. ³⁹ Marrtan zoret asi warilürr, ngi Merri, Lodón wapór minggüapanandó nótó mórran warilürr oya umulbain bóktan arrkrrum. ⁴⁰ A Marrta ma gyakolae warilürr, zitulkus oya abün zaget akó elklaza korálórr tómbapónóm. Marrta natókórr a oyabóka wagó, “Lod, ia ini morroala marüka, kürü zoreta kürü inzan amgatóm blaman ini zaget tómbapónóm kólbe püoran? Wyal kürü tangamtinüm!”

⁴¹ Da Yesu oyaka bóktan yalkomólórr wagó, “Marrta, Marrta, ma kari gyakolae kokela abün elklazabkwata. ⁴² A wata darrpan kla asine tónggapónóm. Merri wa ene dümdüm kla kuri ipüde, da kubó koke ipüdörre oyakagab.”

11

Tóreankwata Umulbain Bóktan (Metyu 6:9-13; 7:7-11)

¹ Darrpan ngürr Yesu darrü pokodó tóre yarilürr. Oya tóre akoa nóma blakónórr, da

oya darrü umulbain oloma bóktanórr oyaka wagó, "Lod, ma kibü umul tinünüm Godka tóre bako iada, wata Zon [Baptaes Bain] Pam tóba umulbain olmalzan umul ninóp."

² Olgabi Yesu bóktanórr ibüka wagó, "E Godka nónma tóre kwarilo, igó ekolamke magó,

" 'Ba,

marü ngi gyabiana; pamkolpama marü ngi ki [ótók] kwarilün.

Marü Kingzan Balngomóla ugó ki tam.

³ Kibü darrpan-darrpan ngürrzan alo kla alión namülün.

⁴ Ma kibü kolae tonarr torrgonónóm,

zitülkus kibüka kolae tonarr nidi tómbapóndako, ki ta ibü kolae tonarr barrgondakla.

Akó kibü balngomólgu kolae tonarr tómbapónóm.' "

⁵ Olgabi Yesu bóktanórr tóba umulbain olmaldó wagó, "Darrüpa yabükagabi kubó aprrapórr wame kamadan müötüdü irrüb zokrrok, da kubó bóktóne wagó, 'Kürü gódam, gyaurka, kya kürü aüd brred mató külio, darrem ka sab marü mókyeno solkwat. ⁶ Zitülkus kürü darrü gódam aibwóbdügabi tübzile, da wa kankü aega, ó kürü ta bumat kla babula oya akyanóm.' ⁷ Olgabi ene müót kugupidü gódam kubó bóktan salkomóle wagó, 'Ma kürü müp akyan-gu! Mamtae murrausürrüna, ó ka ta kólba olmalpükü ut bwóbdümla. Ka bupadóm gaoandó kokela marü darrü kla akyanóm.' ⁸ Ka yabü igó byaldóla. Solodó, wa kubó bupude, ene pam alo kla ekyene oya ubi ngarkwatódó,

a ene igó pokodóbabi koke, igó zitülkus wa oya gódamé, a zitülkus wa mengre tangbamtinüm batoda. ⁹ Da ka yabü igó byaldóla, yatolam Godón, da yabü sab nókyerre. Yamkülam, da e sab esenane. Mamtae alkólam, da God sab yabünkü tapakue. ¹⁰ Zitülkus módóga, nótó nómá yatole, sab ipüde. Nótó nómá yamküle, sab esene. Akó mamtae nótó nómá alkóle, God sab tapakue oyankü. ¹¹ Ia yabü aodó igó ab asine, tóba oloma ne wapim nómá bato-e, ia wa kubó büdülgal ekyene? ¹² Ó wa ne oya póyae urgupüm nómá yato-e, wa ia kubó oya walipwalip ekyene? Koke! ¹³ Enana e kolae tonarr pamkolpamakla, a e ma umulakla yabiób olmal morroal elklaza gail. Da amkoman, yabü kwitüm Aba sab igósidi tóba Samu nókyerre, oya nidi atodako!”

*Yesu akó Be-elzebul
(Metyu 12:22-30; Mak 3:20-27)*

¹⁴ Darrü tonarrdó, Yesu kolae samu amanikürr darrü pamdóbabi, oya bóktan-gum nótó elealórr. Ene kolae samua ene bóktan-koke pam nómá amgatórr, ene pama bóktanóm bainürr. Pamkolpam ola nidi koralórr gübarirr aengóp. ¹⁵ A ngibürr pamkolpama ma Yesunkwata igó bóktanónóp wagó, “Be-elzebul,* kolae samuab singüldü pam nótóke, oya ene arüng wató akyanda kolae samu amanóm.”

¹⁶ Ngibürr pamkolpama oya apókóm yangónónóp, da imtinónóp darrü kwitümgab

---

* **11:15** Be-elzebul satanian darrü ngia.   **11:15** Metyu 9:34;
10:25

[wirri tulmil] tónggapónóm igó poko amtyanóm wagó, oya arüng amkoman Godkagabia. ¹⁷ Yesu ibü gyagüpítótók umul bainürr, da wa ibüka we bóktanórr wagó, "Darrü kingan balngomól bwób pamkolpama tibiób noma bürrgrrütörre tibióbka bóka bamgünüm, ibü bwóba sab kolae baine. Akó darrpan müötüdü pamkolpama tibiób noma bürrgrrütörre, i sab myamem dabyórrün koke kwarile. ¹⁸ Da ene ta inzana, satani akó tóba kolae samua ne tibiób noma bürrgrrütörre, da oya balngomóla sab myamem koke zamngóle. Ka ini poko bóktandóla, zitülkus e igó bóktandakla wagó, ka kolae samu Be-elzebulün arüngi amandóla. ¹⁹ A ka kolae samu ne Be-elzebulün arüngi noma amandóla, da yabüka nidi atandako, i ma kolae samu noan arüngi amandako? Ini zitülkusdü i sab yabü igó zaz nirre wagó, e obaedakla e noma bóktandakla wagó, ka kolae samu Be-elzebulün arüngi amandóla. ²⁰ A ka wa kolae samu Godón tang pyómi amandóla. Akó ini klama igó poko okaka amzazilda wagó, Godón Kingzan Balngomóla yabüka kuri tame.

²¹ "Darrü arüng pam abün gazirr elklazapükü nómada akó tóba müót noma ngakanda, oya elklaza kubó zid kwarile. ²² A kubó ma darrü arüngan pama gazirrum noma sisingül akyene, akó oya noma [ut-ut ine], olgabi ene wirri arüngan pama ene gazirr elklaza kubó imtine, wa ne klamdó ngambangólida. Da kubó ene wirri arüngan pama arrgrrüte kamdalpükü ene

arüng paman elklaza.[†]

²³ “Kankü koke nótóke, wa kürüka bóka bamgünda. Akó kankü pamkolpam koke nótó dakasuda, wa arngenda.[‡]

*Kolae Samua Nómá Alkomólða
(Metyu 12:43-45)*

²⁴ “Kolae samua nómá burruanda pamdógab, wa agóltagóldase nae-koke bwóbdüma, ngón ngagón bwób byamkünkü. Wa darrü koke nómá asenda, wa tóbaka bóktanda wagó, ‘Ka ma alkomóldola ka ne müót amgatórró.’ ²⁵ Wa nómá abzilda ene müótüdü, wa morroal pabzurrün akó ngarkwatódó asenda. ²⁶ Wa tótókda, da ngibürr 7 amkoman kolaeán samu we amarruda. I blamana ene müótüdü we barrbündako ola ngyabenóm. Da ene tonarrdó ene pam ugón ma tai kolaeán pokodómá ngaensingülan pokodógabi.”

Amkoman Bagürwómdü Nidipko

²⁷ Yesun ini pokozan bóktan yarilürr, darrü kola wirri pamkolpamab ngorodógab ugón tórrgóganórr wagó, “Bagürwómdü we aipo marü nótó mulngumilürr akó ngómdü nótó müngrinürr!”

²⁸ A Yesu ma bóktan yalkomólórr wagó, “Taiwan bagürwóm idipako, Godón bóktan nidi arrkrrudako akó tórrmendó nidi arrbündako!”

[†] **11:22** Ini alap-alap bóktana. Oya küp módoğa: arüng pam satanie, wirri arüngan pam ma Yesu-e. Yesu satani ngaen ut-ut yónürr, da oya arüng kolae samu amanóm satanidügab koke tótókda, a Godkagabi tótókda. [‡] **11:23** Yesu pamkolpam Godka amarrubóka ikikda. **11:23** Mak 9:40

*Pamkolpama Yesun Wirri Tulmilüm Yatop
(Metyu 12:38-42)*

²⁹ Pamkolpamab ngoroa oyakazan kwób tóbazelórr, Yesu bóktanórr wagó, “Ini lüolan pamkolpam kolaeanako. Zitulkus módoga, i kürü wirri tulmilüm atodako. A ibünkü darrü wirri tulmil tónggapórrón koke yarile, wata prropet Zonakazan ne wirri tulmila tómbapónórr. ³⁰ Zonaka ne klama tómbapónórr, ene igó wirri tulmil yarilürr Ninebe wirri basirr pamkolpama amzyatóm wagó, oya God zirrsapónórr. Da darrpan ngarkwatódó, kürükä, Pamkolpamab Olom nótókla, sab ne klama tómbapóné, ene igó wirri tulmil yarile ini lüolan pamkolpama amzyatóm wagó, kürü God zirrkapónórr. ³¹ Ngaen, Syiba kwina* aibwóbdügabi katókórr king Solomonón [wirri gyagüpítótók] bóktan arrkrrum. Da Godón Kot Ngürrdü, ene kola sab igósidi Godón obzek kwata zamngóle ini lüolan pamkolpampükü, da sab ibü kolae tonarr wató pupainirre. Tübarrkru, Solomonkagabi darrü wirri ngi pam aini asine! E ia kürü wirri gyagüpítótók bóktan amkoman koke iade angundakla, Syiba

---

§ **11:30** Abün Godón Bukbóka wirri umul pama gyagüpi tótókdako ene wirri tulmilan küp módoga: Zona aüd ngürrüm wapian dupidü ngyabelórr. Dadan ngarkwatódó Yesu ta sab gapókdó aüd ngürrüm yarile. Ngibürra gyagüpi tótókdako ene tulmilan küp módoga: Zona amgol yarilürr Ninebe pamkolpamdó. Dadan ngarkwatódó Yesu amgol yarilürr Zu pamkolpamdó.   **11:30** Zona 3:4   *** 11:31** Syiba kwin wa Syiba kantrri ngakan warilürr, errkyä Arrabia nege. Wa Zu kol koke warilürr.   **11:31** 1 King 10:1-10; 2 Krronikol 9:1-12

kwinazan Solomonón wirri gyagüpitótók bóktan amkoman yangunürr? ³² Ngaen, Zonan nómá arrkrruóp Godón bóktan amgolde, Ninebe basírr pamkolpama Godka tübyalüngóp tibiób kolae tonarrdögabi. Da Godón Kot Ngürrdü, i sab igósidi Godón obzek kwata bórrónge ini lüolan pamkolpampükü, da sab ibü kolae tonarr idi pupainirre. Tübarrkrru, Zonakagabi darrü wirri ngi pam aini asine! E Godka byalüngüm koke iadeakla Ninebe basírr pamkolpamzan?

*Ilküp Büban Zyón Klama
(Metyu 5:15; 6:22-23)*

³³ “Darrü oloma zyón kla nómá setene, wa koke inike ó wa alóp lorodó koke ingrine. A wa kumngyindü emngyele, da pamkolpama kubó zyón eserre, i müótan kugupidü nómá barrbüne. ³⁴ Marü ilküp büban zyón klame. Marü ilküp ziz nómadamli, marü dudu büb ugón wirri zyóndüma; a i tümün nómadamli, marü büb wata blaman tümündüma. ³⁵ Da ma tai ngaka, marüka ne zyóne wata amkoman zyón ki yarilün a tümün koke. ³⁶ Da módóga, marü dudu büb ne zyóndü nómá yarile, ó darrü pokó ne tümündü babul nómada, sab blaman zyóna gwarrarrón yarile, wamaka marü zyón klama warri mapóne.”

*Yesu Parrisi akó Mosesón Gida Umulbain
Pamab Kolae Tonarr Pupo Ninóp
(Metyu 23:1-36; Mak 12:38-40)*

³⁷ Yesu bóktan nóma elakónórr, darrü Parrisia oya we ngayaunürr wankü alom; da wa wamórr, müötüdü bangrinürr, da nólgópe banomólórr alom. ³⁸ Ene Parrisia arrkürrürr wa nóma esenórr igó wa, Yesu ta tang koke bagule alom, Zu pamkolpamab bómak tumtum ngarkwatódó. ³⁹ Da Lod oyaka we bóktanórr wagó, “E Parrisia kap a kübül wata tumum poko bagul umulakla, a kugupidü e kari kolae is kokeakla! Akó yabü ubi wata abün elklaza do bainüma! ⁴⁰ E gonggo pamakla! Büb tumum sopae nótó tónggapónórr, wa auma büb kugupi ta ia wató koke tónggapónórr? ⁴¹ A kübül kugupidü ne klamko, e elklaza-koke pamkolpam nülinam, da módóga, blaman kla [tóman-koke] kwarile yabünkü Godón ilküpü.

⁴² “E ne Parrisiakla, sab Godón ngürsila tame yabüka! Zitülkus módóga, e [wantent] yabiób didiburr alo misan ngitan klamdögabi[†] enan alióndakla Godón. A e pamkolpam dümdüm tonarre koke bangóndakla akó yabü [moboküpü ubi] Godka babula. A e ma pamkolpam dümdüm tonarre ki bangón kwarila akó yabü moboküpü ubi Godka ki kwarile, ezan wantent alióndakla.

⁴³ “E ne Parrisiakla, sab Godón ngürsila tame yabüka! Zitülkus módóga, yabü ta ene wirri ubi pokoa wirri pamab mórran pokodó mórranóm mibü kwóbbazen müötüdü. Akó yabü ta inzan wirri ubi pokoa, pamkolpama yabü morroal

---

† **11:42** misan ngitan kla: Yesu ini alo misan ngitan klambóka apón yarilürr: mint akó rue akó ngibürr elklaza.   **11:42**
Lebitikus 27:30

ngürr bóktan nüliónórre pul basirrdü. ⁴⁴ Sab Godón ngürsila tame yabüka! Zitulkus módóga, e wamaka gapókakla, pamkolpama koke ne kla basendako. Akó i ene gapók kwitana agóltagóldako, umul kókme igó, büdül muru aegako.”[‡]

⁴⁵ Darrü Mosesón gida umulbain pama bóktan yalkomólórr wagó, “Umulbain Pam, ma ini pokonóma bóktandóla, ma ta kibü samupükü akrandóla!”

⁴⁶ Yesu ibüka bóktan we yalkomólórr wagó, “E ne Mosesón gida umulbain pamakla, sab Godón ngürsila tame yabüka! Zitulkus módóga, e pamkolpam abün müp alióndakla abün gida tómbapónde ibü mamoañóm, i nabe amarrum ne kla kaindako. [§] A e ma yabiób tang pyóm kubó kokean ingrinane ene müp kwit ainüm. ⁴⁷ Sab Godón ngürsila tame yabüka! Zitulkus módóga, e prropetab gapók tómbapondakla morroal obzeksyók bapónóm, prropet ngaen ne gapókdó urrbulürr - yabü abalbobatala nibiób okrralórr büdülümpükü.

⁴⁸ Da ini pokonóma tómbapónde, e igó pokonóma okaka azazindakla wagó, e ubi baindakla yabü abal-

---

^{‡ 11:44} Gapókdóma büdül murua abündako. Mosesón gida-a igó bóktanórr wagó, Zu pamkolpama darrü kla koke ki yamurre, büdül muru ne klama amurr yarilürr (Bótang Peba 19:16). Ene klama ibü tómanpükü nirre Godón ilküpdu. I asen-koke gapók kwitana noma ki agóltagól kwarilürr, i ene kla ki amurr kwarilürr umul-kókme. Dadan ngarkwatódó, Zu pamkolpama Parrisidügabi tikó apad kwarilürr, umul-kókme i kolae kwarilürr auma büb kugupidü. ^{§ 11:46} Ma müsirrga ain bóktan 11:52 ngakanke.

bobatala ne poko tómbapónóp: i prropet okrallórr, da e ibü gapók tómbapóndakla! ⁴⁹ Ini zitülkusdü God tóba wirri gyagüpítótóke igó bóktanórr wagó, ‘Ka sab ibüka prropet akó [apostol] zirrnapónónómo; i ngibürr sab okrrale büdülümpükü akó ngibürr sab wirri müp nüliónórre.’ ⁵⁰ Da ini lüolan pamkolpama sab müp idi ipüdörre prropetab óea ne tópkánónóp, ngaen tüpan zitüldügab, ⁵¹ tai Eibolón óedögab, kókó Zekarraean óea ne tópkánórr, [alta] akó [Gyabi Bwób], ibü aodó. Amkoman, ka yabü igó byaldóla, ini lüolan pamkolpama sab blaman müp idi ipüdörre!

⁵² “E ne Mosesón gida umulbain pamakla, sab Godón ngürsila tame yabüka! Zitülkus módoga, e kwat murrausnarre Godónbóka umul bainüm. E yaib ene kwat koke mamoaan kwarilnürü akó ene pamkolpam, ene kwat mamoaanóm nidi kain kwarilürr, e ibü nürrmatnarre!”*

⁵³ Yesu ene poko nóma amgatórr, ene tonardógab Mosesón gida umulbain pam akó Parrisia oyaka ngürsilpükü bóka bamgünüm bainóp akó oya abün elklazabkwata amtinüm we bainóp. ⁵⁴ I akyan kwarilürr oya amiögüm oya bóktandógabi.

12

Bóktan, Tórrmen Tulmil, ó Aumana

11:51 Bwób Zitül 4:8; 2 Krronikol 24:20-21   * **11:52** Mosesón gida umulbain pama pamkolpam abün kari-kari gida bóktan poko nüliónónóp. Olgabi nabe yarilürr Godónbóka umul bainüm.

*Gyagüpitótók   Wata   Darrpan   Pokodó
 Bórrmamólórrón Kwarile
 (Metyu 10:26-27)*

¹ Ene dadan tonarr, abün taosan pamkolpama tóbazenórr. I auma tumum tibiób byól kwarilürr, darrü kan poko babul yarilürr. Yesu ngaensingülan tóba umulbain olmaldó bóktanórr wagó, “E umul-umul kwarilün Parrisiab istabkwata: ibü bóktan a tórrmen tulmil wa morroalako. A ibü aumana gyagüpitótók darrpan pokodó koke bórrmamoldako.* ² Blaman ngablaorrón ne elklazako errkyá, sab ma ngabratórrón kwarile, ó blaman barrón ne elklazako, sab amarrón kwarile panzedó. ³ Da módoga, e ne poko zwapónórró tümundü, sab barrkrrue ngürr zyóndü. Akó e müótan kugupidü bünyón ne poko zwapónórró, sab mórrkakakdógabi amgolnórre.[†]

*Mi Wata Godón Gum Koralo, Pamdó Koke
 (Metyu 10:28-31)*

⁴ “Kürü gómdamal, ka yabü igó byaldóla, e ibükagab gumgu, büb nidi amkaldako. A ene solkwat, i gaodó kokeako darrü kla tónggapónóm.[‡] ⁵ A ka ma yabü nómtyenónómo e noa gum koralo. E oya gum koralo, büb amkal

---

* **12:1** Yesu ini Parrisan tonarr istbóka ngibrialórr, zitulkus ibü ini kolae tonarra gwarran yarilürr, istazan gwarranda dudu plaoadó. † **12:3** mórrkakakdógabi amgol: Yesun nyaben tonarrdó, Isrrael kantrridü, müótab taptap mórrkakak kwarilürr. Umul-umulan ngibtan bóktan müót mórrkakakdógabi amgolnóp, elklaza bumióg bwób kabedó. ‡ **12:4** Yesu paman samubóka apón yarilürr.

kakóm, balngomól arüng noane yabü [metat bolmyan urdü] amanóm. Amkoman, ka yabü igó byaldóla, e oya gum koralo!

6 “Ia pamkolpama kubó 5 kari pónyaepókal§nis kari mani küpi koke bumigrre? A Godkagab darrpana koke bamrükda, a wa ma ibü blaman gyagüpi amanda. **7** Anda, yabü órrngóen ta blaman bótangórrónako. God blaman kla umula yabükwata. E gumgu, zitülkus e Godón ilküpdu wirrianakla abün kari pónyaepókaldógab!

*Yesun Alpin-gu Pamab Obzek Kwata
(Metyu 10:32-33; 12:32; 10:19-20)*

8 “Ka yabü igó byaldóla, tóba pamkolpamab obzek kwata nótó nóma pupo baile igó, ‘Ka Yesunla,’ ka Pamkolpamab Olom nótókla, ta sab oya dadanzan pupaino Godón anerruab obzek kwata igó, ‘Wa kürüne.’ **9** A kürü nótó nóma kalpine pamkolpamab obzek kwata, ka ta sab oya yalpino Godón anerruab obzek kwata.

10 “Akó blamana ne kolae bóktan, kürü Pamkolpamab Olom nótókla, nidi kókyerre, God sab ene kolae tonarr norrgorre. A kolae pokonótó bóktanda Godón Samuankwata, God sab oya ene kolae tonarr koke arrgone.

11 “I sab yabü kotódó nóma imarrunórre [Zu pamkolpamab kwóbbazen müötüdü] ó bwób singüldü pam ó wirri ngi pamab obzek kwata kürübökamde, gyakolaegu e yabiób ia bódlóngane akó e ne pokonótókamde.

§ **12:6** kari pónyaepókal, Mórrke-mórrke módóga: sparrow.

12:10 Metyu 12:32; Mak 3:29   **12:11** Mak 13:11; Luk 21:14-15

12 Zitülkus módóga, Godón Samua sab yabü umul nirre ene tonarrdó ne poko bóktanóm.”

*Alap-alap   Bóktan   Gonggo   Mórrel
Pamankwata*

13 Darrüpa pamkolpamab ngorodógab oyaka we bóktanórr wagó, “Umulbain Pam, gyaurka, kürü naret yal, kibü aba büdüldü ne kla bim-gatórr, ene elklaza arrgrratóm.”

14 Yesu oyaka bóktan we yalkomólórr wagó, “Gódam, ene kürü nótó küngrine yabü zaz ainüm akó yabü elklaza arrgrratóm?” **15** Da wa ibüka we bóktanórr wagó, “E umul-umul kwarilün: abün elklaza do bain-gu! Yabü arról ene abün elklazadó kokeako!”

16 Olgabi wa ibüka alap-alap bóktan we adr-ratórr wagó, “Mórrel paman tüpa zid tulum bamgünan ngibtanórr. **17** Da wa tüób gyagüpi wamlórr wagó, ‘Ka dama ia kaino? Kürü kan myamem babula kólba abülan küp arrbünüm.’

18 Da tóbaka we bóktanórr wagó, ‘Ka sab ini poko tónggapono. Ka sab kólba gyagu müót nülgütnünümo, ama wirrian kla balmelo, da sab ma ka ola irrbuno ene [wit] küp akó ngibürr elklaza. **19** Sab ka kólbaka ugón bóktono kagó, “Kürü abün elklazako, sab abün pail wat yazebe. Kürü zageta kuri blakóne; ka wata sab enan mórran, alo, anón akó barnginwómdü namulo.”

’ **20** God ma oya we yalórr wagó, ‘Gonggo-e! Errkya ini ne irrübe ka marü arról apaddóla! Da kubó ma marü elklaza nótó yazebe, ma mobankü ne kla gyagu müót bapórró?’

21 “Sab inzan pokoa tómbapóne oyaka, tüpan mórrrel elklaza nótó kwób asuda tóbankü, a ma mórrrel pam kokea Godón ilküpdü.”

*Gyakolae Bain-gu
(Metyu 6:25-34)*

22 Da Yesu tóba umulbain olmaldó we bóktanórr wagó, “Ini zitülkusdü ka yabü igó byaldóla, e yabiób arrólankwata gyakolaegu igó, ‘Ia ka laró elo-o?’ Akó e yabiób bübankwata gyakolaegu igó, ‘Ia ka laró mórrkenyórr bateno?’ **23** Arról wirriana alo klamdógab, akó büb wirriana mórrkenyórrdüğab. **24** Kokab ngabkónam: ibü arit akó abül babula. Ibü gyagu müót babulanako, a ibü ma God ngabyónda. E ma kari kla kokeakla póyaedógab! **25** Darrü yabükagab gyakolae nómada elklazam, ia wa gaodóma tóba ngyaben arratóm darrpan abüs küpüm? Koke! **26** Zitülkus e gaodó kokeakla ini karian kla tónggapónóm, e wa dama ngibürr elklazam iade gyakolaedakla? **27** E gyagüpi amónam, kubóla ia dódórr baindako. I kokean zagetódako, akó tibiób mórrkenyórr ta koke barrgüpdako. A ka yabü igó byaldóla, king Solomon abün arrbirrún elklaza pam enan yarilürr, a oya ma morroal mórrkenyórr ta babul kwarilürr ene pulzan. **28** God ene nurr twal inzan nóma püti bainda, errkyá ne klamko, sab ama urdü amarrón kwarile, da ia wama yabü koke püti nirre? Ó! Wa ta sab yabü morroal püti nirre! E kari-karibóka amkoman bangun pamkolpamakla!

²⁹ “A e wa yabiób gyagüpitótók blaman ola arrbün-gu, e sab ne kla ololo akó onolo. Ini klamóm gyakolaegu! ³⁰ Zitulkus módóga, ini blaman tüpan pamkolpam, Godónbóka umulkók nidipko, ene inzan gyakolaedako ini elklaza azebóm. A yabü Ab ma umula, e ne klamómakla. ³¹ A yabü gyagüpitótók ngaenggópan wata Godón Kingzan Balngomóldó kwarile, da wa sab ini ne elklazako enta igósidi yabü nülirre.

*Kwitüm Ne Mórrelse
(Metyu 6:19-21)*

³² “Kürü kari [sip] yabül: e gumgu, zitulkus yabü Ab wirri bagürwómdüma yabü balngomólóm Kingzan. ³³ Yabiób elklaza sel ninamke, ene mani ama elklaza-koke is nülinamke. Yabióbkü paos tómbapónamke, sab koke ne klama praka bairre, ó kwitüm e sab mórrrel bapólamke, koke ne klama blakórre, sab gómol pama minggüapan koke ne tame ó pua koke ne kolae nirre. ³⁴ Zitulkus módóga, marü mórrrel nólamse, marü moboküp wa ta ola yarile.

Azil-azil [Leba Zaget] Pam

³⁵ “E wata tómbapórrón kwarilo, akó yabü zyón kla babzelórrón kwarile, ³⁶ wamaka leba zaget pama tibiób wirri pam akyandako kol amióg tóre alongalodógab alkomólóm. Módóga, wa sab nóma tolkomóle, da mamtae sólkóle, i wata sab büsai tapakurre oyankü. ³⁷ Bagürwóm

igó leba zaget kolpamako, oya umul-umul nidi akyan kwarile. Ka yabü amkoman pokó byaldóla: wa sab ta püti baine alo kla gailüm ibü, akó wa sab ibü nólgópe banomólóm nirre alo tógaldó, akó wa tame ibü alo kla gailüm. ³⁸ Sab bagürwóm kwarile ene leba zaget kolpam, nibiób wirri pama tómrrórre tómbapórrón, ia ugón irrüb zokrrok yarile, da sab ia nadü tonarr yarile, ene wirri pama nóma tolkomóle. ³⁹ Da e ini pokó tai umul koralo: müót olom ne umul nóma ki yaril igó, gómló pama nadü abüs küpdü tame, wa igósidi ki aerr yaril, ene gómló pama müót amken-gum. ⁴⁰ E ta metat inzan wazilülün, zitülkus ka, Pamkolpamab Olom nótókla, sab ene ngürr tamo, e koke ne ngürr akyandakla.”

Ngambangól Leba Zaget Pam akó Ngambangól-koke Leba Zaget Pam
(Metyu 24:45-51)

⁴¹ Pita Yesun we imtinürr wagó, “Lod, ma kibü umulüm ne alap-alap bóktan adrrüta, ia kibübóka apónda, ó ta ia blaman pamkolpamabbóka?”

⁴² Lod oya we yalórr wagó, “Ngambangól akó [wirri gyagüpítótók] elklaza ngabkan pam nótóke, oya wirri pama sab oya ingrine tóba leba zaget kolpam balngomólóm akó ibü alo kla aliónüm dümdüm abüs küp ngarkwatódó.

⁴³ Sab kari morroal koke yarile ene leba zaget pamankü, sab wirri pama nóma tolkomóle, da ini zaget tómbapónde semrróne. ⁴⁴ Ka yabü amkoman pokó byaldóla: wirri pama sab oya tóba

blaman elklaza ngabkanóm ingrine. ⁴⁵ A ene leba zaget pama aprrapórr tóbaka inzan yarile igó, 'Kürü wirri pama irrbaindase alkomólóm.' Da wa leba zaget pam akó leba zaget kol, nibiób ngabkale, akrranóm ugón baine, akó alo garirr a anón gorrgorr baile. ⁴⁶ Da módoga, sab ene leba zaget paman wirri pama igó ngürrdü tolkomóle, wa oya koke ne ngürr akyanda, akó we abüs küpdü, wa umul-kók ne abüs küpe. Oya sab we amige, wirrianbóka emkóle,* da ngambangól-koke ispükü ingrine.

⁴⁷ "Leba zaget oloma tóba wirri paman ubi umul nótóke, a ma koke tómbapónda tóba wirri paman alkomól tonarrankü akó wirri paman ubi koke tómbapónda, sab dom apóne müsamüsi abün münüm, tóba kolae tonarran darrem. ⁴⁸ A umul-kók nótóke tóba wirri paman ubi ne klame, akó wa ne kolae elklaza tómbapónda tóba wirri pama oya darrem neme akyanóm kainda, sab kari-karibóka dom apóne. Wirri umul ne noan ekyene, oyakagab wirrian küpa ki tam. Akó wirri zaget ne noan ekyene, umuldi wa morroal tónggapóne, wa wirrian zaget ki tónggapóne.

*Yesun Umlbaindüğab Pamkolpama Sab
Darrem-darrem Bóka Bamgünüm Bairre
(Metyu 10:34-36)*

⁴⁹ "Ka tamórró ini tüpan pamkolpamidó ur ódódóm. Ene ura sab pamkolpam zaz nirre akó nürrgrrütrre, da kürü wirri ubi igósa,

---

* **12:46** wirrianbóka emkóle, Grrik bóktane ma inzan angrirrüna: wirri pama sab oya syórr yangóne.

ini ura kuri bopone! **50** A ka sab wirri azidüdü bangrino,[†] akó kürü karibóka-koke anuda, kókó ene pokoa sab nóma blakóne! **51** Ia yabü gyagüpítótók igósa igó, ka wata tamórró paud ódódóm ini tüpan pamkolpamidó? Koke! Ka yabü igó byaldóla, sab pamkolpama tibiób darrem-darrem bóka bamgün kwarile kürübökamde. **52** Ini tonarrdógab, darrpan müötüdüğab 5 ngarkwat nidipko, sab darrem-darrem bóka bamgün kwarile. Äuda sab nispükü darrem-darrem bóka bamgün kwarile, ó nisa äüdpükü. **53** Aba sab tóba siman olompükü tibiób darrem-darrem bóka bamgün namüli. Aipa sab tóba óp olompükü tibiób darrem-darrem bóka bamgün namüli. Kolalkota ta kolalkotpükü sab tibiób darrem-darrem bóka bamgün namüli.”

*Ini Tonarr Amzyat
(Metyu 16:2-3)*

54 Yesu pamkolpamab ngorodó akó we bóktanórr wagó, “E tümün pülpül nóma esenane abüsa nóna bótaoda, e wata kubó büsai igó kwarilo wagó, ‘Kubó ngupa tame,’ - da ene wata kubó tómbapóne. **55** Akó bao wóra nóma sibsue, e kubó igó bóktórre wagó, ‘Kubó urur yarile,’ - da ene wata kubó tómbapóne. **56** E taepurrane bóktan pamkolpamakla! E umulakla bwób tonarr apón, a e ma grianakla ini ngürran tonarr amzyat iada?

[†] **12:50** Grrik bóktane ma inzan angrirrüna: Kürü sab [baptæs kirre], ... Ene baptæs bainan küp módóga: azid aengóm ó büdülüüm. **12:50** Mak 10:38   **12:53** Maeka 7:6

*Saul Bain Marü Kotóm Nótó Ainüm Kainda
(Metyu 5:25-26)*

⁵⁷ “Ia yabü nabe iadea, yabióbkü morroal akó kolae bómzyatóm? ⁵⁸ Darrü oloma nónma bóktanda wagó, ma darrü kolae tónggapórró akó marü kotóm nónma ódódóm kainda, e kwatkwat wirri arüngi bütaninamke saul bainüm. E ne saul koke nónma baini, wa marü sab zazzdó kena müdó. Marü ma sab zaza pug umeab tangdó müngrine, marü tümün müötüdü angrinüm. ⁵⁹ Ka marü igó ayaldóla: ma sab kokean tubrruno, kókóta ma sab moba dómdóm kari mani küp ungrino burruanóm, zazan bóktan ngarkwatódó.”

13

Kolae Tonarran Darrem Módóga: Büdül

¹ Ngibürr pamkolpam ene tonarrdó Yesukü nidi kwarilürr oya izazilóp, ne pokoa tómbapónórr ngibürr Galili pamkolpamndó. Rrom gabena Paelat oya gazirr pama ibü ekrrónóp, Godka lurdü amsel lar] nidi bonganónóp. ² Yesu bóktanórr wagó, “Igó gyagüpi tótókgu igó, i kari kolae koke tólbael kwarilürr blaman Galili pamkolpamdgabi, zitülkus i ne ngarkwatódó narrbarinürr. ³ Ka yabü amkoman pokó byaldóla: ene inzan koke yarilürr! A e ne Godka koke nónma tübyalüngane yabiób kolae tonarrdógabi, e ta sab blamana narrbarino! ⁴ Akó e ia gyagüpi amandakla ene 18 isa nidi narrbarinürr, Siloam wirri kwitüm müöta nibiób tawinóp? E igó gyagüpi tótókgu igó, i amkoman kolae tonarr tibi olngolórr

blaman pamkolpamdgabi, ene tonarrdó nidi
ngyabenónóp Zerrusalem wirri basirrdü. ⁵ Ka
yabü amkoman poko byaldóla: ene inzan koke
yarilürr! A e ne Godka koke nómá tübyalüngane
yabiób kolae tonarrdógabi, e ta sab blamana
nurrbarino!"

Alap-alap Bóktan Waon-koke [Pig] Nugupankwata

⁶ Olgabi Yesu ibüka ini alap-alap bóktan adr-
ratórr wagó, "Darrpan pig nugupa darrü paman
[grreip] apapdó dódórr bailürr. Wa mengre
angónsangón yangólórr wa, 'Ia waonda?' a wata
küp babulan kwarilürr. ⁷ Da wa bóktanórr ene
grreip apap ngakan pamdó wagó, 'Ka äud pail
kuri yazeba nugup ngórr byamkünüm ini pig
nugupdü, da wata babulanako. Da ugó itül!
Wa metat ini tüp aroam ainda; grreipab dódórr
bain kwat ngalaoda.' ⁸ A ene apap ngakan pama
zid aipab yalórr wagó, 'Watók, elkomól darrpan
pailüm ngyabenóm. Ka sab zitühana ilüngó,
tumum tüp lalae akó [sip] lae eloko, nugupa
kómal dódórr bainüm. ⁹ Aprrapórr ene nugupa
sab pail nómá küp bapóne, sab kari morroal
koke yarile. A koke nómá, ma sab itülke.' "

*Yesu Darrü Dam Bairrún Kol Dólóng Wyónürr
[Sabad] Ngürrdü*

¹⁰ Darrpan Sabad ngürrdü, Yesu pamkolpam
umul bain yarilürr darrü [Zu isab kwóbbazen
müót] kugupidü. ¹¹ Da ene pokodó darrü
kol warilürr. Oya kolae samua dam wyónürr
18 pailüm. Oya mórr kus karibóka-koke ar-
rngürrürrün yarilürr ó wa gaodó koke warilürr

dümdüm bókyanóm. ¹² Yesu oya nóma osenórr, pamkolpamab obzek kwata ngizaunürr, da we wyalórr wagó, “Kol, ka marü errkyadan aurdü amanikdóla moba azidüdügab!” ¹³ Olgabi Yesu ene koldó tóba tang nis nómngyelórr. Aibwób babul, wa dümdüm we zamngólórr, akó Godón agür warilürr.

¹⁴ [Zu isab kwóbbazen müót] ngakan pam ngürsil yarilürr, zitulkus Yesu Sabad ngürrdü dólóng wyónürr ene kol. Da wa we bóktanórr pamkolpamdé wagó, “Pamkolpamab 6 ngürrako zaget tómbapónóm. Da e darrü we popa ngürrdü togobke dólóng bainüm, a Sabad ngürrdü koke!”

¹⁵ Da Lod bóktan yalkomólórr ene wirri pamdó wagó, “E taepurrane bóktan pamkolpamakla! E ta Sabad ngürrdü yabiób [kau] a [donki] sye bagodakla akó balngomóldakla pulkaka nae anónóm! ¹⁶ Da ene pokodó darrü kolae ta babula ini kol aurdü amaniküm Sabad ngürrdü. Wa Eibrra-amón bobato, ó satania oya ini azide 18 pailüm orrgotanórr!” ¹⁷ Yesu ini pokó nóma bóktanórr, oyaka nidi bóka bamgünónóp, kari büód koke ipüdóp. A barre pamkolpam bagürwóm kwarilürr, wa ne wirri morroal pokó tómbapón yarilürr.

*Karian Küpan Alap-alap Bóktan
(Metyu 13:31-32; Mak 4:30-32)*

¹⁸ Olgabi Yesu nümtinóp wagó, “Godón Kingzan Balngomól ia iada? Ka ia larópükü atanino? ¹⁹ Ene Balngomól inzana, wamaka ne

karian* küpa, darrü pama tóba apapdó ne kla idódürr akó tüpdü irtümülürr. Wa dódórr bain yarilürr kókó wirri nugupüm bainürr, ó kwitüm póyaea tibiób müót oya tizdü balmelóp.”

Istan Alap-alap Bóktan

(*Metyu 13:33*)

²⁰ Yesu akó nümtinóp wagó, “Ia ka Godón Kingzan Balngomól larópükü atanino? ²¹ Ene inzana, wamaka istako[†], kola ne kla yazebe, da abün plaoapükü[‡] we alkomene. Ene ista kubó plaoa kugupidü ola zaget yarile, tai kókó blaman plaoa por baine.”[§]

Suran Mamtae

(*Metyu 7:13-14, 21-23*)

²² Yesu basirr-basirr igó wamlórr pamkolpam umul bainkü ama Zerrusalembóna. ²³ Da darrü oloma oya imtinürr wagó, “Lod, ia wata sab äudan pamkolpama zid bairre?”

Da Yesu bóktanórr ibüka wagó, ²⁴ “E wirri arüng ipadlamke Godón Kingzan Balngomóldó barrbünum suran mamtaeana, zitulkus ka yabü igó byaldóla, abün pamkolpama sab enan bütanin kwarile oya Balngomóldó barrbünum, a ibü ma sab gaoandó koke yarile. ²⁵ Müót pama nóma bupude ó mamtae nóma murrause,

---

* **13:19** karian, Mórrke-mórrke módóga: mustard, alo misan ngitan klama. † **13:21** ist plaoa por bapón klama. Mórrke-mórrke módóga: yeast. ‡ **13:21** abün plaoa ngarkwat aprrapórr nis baek namülnürri. § **13:21** Ini alap-alap bóktanan küp módóga: Godón Kingzan Balngomól ngaen-gógópan kari yarilürr, solkwat ma amkoman wirri bainürr. Wa blaman bwób gwarróne, ista plaoazan wirri ainda.

e sab pulkakakdógab mamtae enan alkal kwarilo arüngi batokü wagó, ‘Wirri pam, gyaurka, kya mamtae tapaku kibünkü!’ Aene müót pama sab yabü igó nilórre wagó, ‘Ka yabübóka umul-kókla, ó e nubógabiakla.’ ²⁶ E sab igó bóktan kwarilo wagó, ‘Mi darrpan pokodó alongalo kwarilnürü, ó ma kibü umulbain namülnürü kibióban kwasirrga kwatódó.’ ²⁷ Awa ma sab yabü darrem igó nilórre wagó, ‘Ka yabübóka umul-kókla, ó e nubógabiakla. Kürükagabi ugó ogob, e güblang-koke kolaeon tonarr tómbapón pamkolpamakla!’ ²⁸ Esab ola yón akó zirrgüp bótak kwarilo, e nóma nósenane Eibrra-am, Aesak, akó Zeikob, akó blaman prropet Godón Kingzan Balngomól Bwóbdü; a God sab yabü koke ok nirre barbünüm. ²⁹ Abün Zu pamkolpam-koke nidipko, sab blaman bwóbdügab sórrngamóle ini tüpdü: solomamtae, bolmüót, dorrmet, akó malubarrdögab. I sab nölgópe banomólörre tibiób mórran pokodó ene garrisrwóm ne yarile Godón Kingzan Balngomól Bwóbdü. ³⁰ Tübarrkruru! Ngibürr solodó nidipako, sab ma singül kwata kwarile, ó ngibürr singül kwata nidipako, sab ma solodó kwarile.”*

Yesu akó Errod[†]

³¹ Ene tonarrdó, ngibürr Parrisia tübabzilürr, da Yesun ilóp wagó, “Ma ini poko amgat a dólóng

---

13:27 Wórr Peba 6:8   **13:28** Metyu 22:13; 25:30   **13:28**

Metyu 8:11-12   * **13:30** Ma müsirrga ain bóktan Metyu 20:16 ngakanke.   **13:30** Metyu 19:30; 20:16; Mak 10:31   † **13:30** Errod Galili prrobins alngomól pam yarilürr Rrom kingankü.

bwóbdü wam, zitülkus king Errodón ubi marü amkalóma.”

³² Yesu ma ibü igó nilóp wagó, “E bako a ene poks[‡] ilamke magó, ka errkya da sab pamkolpamdagab kolae samu amandóla akó dólóng baindóla azidüdügab. Aüd ngim ne ngürr yarile, ka sab kólba ene zaget ugón elakono.[§]

³³ Laróga nóma tómbapóne, ka wata wamlo kubó, sab, akó idit, zitülkus gaodó kokea prropet büdülümpükü amkalóm Zerrusalem pulkakak.”

*Yesun Gyaur Zerrusalem Pamkolpamdó
(Metyu 23:37-39)*

³⁴ “O Zerrusalem, Zerrusalem! Ma prropet büdülümpükü akrrandóla, akó God tóba ne bóktan amarru pam zirrbapóna, ibü ta ma ingülküpi akrrandóla. Ia nigó münüm kürü wirri ubi yarilürr marü pamkolpam kwób asum darrpan pokodó, aip karrakarra pýaya tóba kupozan kwób asudo, da tape ngablaodo. A ma ubi koke namülnürřü, ka ene poko koke ki tolaela! ³⁵ Turrkrru, marü müót* sab yuógan amgatórrón yarile. Ka marü igó ayaldóla, ma sab myamem kürü kokean kóseno, kókó ma

---

[‡] **13:32** poks narr umezan klama. Wa ilklióbülión gyagüpítótók lara. Mórrke-mórrke módóga: fox. Ma dandang ngakanke atang opor Metyu 8:20. [§] **13:32** errkya, sab, aüd ngim ne ngürr yarile: Ini alap-alap bóktana. Errkya akó sab, oya küp módóga: karianbóka. Aüd ngim ne ngürr yarile, oya küp módóga: kari pokoa. * **13:35** müót wa aprrapórr Zerrusalem pamkolpambóka apónada.

sab igó bóktono wagó, ‘Wa bles airrüna, Lodón ngidü nótó tótókda.’ ”[†]

14

Yesu Azid Pam Dólóng Yónürr

¹ Darrpan [Sabad] ngürrdü, Yesu Parrisiaab singüldü paman müótüdü wamórr alom. Yesun ilküpane idódnóp wa enezan agóltagól yarilürr.

² Da módóga, Yesun obzek kwata darrü pam yarilürr. Oya wapór tang blaman aditürrün kwarilürr. ³ Da Yesu Parrisi a Mosesón gida umulbain pam we nümtinóp wagó, “Mibü gi-dadógab ia taia dólóng ainüm Sabad ngürrdü, ta ia koke?”

⁴ A ene wirri pam wata piküp kwarilürr, tae kórkór aman babul. Da Yesu ene pam amiögürr, da we dólóng yónürr. Da oya we zirrapónórr. ⁵ Da Yesu ibü we nümtinóp wagó, “Yabü darrüpan siman oloma ó [kaua] badu kugupidü néma anggóbóle Sabad ngürrdü, ia ma ene badudügab koke irruno? Amkoman, ma ma kubó büsai-büsai arruanóm wamo.”

⁶ Ibü ene pokodó bóktan alkommólóm gaodó koke yarilürr.

Moba Ngi Tüp Alkomól akó Popa Gailankwata

⁷ Yesu ola igó pokó néma esenórr wagó, ene pamkolpama morroal mórran pokozan azebdako, ibüka alap-alap igó bóktanórr wagó,

---

[†] **13:35** Zerrusalem pamkolpama Yesun akó ki eserre, wa Zerrusalem néma ki bangrine donki kwitudü (Luk 19:28-44). Ene ngürrdü i ene bóktan opor ki taegwarr kwarile.   **13:35** Wórr Peba 118:26; Zerremaea 22:5   **14:5** Metyu 12:11

8 “Darrü pama marü kol amióg tóredó nómá ngimaune, morroal mórran pokodó mórran-mórran bain-gu. Zitulkus módóga, darrü wirrian ngi pam asi kena yarilün marükagab, wa noanpükü ngyaune. **9** Inzan nómá yarile, marü nótó ngimaune, wa tame da bóktóne wagó, ‘Ini pam mobanóm mórran pokó ekya.’ Ma kubó büód ipudo ó kakota kolae-kolae mórran pokó ipudo. **10** A marü ne nómá ngimaurre tóre bwóbdü, kolae-kolae mórran pokó ipadke. Da marü nótó ngimaune nómá tame, wa kubó marüka igó bóktóne wagó, ‘Gódam, morroal mórran pokodó anen!’ Ini pokoa nómá tólbaele, da marü kubó magürnórre, ene ngibürr nibiób ngibaunürr ibü obzek kwata. **11** Ka yabü ini bóktan byaldóla, zitulkus nadü oloma tóba ngi kwit ainda, God oya ngi sab tüp solkomóle. Akó nadü oloma tóba ngi tüp alkomolda, God oya ngi sab kwit ine.”

12 Da Yesun nótó ngyaunürr alom, oyaka we bóktanórr wagó, “Ma pamkolpam alongalo bwóbdü nómá ngibaundóla, ibü ngibaungu: moba gómdamal, moba zonaretal, moba zitül pamkolpam, ó moba minggüpanan mórrrel pamkolpam. Ma ne inzan pamkolpam nómá ngibauno, i sab ta marü darrem inzan ngamkórre, akó inzan ngarkwatódó ma moba darrem kla kuri ipüda. **13** A ma alongalo nómá tónggapono, ma sab inzan pamkolpam ngibaunke: elklaza-koke pamkolpam, kolae büb pamkolpam, wapór

bidal pamkolpam, akó ilküp murrbausürrün pamkolpam. ¹⁴ Ma bagürwómdü namulo, zitülkus inzan pamkolpam gaodó kokeako marüka darrem akonóm, a God ma darrem wató akonda. God sab darrem marü ugón mókyene, wa sab [dümdüm tonarr] pamkolpam nόma irsine büdüldügab.”

*Wirri Alongalo Tórean Alap-alap Bóktan
(Metyu 22:1-10)*

¹⁵ Ene Yesukü nidi alo kwarilürr, darrüpa oya nόma arrkrrurr, we bóktanórr wagó, “Bagürwóm watóke, garrirrwómdü sab nótó elo-e Godón Kingzan Balngomól Bwóbdü!”

¹⁶ Da Yesu oyaka bóktan we yalkomólórr wagó, “Darrü pama wirri alongalo tóre tónggapónórr, da abün pamkolpam we ngibaunürr ene téredó.

¹⁷ Ene tóre ngürrdü, wa tóba [leba zaget] pam we zirrapónórr, nibiób ngibaunürr, ibü umulumulan ngibtanóm wagó, ‘Yao! Blaman elklaza tómbapórrónako!’ ¹⁸ A blamana bangónóp tibiób darrpan-darrpan zitulkuspükü. Ngaengóngópan pama igó bóktanórr wagó, ‘Ka errkyadan tüp pokó amiga, da ka wata wamo ngakanóm. Da gyaurka, ka ini zitulkusdü koke tamo tóre bwóbdü.’ ¹⁹ Akó darrüpa igó bóktanórr wagó, ‘Ka errkyadan 10 zaget kau bumiga, da ka ma ibü zagetóde ngabkanóm tótókdóla. Da gyaurka, ka ini zitulkusdü koke tamo tóre bwóbdü.’ ²⁰ Akó darrüpa ma igó bóktanórr wagó, ‘Ka wata kol errkyadan zumiga, da ka wa gaodó kokela tótókóm.’

²¹ “Ene leba zaget pama nóma tolkomólórr tóba wirri pamdó, da blaman poko we pu-paininóp. Müót pama nóma arrkrrurr, kari ngürsila koke simiögürr, da tóba leba zaget pam we yalórr wagó, ‘Büsai, ama blaman ini wirri basirran kwat ildüma wam; da simarruke elklaza-koke pamkolpam, kolae büb pamkolpam, ilküp murrbausürrün pamkolpam, akó wapór bidal pamkolpam.’ ²² Ene leba zaget pama wamórr akó wa nóma tolkomólórr, wa bóktanórr wagó, ‘Wirri pam, ma ne poko kila, ka kuri tónggapóna. A kan ma kari kokea.’ ²³ Da wirri pama tóba leba zaget pam we yalórr wagó, ‘Ugó wam kókó wirri basirr kalkuma ne wirri akó kari kwat kabedó; pamkolpam ola nilnümke kürü müót kugupidü barrbünum. Ene igósüm, kürü müót barümürrün yarile. ²⁴ Da ka yabü umul-umulan ngibtandóla, ka ngaengóópan enan nibiób ngibauna, i sab kürü alo kla mis koke ipüdörre!’ ”

Yesun Amkoman Zaget Pamóm Bain

²⁵ Darrpan ngürr, abün pamkolpama Yesukü nóma ogoblórr, da wa tübyalüngürr ibüka, da ini poko bóktanórr wagó, ²⁶ “Darrüpa kürüka nóma tame, akó oya ubi kürü umulbain olomóm bainüma, wa kubó ibü wata alzizi amóne, tóba ab akó aip, tóba olmalkol, zonaretal akó bólbtal, akó enana tóbanan arról. ²⁷ Ubi-koke nótóke tóba krros bügasilüm akó kürü solkwat akyanóm,* wa igósidi gaodó kokea kürü

---

* **14:26** Metyu 10:37   * **14:27** krros bügasil wa igóbóka apónda igó, ma koke bangono azid aengóm akó narrótókóm Yesun mamoandógabi.

umulbain olomóm bainüm.

²⁸ “Yabü darrüpan ubi ne nóma yarile wirri kwitüm müót aelóm, wa kubó mórran-mórran baine, ta asi mani ngarkwat yazebe ene blaman elklaza bumiögüm müót aelóm. Da módoga, wa kubó tóba mani atangóm ugósüm baine, da wa kubó olgab umul baine igó, gaodóma müót aelóm. ²⁹ Wa ne zitül nóma alanine a alakónóm ma gaodó kokea, sab nidi eserre, i sab oya nguóng angyalnórre igó bóktanpükü wagó, ³⁰ ‘Ini pam ngakónam; wirri müótan zitül enan alaninürr, a alakónóm ma gaodó kokea.’

³¹ “Aprrapórr darrü kinga tóba gazirr pam kwób asuda gazirrüm tótókóm darrü kingan 20,000 gazirr pampükü. Ia wa kubó ngaen-gógópan koke mórran-mórran baine gyagüpítótók azebóm wa ia gaodóma gazirrüm, oya ne wata 10,000 gazirr pam nóma kwarile? ³² Wa ne gaodó koke nóma yarile, kubó pam kopo zirrapóne singül kwata darrü kingdü, wa barrkyan kan nómada, igó pokom wagó, ‘Mi ma ia kaini paud ódódóm?’ ³³ Dadan ngarkwatódó, yabükagab darrüpa ubi-koke nótóke tóba blaman elklaza alókóm, wa gaodó kokea kürü umulbain olomóm bainüm.

*Mis-koke Soltzan
(Metyu 5:13; Mak 9:50)*

³⁴ “Solt[†] wa morroala, a solt misa ne nóma bamrüke, da ma myamem misan koke ngitino.

14:27 Metyu 10:38; 16:24; Mak 8:34; Luk 9:23   † **14:34** solt: Yesu Godón pamkolpam soltpükü nütaninóp. Solta alo kla misan ngitanda akó tangamtinda alo kla abün-gum. Yesun amkoman angun pamkolpam soltzan ki kwarilün tibiób ngayabendó.

³⁵ Oya ugón küp babula apapdó akó biza tumum amanóm alo kla zida dódórr bainüm, zitülkus oya arüng babula. Ugón wata kolaea, da amaik klama. Güblang noane arrkrrum, wa ki turrkrru!"

15

Bamrükürrün [Sipan] Alap-alap Bóktan (Metyu 18:12-14)

¹ Darrpan ngürr blaman Itaks mani dakabain pam] akó ngibürr kolae tonarr isa kwób tóbazelórr Yesun arrkrrum. ² Da Parrisi akó Mosesón gida umulbain pama igó murrkurr kwarilürr wagó, "Ini pama kolae tonarr is gómdamal bangunda akó usakü alongalodako." ³ Da Yesu ibüka ini alap-alap bóktan adrratórr wagó,

⁴ "Yabü darrüpa ne 100 sip nóma kwarile, ó igó darrpana kuri bamrüke, da wa ia kaine? Wa kubó ene 99 sip ola bimgüte panze pokodó, ó wa tüób kubó ae wame ene bamrükürrün sip amkünüm, kókó kubó wa esene. ⁵ Wa kubó nóma esene, wa kubó bagür-bagür bügasile tóba tupodó, ⁶ da we salkomóle müót basirrdü. Olgabi wa kubó tóba gómdamal akó oya minggüpanandó nidi ngyabendako darrpan pokodó ngibaune, ó wa kubó ibü nilórre wagó, 'Kankü bagür kwarilün, zitülkus ka kólba ene sip kuri esena, ne klama bamrüke!' ⁷ Ka yabü igó byaldóla, dadanzan God akó tóba anerru sab wirrian bagürwómdü kwarile ene darrpan kolae tonarr olomankü, Godka nótó byalüngda

tóba kolae tonarrdóbabi, ene 99 [dümdüm tonarr] pamkolpamdóbab, Godka ngaen nidi tübyalüngóp tibiób kolae tonarrdóbab.*

Bamrükürrün Mani Küp

⁸ “Darrü kolan ne 10 [silba] mani küp nóma kwarile, ó igó darrpana nóma bamrüke, da wa ia kaine? Wa kubó zyón kla setóne, ó müót dudu arrbite, akó wa blaman bwóbdüma kubó tai yamküle, kókó wa kubó esene. ⁹ Olgabi wa téba kamdal kol akó oya minggüpanandó nidi ngyabendako kubó ngibaune oya müótüdü tótókóm, da wa kubó ibü nilórre wagó, ‘Kankü bagür kwarilün, zitülkus ka kólba ene mani küp kuri esena, ne klama bamrüke!’ ¹⁰ Ka yabü igó byaldóla, dadanzan Godón anerru wirrian bagürwómdü kwarile darrpan kolae tonarr olomankü, Godka nótó byalüngda téba kolae tonarrdóbabi.”

Bamrükürrün Siman Olom

¹¹ Yesu akó pokodó ipadórr wagó, “Darrü paman nis siman olom nis namülnürri. ¹² Da solo kupo oloma téba ab yalórr wagó, ‘Ba, moba elklaza ugó arrgrat, ó kürü ngi ne pokoe, ma kürü kólba ugó kókya.’[†] Da módóga, oya aba we arrgratórr, ó nokyánórr, zoretan téba, naretan téba. ¹³ Aibwób babul ene kakóm,

---

* **15:7** Godka ngaen nidi tübyalüngóp tibiób kolae tonarrdóbab, Grrik bóktanan darrü küp módóga: nidi gyagüpi tótókdako igó, ibü kolae tonarr babula, igósidi ibü zitülkus babula Godka byalüngüm. † **15:12** Aban elklaza bobarr ugón bórrgrat kwarilürr, wa nóma narrótóke. Da ene solo kupo oloma ini pokonóma bóktanórr, wa téba ab kle-kle yangónórr.

zoreta tóba blaman elklaza we dakasurr darrpan pokodó, da we bupadórr ama darrü aibwób kantrridü. Wa olazan yarilürr, tóba mani kókó popa elklazadó kolae ninóp. ¹⁴ Ngibürr tonarr kakóm igó poko yarilürr, wa tóba mani blaman amanórr, da ene kantrri ama ugón wirri kua simiógürr. Da wa alo kla byamkünüm we bainürr. ¹⁵ Da módoga, wa zaget we bókyanórr darrü ene kantrri pamankü. Ene pama oya kyamül ngabkan bwóbdü zirrapónórr kyamül ngabyónóm. ¹⁶ Ene küsil paman ubi yarilürr kyamülabnóm alo klame kómóp bapónóm, da darrü oloma ta kokean ekyanórr kari lalae. ¹⁷ Wa tóba morroal gyagüpítótókdó nóma tamórr, da bóktanórr tóbaka wagó, ‘Kürü aban blaman zaget pamab alo pokoa bamindako. A ka ma inamüla, kómópan aengde. ¹⁸ Ka errkyadan bupudo, ó kólba abdó alkomolo. Da ka sab kólba ab ilo kagó, “Ba, ka kolaean tonarr tónggapórró Godka akó marüka. ¹⁹ Ka myamem ngarkwatódó kokela, ma kürü myamem moba olombóka ngilian-gu. A gyaurka, ma kürü moba zaget pamómzan kyó.” ²⁰ Da módoga, ene oloma bupadórr, we alkomólórr tóba abdó.

“Wa barrkyanan kan nóma yarilürr, oya aba ugón esenórr. Wa kari gyaur koke yarilürr tóba olomdó, da busorr oya amiógüm. Wa we amiógürr, da iprukürr. ²¹ Olgabi oloma abbóka wagó, ‘Ba, ka kolaean tonarr tónggapórró Godka akó marüka. Ka myamem ngarkwatódó kokela, ma kürü myamem moba olombóka ngilian-gu.’ ²² A oya aba ma tóba zaget isdü

bóktanórr wagó, 'Büsai! Ene morroal kokrrapan mórrkenyórr sidüdam atenóm! Oya tang pyómdü rring akyenam akó wapór kla amelam!
23 Ene pyórr aupürrün [kau] kupo sidüdam, emkólam, a yungam! Mi errkyा wirri garirr tónggapóndakla! **24** Zitulkus módóga, kürü ini olom büdül yarilürr, akó errkyा ama arróla. Wa bamrukürr; errkyा ka oya kuri esena!' Da módóga, ene garirrwóm we bókyenóp.

25 "Naret ugón ngaon bwóbdü yarilürr ene tonarrdó. Wa nóma alkomól yarilürr, ó müót nóma ngorram syólürr, wa arrkrrurr pamkol-pamab zilwóm. **26** Da módóga, wa darrü zaget pam ngyaunürr, da imtinürr wagó, 'Ta aini laró pokoa tóbapónda?' **27** Ene zaget pama bóktan yalkomólórr wagó, 'Marü zoreta kuri tolkomóle. We ngarkwatódó, marü aba ene pyórr aupürrün kau kupo kuri emkóle, zitulkus oya oloma tóbaka kuri tolkomóle, azid-koke akó darrü kolae koke.'

28 "A naret kari ngürsil ta koke yarilürr, da wa müótüdü bangrinüm bangónórr. Da módóga, aba we tubrranórr da tamórr kókó wa ne yarilürr, da arüngi imtinürr bangrinüm. **29** A nareta ma tóba abdó bóktan we yalkomólórr wagó, 'Sazil! Ini blaman paildüzan ka [leba zaget olomzan] namülnürrü marünkü, akó ka marü bóktan aibóka kokean amarró. A ini pokodó, ma kürü ta [gout] kupo koke kókyarró kólba gómdamalpükü alongalo tónggapónóm.
30 A ma ene pyórr aupürrün kau kupo emkóla ene darrpan olom, ma moba olombóka noan ngiliandóla, basirrdü nótó tübzile, enana wa

marü mani popa kwatódó agól koldó kolae ninóp!' ³¹ Oya aba bóktanórr oyaka wagó, 'Kürü olom, ma blaman tonarrdó aegla kankü. Akó blaman kürü ne elklazako, marünko. ³² Ini wirri tonarra, da mi igósidi garrisirr akó bagürwóm kwarilo, zitulkus marü zoret büdül yarilürr, akó errkya ama arróla. Wa bamrukürr; errkya ka oya kuri esena.' "

16

Ilklióbülión Elklaza Ngabkan Pam

¹ Da Yesu tóba umulbain olmaldó ini poko adr-ratórr wagó, "Darrpan mórrel pam asi yarilürr. Oya elklaza ngabkan pam ta asi yarilürr. Darrü ngürr darrü oloma ene mórrel pamdó wamórr da pupainürr wagó, 'Marü elklaza ngabkan pama elklaza kle-kle ngabkandase akó mani popa arngenda.' ² Módoga, mórrel pama oya we ngyaunürr da imtinürr wagó, 'Ini ia laróga, ka marükwata ne poko arrkrrudóla? Kürü kóbó kókya moba peba, kürü asenóm mania nigósa tamlórr ó nigósa burrualórr, zitulkus ma we ngarkwatódó kokela kürü elklaza ngabkanóm!'

³ Da ene elklaza ngabkan pama tóbaka we bóktanórr wagó, 'Ia ka ia kaino? Kürü wirri pama kürü zagetódó gab alakóndae. Kürü go arüng gaodó kokea tüp amkalóm kólba ngyabenóm. Ka kari büód ta kokela batom.

⁴ Taia, ka umulóla ka kubó laró tónggapono, igósüm sab pamkolpama kürü morroal tonarre küpüdörre tibiób müötüdü, ka kólba zaget nómá imruko.'

⁵ “Módóga, wa tóba gyagüpitótók térrmendó ingrinürr. Wa ene pam, tóba wirri paman dedi nibióbka kwarilürr, we ngibaunürr. Wa ngaengópan pam we imtinürr wagó, ‘Marü ia nigó ngarkwat dedia, wirri pam akyanóm?’ ⁶ Ngaengópan pama we bóktanórr wagó, ‘Ka sab 100 [olib] oel drram* ngarkwat ekyeno.’ Ene elklaza ngabkan pama we yalórr wagó, ‘Marü ngaen-gógópan dedi ngarkwat yóni pebadó wialómórrón. Da büsai-büsai mórran-mórran bai akó wialóm: 50 olib oel drram.’ ⁷ Wa akó nis ngim pam we imtinürr wagó, ‘Marü ia nigó ngarkwat dedia wirri pam akyanóm?’ Ene pama we bóktanórr wagó, ‘Ka sab 100 sak baek plaoa† ngarkwat ekyeno.’ Ene elklaza ngabkan pama ene pam we yalórr wagó, ‘Marü ngaen-gógópan dedi ngarkwat yóni pebadó wialómórrón. Da küsil ngarkwat ugó wialóm: 80 sak baek plaoa.’‡ ⁸ Wirri pama nóma arrkrrurr, wa ene ilklióbülión pam yagürürr wa enezan [wirri gyagüpitótóke] tónggapónórr, igósüm oya sab gómdamal asi kwarile ibüka ngambangólóm. Ka ini pokó bóktandóla, zitulkus ini tüpan pamkol-pam wirri ilklióbülión gyagüpitótók isako, i tibiób kamdal iazan bangóndako. A zyondü ngyaben pamkolpam ma inzan kokeako.

⁹ “Ka yabü igó byaldóla, e gómdamal bangulam tüpan mórrele elklaza-koke pamkol-

---

* **16:6** 100 drram ngarkwat aprrapórr 3,000 o 4,000 lita yarilürr, ó 600 o 800 gelón. † **16:7** 100 sak baek plaoa aprrapórr 20,000 o 30,000 kg kwarilürr. ‡ **16:7** Wa aprrapórr ta akó ngibürr darrpan tonarr ngarkwatódó nilóp, oya wirri pamdó sab dedi nidi yakorre.

pampükü. Ene igósüm, ini mórela nóma blakórre, yabü sab morroal tonarre yazebrre ngarkwat-koke ngyaben bwóbdü. ¹⁰ Nadü oloma amkoman moboküpi äud elklaza morroal ngabkale, wa ta sab amkoman moboküpi ngabkan yarile abün elklaza. Akó nadü oloma obae moboküpi ngabkanda äud elklaza, wa ta sab obae moboküpi ngabkan yarile abün elklaza. ¹¹ Da módoga, kolpam gaodó koke ne nóma kwarile yabü amkoman bangunüm ini tüpan mórrrel elklaza morroal ngabkanóm, yabü sab amkoman nótó nangurre kwitüm amkoman mórrrel ngabkanóm? Darrü pam babula. ¹² Akó e ne darrü oloman elklaza amkoman moboküpi koke nóma ngabkan kwarilo, yabü sab yabiób elklaza nótó túlirre ngabkanóm? Darrü pam babula.

¹³ “Leba zaget pam gaodó kokea nis wirri pam nisabkü zagetóm. Wa kubó darrü alzizi amaike, ó oya [moboküpdu ubi] darrüdü yarile. Wa kubó darrüdü minggüpanan yarile, ó darrü ma kle-kle ngakan yarile. E gaodó kokeakla dakla Godón akó mani [ótókóm] darrpan tonarrdó.”

*Yesun Ngibürr Umlbain Bóktan
(Metyu 11:12-13; 5:31-32; Mak 10:11-12)*

¹⁴ Parrisia blaman ini bóktan nóma barrkrurr, oya tiz angón koralórr, zitülkus i mani ubi pam koralórr. ¹⁵ Da Yesu ma ibüka we bóktanórr wagó, “E inzan pamakla. Yabü ubi igó bainüma pamkolpamab ilküpdu wagó, e [dümdüm tonarr] pamakla. A God ma umula

yabü moboküp. Pamkolpama ne poko gyagüpi amandako wagó, morroalako, Godón ilküpü ma ngazirrako.

¹⁶ “Mosesón Gida Buk akó Prropetab Peba, i mibü singüldü kla kwarilürr mibü balngomólóm, kókó Zon [Baptaes Bain] Paman ngarkwat semrranórr. Ene tonarrdógab, Morroal Bóktan büdrratódasko Godón Kingzan Balngomólankwata. Abün pamkolpama barrbünüm kaindako arüngpükü. ¹⁷ Ini tüp a pülpül popadanamli bamruküm, a darrpan ne karian ngi opore gidadó sab kokean aupe Godón Gidadógab.

¹⁸ “Nadü pama tóba kol zumanike, akó darrü kol zumige, wa kol gómol yarile. Akó nadü pama igó kol zumige igó, oya müóra zumaikürr, ene wata darrpan pokoa, wa kol gómol yarile.

Mórrel Pam akó Lazarrus

¹⁹ “Darrü pam asi yarilürr. Wa kari mórrrel pam koke yarilürr. Wa ilulu óe-óe§ akó agurr akó wirri darrem mórrkenyórr bamel yarilürr. Blaman ngürr wa alongalo yarilürr morroal aloe. ²⁰ Oya pul basirr mamtaedó blaman ngürr pamkolpama elklaza bato pam sidódnóp. Ene elklaza-koke paman ngi Lazarrus. Lazarrusün büb wata blaman gülünga gwarrarrón yarilürr. ²¹ Oya ubi igó yarilürr, ne burrula ki balók korale mórrrel paman alongalo tógaldógab, wa we kla

---

16:17 Metyu 5:18   **16:18** 1 Korint 7:10-11   § **16:19**
ilulu óe-óe, Mórrke-mórrke módoga: purple. Ilulu óe-óe mórrkenyórr wirrian darrem koralórr. Wata abün mani mórrrel pama bumiógnóp.

ki elol. Ene pokodó, umea ta tótók kwarilürr oya gülüng arrgotóm.

²² “Igó pokoa tómbapónórr, ene bato pama we narrótókórr. Godón ngibürr anerrua togobórr, da oya we idüdóp Eibrra-amón nólgópdó. Ene mórrel pama ta narrótókórr; oya ma gapókdó we ingrinóp. ²³ Ene mórrel pama büdülab bwóbdü* wamórr. Wa ene bwóbdü kari kolae azid koke aeng yarilürr. Wa kwit nóma yazilürr, da Eibrra-amón barrkyan kan esenórr, a Lazarrus ma ugón oya nólgópdó yarilürr. ²⁴ Da wa Eibrra-amón we ngilianórr wagó, ‘Ba Eibrra-am, kürü gyaur kóse, akó Lazarrusün yal, kya tóba tang pyóm naedó ki yanggóból kürü ulit gübarr ainüm. Zitulkus módoğa, ka büdül azidüdümla ini urdü.’

²⁵ “A Eibrra-am bóktan igó yalkomólórr wagó, ‘Olom, gyagüpi wam, ma tüpdü nóma namülnürrü, ma moba morroal elklaza yazebnórró. A Lazarrus ma kolae elklaza yazeblórr. A errkya wa ma aini zao-zao airrüna, a ma go wirri azidüdümla. ²⁶ Akó ene tumum, kan tónggapórróna mibü aodó, igósüm pama baurrgum algab ama yabüka. Akó darrüpa ta olgab kokean tübanike ama kibüka.’ ²⁷ Da ene mórrel pama bóktan we yalkomólórr Eibrra-amka wagó, ‘Ba, ka marü arüngi atodóla Lazarrusün zirrapónóm kürü aban müötüdü. ²⁸ Zitulkus módoğa, kürü 5 zonaretalasko tüpdü. Ibü kubó arüngi ikik ki nökrrónónóm, igósüm i sab ala koke togobe ini azid aeng bwóbdü.’

---

* **16:23** büdülab bwób, Grrik bóktane módoğa: Hades.

29 “Eibrra-am bóktan we yalkomólórr wagó, ‘Ibüka Moses akó prropet asisko ibü bütazilüm. I sab ibü bóktan ki barrkrru.’ **30** ‘Koke, Ba Eibrra-am, a darrü oloma ne büdülab bwóbdügab nóma ki tame ibü bütazilüm, da i sab Godka tübyalüngórre tibiób kolae tonarrdógabi.’ **31** Da Eibrra-am oyaka we bóktanórr wagó, ‘I ne koke nóma barrkrrue Moses akó prropeta ne pokó bóktan kwarilürr, i ta sab amkoman koke yangurre, enana kubó ne büdül pama nóma türsümüle ibüka alkomólóm.’ ”

17

Kolae Tonarr akó Kolae Tonarr Barrgon

1 Yesu téba umulbain olmaldó bóktanórr wagó, “Igó pokoa sab amkoman togoble, pamkolpam kolae tonarr tómbapónóm ne klama balngomóldako. A Godón ngürsila sab tame oyaka, noakama tótókdako! **2** Inzan wa kolae yarile darrü pamankü igó, pamkolpama wirri kugupi bapórrón ingülküp* ki amrókrre oya gepkodó, ama ki amanikórre maludü. A oyaka sab ne klama tómbapóné, wa popa olom† kolae tonarr tónggapónóm nóma elngomóle, ene wa kari kolae ta koke yarile. **3** Da e ta mamka!

“Marü zonareta ne marüka kolae tonarr nóma tónggapóné, oya ag akó ila myamem

---

* **17:2** ingülküp, Mórrke-mórrke módóga: millstone. Zu pamkolpama nis wirriaptapan ingülküpi [wit] küp akó ngibürr küp amken kwarilürr plaoa tómbapónóm. Darrü aodó kugupi apórróna. † **17:2** popa olom: Yesu aprrapórr oyabóka apónda, amkoman bangun küsil olom nótóke o arüng-koke nótóke samuan ngarkwatódó.

tónggapón-gum. Wa ne kolae tonarr tónggapóndógab nóma tübyalünge, ma oya kolae tonarr arrgono. ⁴ Wa ne 7 münüm‡ kolaе tonarr nóma tómbapóne marüka darrpan ngürr, akó wa ne marüka 7 münüm nóma tolkomóle wagó, ‘Ka gyaurla,’ ma wata blaman tonarrdó igósidi oya kolae tonarr arrgolo.”

Godón Amkoman Bangun

⁵ [Apostola] Lodka bóktónóp wagó, “Kibü amkoman bangun wirrian yó!”

⁶ A Lod ma ibüka bóktanórr wagó, “Marü amkoman bangun ne inzan kari nóma warile, wamaka karian küpa,§ da ma ini pampangórr nugup kuri ila magó, ‘Barrpingül, da bartümül maludü!’ Sab marü bóktan arrkrrue.

[Leba Zaget] Pamab Zaget

⁷ “Aprrapórr darrüpan yabükagab leba zaget pam asi nóma yarile, ngaon bwóbdü nótó kesu angónda ó [sip] nótó ngabkanda. Ia wa kubó ene leba zaget pam igó ile, wa ne ngaon bwób ó sip ngabkan bwóbdügabi nóma tolkomóle igó, ‘Büsai-büsai tam, alom tómorra’? ⁸ Koke! A wa kubó igó yarile wagó, ‘Kürü darrü kla yung. Ene kakóm, ma moba zaget mórrkenyórr bamel, da kürü ngakókalón kürü ubi ne darrü klamóm nóma yarile, ka enezan alo a anón namulo. Ene kakóm, ma kubó moba alo ugón eloke.’ ⁹ Ia wa kubó tóba leba zaget pam eso ekyene,

---

17:3 Metyu 18:15   ‡ **17:4** 7 münüm: Namba 7 oya küp módóga: [dudu kómal]. Ini pokodó oya küp módóga: blaman tonarr.   § **17:6** karian küp, Mórrke-mórrke módóga: mustard, alo misan ngitan klama.

zitülkus wa tónggapóne oya ne klamóm ile? Koke! ¹⁰ Akó enta dadanzana yenkü. E blaman kla nóma tómbapórre, God yabü blaman ne kla tómbapónóm byalda, e ma igó bóktalamke magó, ‘Mi go wata popa leba zaget pamakla; mi wata we kla kuri tómbapónóp, God mibü ne kla tómbapónóm tilóp.’ ”

Yesu 10 Soso Azid Pam Dólóng Ninóp

¹¹ Yesuzan tótók yarilürr Zerrusalem wirri basirrdü tóba umulbain olmalpükü, wa [Samarria] akó Galili prrobins ngaruana wamlórr. ¹² Wa darrü basirrdü nóma tübzilürr, 10 pama oyaka togobórr. I soso azid balmilnóp. I Yesuk-agab barrkyan kan bórranglórr. ¹³ I wirribóka górrgónóp oyaka wagó, “Yesu! Wirri pam! Kibüka moba gyaur okaka simzazil!”

¹⁴ Wa ibü nóma nosenóp, wa bóktanórr wagó, “E ugó ogob. Yabiób bómtyenamke pristdü.”*

I enezan ogoblórr, da kwat-kwat ene soso azida ugón nümgütóp. Ibü büb wamaka bagulürrün koralórr. ¹⁵ Ene 10 pamdógab darpana, tóba nóma küp bamkónórr wagó, wa ene soso azidüdögab dólóng kuri baine, da wa alkomólórr Yesuka, Godón agürkü wirri taeg-warre. ¹⁶ Wa Yesun wapór minggüpanandó tüpdü simbalkalórr, da oya eso we ekyanórr. Ene wa Samaria pam yarilürr. ¹⁷ Yesu imtinürr wagó, “Ia 10 pam dólóng airrún koke kwaril?

---

* **17:14** Darrü paman soso azid nóma blakóne, wa tóba kubó bómtyanóm wame pristdü. Ene go prristan zaget yarilürr bóktanóm igó, ene paman soso azid kuri amgüte (Lebitikus 14:1-32).

Ene ngibürr 9 pam ia negako? ¹⁸ Ia darrü pam aserrón babul yaril ene 10 pamdógab, nótó tolkomóle Godón ngi wirri kwit ainüm, a wata ini mogob nótóke?” ¹⁹ Olgabi Yesu bóktanórr ene Samarria pamdó wagó, “Bupa da ugó wam; marü moba amkoman banguna dólóng mine.”

*Pamkolpamab Oloman Alkomól Tonarr
(Metyu 24:23-28, 37-41)*

²⁰ Darrpan ngürr Parrisia Yesun imtinóp wagó, “Ia Godón Kingzan Balngomóla nómá tübzile?” Yesu bóktan yalkomólórr wagó, “E sab darrü kla koke esenane igó pokó okaka amzazilüm igó, Godón Kingzan Balngomóla tótókda. ²¹ Pamkolpam sab gaodó koke kwarile igó pokó bóktanóm wagó, ‘Yazilam, Godón Kingzan Balngomól Bwób yóni!’ ó igó wa, ‘Godón Kingzan Balngomól Bwób módögase!’ Zitulkus módoğa, ene go yabü moboküpdüma.[†]”

²² Olgabi Yesu bóktanórr tóba umulbain olmaldó wagó, “Sab ene tonarra tame, e wirri ubi nómá kwarilo Pamkolpamab Oloman darrpan ngürr asenóm, a e wa sab koke esenane. ²³ Pamkolpama sab yabü nüzazilnórre wagó, ‘Ngakónam, wa aumase!’ ó wagó, ‘Wa yóni!’ A sab ibüka tótókgu, ó ibü solkwat atan-gu. ²⁴ Zitulkus módoğa, ka, Pamkolpamab Olom nótókla, ne ngürrdü tolkomolo, ka sab inzan namulo, wamaka aona warri sapóne ini dudu pülpül, darrü kubdüğabi ama dakla kubdü, blaman pamkolpama asenóm. ²⁵ A ngaen-gógópan

---

[†] **17:21** Godón Kingzan Balngomól paman moboküpdüma, oya küp módoğa: God oya wató alngomólda Kingzan.

ka sab abün-abün azid aenglo. Akó ini lüolan pamkolpama sab kürü alzizi kümaniknórre.

²⁶ Wata enezan yarilürr Noan tonarrdó, da enta sab inzan yarile Pamkolpamab Oloman alkomól ngürrdü. ²⁷ Noan ngyaben tonarrdó, pamkolpam wata dadan ngyabendó kwarilürr, alo akó anón kwarilürr, kol a pam bumióg kwarilürr, kókó tai ene ngürrdü, Noa tóba wirri bütüdü noma bangriniürr. Olgabi wirri naiz naea we tamórr, da blaman pamkolpam kolae ninóp. ²⁸ Wata dadan ngarkwatódó yarilürr Lotón ngyaben tonarrdó. Pamkolpama alongalo akó anón kwarilürr, bumióg akó sel bain kwarilürr, akó zid baritnóp akó müót balmelnóp. ²⁹ A ene ngürr, Lot tóba olmalkolpükü Sodom wirri basirr noma amgatórr, God ur akó kolae ilang urpükü ingülküp‡ zirrtapónóp pülpüldügab, da blaman pamkolpam we kolae tinóp. ³⁰ Sab dadanzan yarile, pamkolpama sab popa ngyaben kwarile bobarrzan, Pamkolpamab Oloma noma okaka tübine.

³¹ “Ene ngürrdü, darrü olom tóba mórrkakakdó noma yarile,§ akó oya ne elklaza noma kwarile müótandó, wa koke ki abi, elklaza azebóm. A wa büsai ki buso tóba zid bainüm. Akó ene ta inzana, darrü olom ngaon bwóbdü noma yarile, wa müötüdü koke ki alkomól darrü

17:26 Bwób Zitül 6:5-8   **17:27** Bwób Zitül 7:6-24   **17:28**
 Bwób Zitül 18:20-19:25   ‡ **17:29** kolae ilangan nokam,
 Mórrke-mórrke módóga: sulphur. Sulphur aruri burua o
 tópalzan ingülküp, wirri ururande ne klama badüngda, akó
 oya kolae an ilanga. § **17:31** Ene tonarrdó mórrkakak taptap
 kwarilürr akó pamkolpama ola mórran kwarilürr.

kla apadóm, a wa büsai ki buso. ³² Gyagüpi amaikam Lotón koldó ne pokoa tómbapónórr!* ³³ Nadü oloma bütanile tóba tüpan arról zid ainüm, wa sab tóba [ngarkwat-koke arról] imrüke. A nadü oloma sab tóba tüpan arról imrüke, wa sab tóba ngarkwat-koke arról zid ine. ³⁴ Ka yabü igó byaldóla, ene irrüb nis olom nisa sab darrpan pokodó ut namüli. Darrpan sab sipüde, a darrü ma ola amgüte. ³⁵ Nis kol nisa sab wit küp darrpan pokodó zaze amgün namüli plaoa tómbapónóm. Darrpan sab tupude, a darrü ma ola zumgute.”†

³⁷ Umulbain olmala oya imtinóp wagó, “Nubósüm, Lod?”

Yesu bóktan yalkomólórr wagó, “Büdül büb nega, kekek póyaea ola kwób bazendako.”‡

18

Alap-alap Bóktan Kóble akó Zazankwata

¹ Da Yesu tóba umulbain olmaldó ini alap-alap bóktan adrratórr, igósüm ibü metat tére bakode genggorrama azebgum. ² Wa we bóktanórr

---

* **17:32** Lotón kola Lodón bóktan koke ipadórr kakóm azilgum, da God oya we kolae wyónürr! (Bwób Zitül 19:26)   **17:33**
Metyu 10:39; 16:25; Mak 8:35; Luk 9:24; Zon 12:25   † **17:35**
Ngibürr Grik bóktane tange wibalómórrón pebadó, atang opor 36 asine. Igó bóktanda wagó, “Nis pama sab ngaon bwóbdü darrpan pokodó zaget namüli. Darrü sab sipüdesa, a darrü ma ola amgüte.” (Metyu 24:40)   ‡ **17:37** Mi tai umul-kókla ini bóktanan küp laróga. Darrü küp módóga: ka sab panzedó okaka tübino; e sab kürü panzedó kósenane, wata kekekazan kwób bazendako büdül murudü. A ngibürr bóktanan küp ta asiko.

wagó, “Darrü wirri basirrdü zaza ola ngyaben yarilürr. Wa Godón koke gum angón yarilürr. Pamkolpam ta wa koke morroal bangón yarilürr. ³ Ene basirrdü ama kóble asi warilürr, metat nótó katóklórr oyaka, batom tóba tangamtinüm. Wagó, ‘Kürü ubi ipa ini pam dümdüm akyanóm, kürüka nótó bóka bamgünda!’ ⁴ Dokyan tonarróm, zaza bangónórr térrmendó angrinüm kotódó. Dómdóm wa tóbaka we bóktanórr wagó, ‘Enana ka Godón koke gum angóndóla akó pamkolpam koke morroal bangóndóla, ⁵ zitulkus ini kóblea metat küruzan müp alióndo, ka kya oya kóbó tangzwamtinün ene bóka bamgün olom dümdüm akyanóm, dama kürü sab kena genggorraman ngigütalón metat tótókde.’ ”

⁶ Da Lod we bóktanórr wagó, “Tübarrkru ene kolae zaza ne poko bóktanórr! ⁷ Ia sab God dümdüm kla koke tómbapóne tóba alearrón pamkolpamabkö, oyaka metat nidi térewómdako tangbamtinüm? Wa ia sab ene kla zaorrón tónggapóne? ⁸ Ka yabü igó byaldóla, God sab dümdüm kla büsai tónggapóne ibünkü. A ka, Pamkolpamab Olom nótókla, sab nómá tamo, ia ka sab amkoman bangun eseno ini tüpdü?”

Alap-alap Bóktan Parrisi akó [Taks Mani Dak-abain Pamankwata]

⁹ Ola ngibürr pamkolpam kwarilürr, nidi amkoman karrkukusi angun kwarilürr wagó, i ta tib dümdüm ngyabendako, da ama ngibürrdü wazilülürr, wamaka i dümdüm koke ngyabendako. Módóga, Yesu ibüka ini alap-alap bóktan

we adrratórr wagó, **10** “Nis pam nisa tórem we aurürri [Godón Gyabi Müötüdü]: darrü wa Parrisi yarilürr, a darrü ma taks mani dakabain pam.

11 “Parrisia nóma zamngólórr, wa tóbakwata tóre ekorr* wagó, ‘God, marüka wirri eso, igó ngarkwatódó, ka go ngibürr pamzan kokela; ia góómól pam, dümdüm ngyaben-koke pam, kol góómól pam. Akó ka inzan kokela, ini taks mani dakabain pamzan. **12** Ka darrpan udaidü nis münüm bütökla alo, akó ka marü [wantent] akyandóla blaman elklazadógab, ka ne kla azebdóla.’

13 “A ene taks mani dakabain pama ugón nan-abwób zamngólórr. Wa gum yarilürr kwitüm azilüm, da gyaurme dalgüp we bólkalólórr ó we bóktanórr wagó, ‘Godóe, kürü gyaur kóse! Ka kolae tonarr pamla!’ **14** Ka yabü igó byaldóla, ene nis pam nisa nóma alkomórri müót basirrdü, God ene taks mani dakabain pamankwata bóktanórr wagó, wa [dümdüm tonarr] pam yarilürr, a ene Parrisi koke. Nadü oloma tóba ngi kwit ainda, God oya ngi sab tüp solkomóle. Nadü oloma tóba ngi tüp alkomólda, God oya ngi sab kwit ine.”

Yesu Kari Olmalpókal Bles Ninóp

15 Ngibürr pamkolpama ta tibiób ngómamól olmal tübarrmülürr Yesuka, ibü singüldü tang amelóm. Umulbain olmala ini pokó nóma

---

* **18:11** wa tóbakwata tóre ekorr: Ngibürr Grrik bóktane tange wibalómorrón pebadó inzan angrirrüna wagó, wa tebe-tebe nóma zamngólórr, wa tóre ekorr. **18:14** Metyu 23:12; Luk 14:11

esenóp, ene kolpam we nagóp amarrugum. ¹⁶ A Yesu ma kari olmalpókal tóbaka we ngibaunürr, da bóktanórr wagó, "Kari olmalpókala ki togob kürüka! Burmatgu, zitülkus Godón Kingzan Balngomól ibünse, inzan olmalpókal nidipko. ¹⁷ Ka yabü amkoman pokó byaldóla: Godón Kingzan Balngomól koke nótó apadóda kari olomzan, sab kokean bangrine."

*Mórrel Pam
(Metyu 19:16-30; Mak 10:17-31)*

¹⁸ Darrü Zu singüldü pama oya we imtinürr wagó, "Morroal Ümulbain Pam, ka ia kaino [ngarkwat-koke arról] apadóm?"

¹⁹ Yesu oya we imtinürr wagó, "Ia ma kürü morroalbóka iade ngiklina? Darrü morroal olom babula, wata God tebea. ²⁰ Ma Godón gida bóktan pokobóka umulóla wagó, 'Ma kol ó pam gómlgu; ma darrü olom büdülpükü amkalgu; ma gómlgu; ma obae tiz bóktan adrratgu darrü olomankwata; ma moba aipab nis morroal angón namülün.' "

²¹ Ene pama we bóktanórr wagó, "Ene tonar-rdógab ka karimakur nóma namülnürrü, ka ini blaman gida bóktan pokó amkoman amorran namülnürrü."

²² Yesu ini pokó nóma arrkrrurr, wa oyaka we bóktanórr wagó, "Marü dóma wata darrpan klama. Moba blaman elklaza sel ninünümke, da mani elklaza-koke kolpam nülinünümke. Sab igósidi marü mórrel ma kwitüm yarile. Da yao, kürüka tókyanke."

23 Mórrel pama ene bóktan nóma arrkrrurr, oya wirri gyaura simiógürr, zitülkus wa kari mórrel pam koke yarilürr.

24 Yesu nóma esenórr wa gyaurdü yarilürr, da we bóktanórr wagó, “Ene go kari müp ta kokea mórrel pamkolpamab Godón Kingzan Balngomóldó barrbüñüm! **25** Anda, [kamelan] nabea nil tótorrana bangrinüm, a mórrel pam man ma amkoman nabeana Godón Kingzan Balngomóldó bangrinüm.”

26 Ene nidi barrkrrurr, we imtinóp wagó, “Da ma ia sab nótó zid baine?”

27 Yesu ibüka bóktan we yalkomólórr wagó, “Gaodó-koke ne klame pamakanankü, Godka ma gaodóma.”

28 Pita oyaka we bóktanórr wagó, “Ma turrkrru, ki kibiób blaman elklaza oloknórró marüka atanóm!”

29 Yesu ibüka bóktanórr wagó, “Ka yabü amkoman pokó byaldóla: nadü oloma tóba müöt, kol, zonaretal, bólbtal, aipalabal, akó olmal bimgüte Godón Kingzan Balngomólanme, **30** wa sab abün münüm yazeble ene elklaza ini ngyaben tonarrdó, wa kakota ne elklaza élóke. Akó sab ugórr ne tonarra tame, wa ta sab ngarkwat-koke arról ipüde.”

Yesu Akó Aüd Ngim Tóba Büdülankwata Bóktanórr

(*Metyu 20:17-19; Mak 10:32-34*)

31 Yesu tóba 12 umulbain olmal tebe-tebe bwóbdü imarrurr, da ibü akó we nüzazilóp wagó, “Tübarrkrru! Mi Zerrusalem wirri basirrdü bamseldakla. Blaman kla, kürükwata,

Pamkolpamab Olom nótókla, ngaen prropeta ne bóktan winólómóp, sab wata amkoman küppükü bairre. ³² Sab kürü ibü tangdó küngrirre, Zu-koke nidipko. Kürü sab [tiz kangónórre], kle-kle kyalnórre, akó gwerr kótóngnórre. ³³ Kürü sab karrkukus syei kyólnórre, da kómkórre büdülümpükü. Äud ngim ngürrdü, ka sab ugón türsümulo büdüldügab.”

³⁴ Umulbain olmala darrü ini bóktanan [küp kokean ipüdóp]; oya küp ibükagab anikürrün yarilürr, da i ta umul-kók kwarilürr, Yesu ne pokobóka ikik yarilürr.

*Yesu Ilküüp Murrbausürrün Pam Dólóng
Yónürr*
(Metyu 20:29-34; Mak 10:46-52)

³⁵ Yesu Zerriko wirri basirrzan ngorram ain yarilürr, ilküp murrbausürrün pama kwat kabedó mórran yarilürr. Wa manim bato yarilürr. ³⁶ Wa pamkolpamab tótók gógóram nóma arrkrrurr, we nümtinóp wagó, “Ia laróga tómbapónda?”

³⁷ Oya we izazilóp wagó, “Yesu, ene Nazarret olom, wató bórrgrratódase.”

³⁸ Wa we górrganórr wagó, “Yesu, [Deibidün] Olom, kürü gyaur kóse!”

³⁹ Singül kwata nidi ogoblórr, agóp, da ilóp piküp bainüm. A wa ma górrganóm tai arüng ipadlórr wagó, “[Deibidün Olom], kürü gyaur kóse!”

⁴⁰ Yesu zamngólórr, da we nilóp ene pam oyaka ódódóm. Wa minggüpanan nóma

tübyónürr, Yesu we imtinürr wagó, ⁴¹ “Ia marü ubi ka marünkü laró tónggapono?”

Wa bóktan we yalkomólórr wagó, “Lod, kürü ubi akó basenóma.”

⁴² Yesu oyaka we bóktanórr wagó, “Taia, basenóm ugó bai! Marü moba amkoman banguna dólóng kuri mine.”

⁴³ Büzyón babul, oya ilküp nisa tomgorri akó basenóm we bairri, da wa Yesuka we akyanórr Godón agürkü. Blaman pamkolpama nóma esenóp, i ta Godón yagürnóp.

19

Zekias [Taks Mani Dakabain Pam]

¹ Yesu Zerriko wirri basirrdü nóma bangrinürr, da bórrgrratlórr. ² Ola Zerrikom darrü pam yarilürr, ngi Zekias. Wa taks mani dakabain wirri pam akó mórrel pam yarilürr.

³ Oya ubi asenóm yarilürr, Yesu nótó yarilürr. Da oya gaodó koke yarilürr ene pamkolpamab ngoroanme, zitülkus wa tugup yarilürr. ⁴ Da wa singül kwata we busorr, da Yesun asenóm nugup* we kasilürr, zitülkus Yesu we kwata bórrgrrat yarilürr. ⁵ Yesu ene pokodó nóma tübzilürr, Zekias ne yarilürr, wa kwit yazilürr, da oyaka we bóktanórr wagó, “Zekias, büsai-büsai tibi, ka wata kubó ini ngürr marü müótüdü namulo.”

⁶ Módoga, wa darrpan güblang we tübinürr, da Yesun tóba müótüdü barnginwómpükü

---

* **19:4** Ene nugup ngi sikamo yarilürr, tang bórean-bórean ubarzan nugup. Mórrke-mórrke mórdoga: sycamore.

idódürr. ⁷ Blaman pamkolpama ini kla nóma es-enóp, da murrumüm we bainóp. Igó bóktankü wagó, “Yesu ma ene kolae tonarr paman müótüdü kuri bangrine mórranóm!”

⁸ Zekiasón müótüdü néma babzilürr, Zekias zamngólórr, da Lodka we bóktanórr wagó, “Turrikrru Lod, errkyadan ka kólba elklazab darrü poko elklaza-koke kolpam alióndóla. Akó ka nibiób ilklió bülión namülnürrü kürü wirri ngarkwat taks mani aliónum, ka sab darrem ibü tokom münüm nülinünümo ene ngarkwat!”

⁹ Yesu oyaka we bóktanórr wagó, “Errkyá ini ngürr zidbaina kuri tame ini müótüdü, zitülkus ini pam ta [Eibrra-amón bobate].[†] ¹⁰ Ka, Pamkolpamab Olom nótókla, igósüm tamórró, bamrukürrün is‡ byamkünüm akó zid bainüm.”

*[Gold] Mani Küpan Alap-alap Bóktan
(Metyu 25:14-30)*

¹¹ Pamkolpama Yesunzan arrkrru koralórr, wa ibü ini alap-alap bóktan adrratórr, zitülkus i Zerrusalem wirri basirr minggüpanan bain kwarilürr, da pamkolpamab gyagüpítótók ma igó yarilürr wagó, Godón Kingzan Balngomóla ta okaka bümzazilüm kainda. ¹² Da we bóktanórr wagó, “Darrü wirri ngi baterrón pama aibwób tótókóm kain yarilürr, king ngi batenóm, da ki tolkomóle. ¹³ Wa tóba 10 [leba zaget] pam ngibaunürr ngibürrdügab, da darrpan-darrpan

---

† **19:9** Zekias Zu pam yarilürr. Wa tóba arról Yesun néma ekyanórr, wa samuan ngarkwatódó ama amkoman Eibrra-amón olomóm bainürr. ‡ **19:10** bamrukürrün is, ibü [ngarkwat-koke arról] babula, a i ma sab [metat bólmyan urdü] ogobe.

ibü darrpan gold mani küp§ ngarkwat nülinóp. Da ibü we nilóp wagó, 'Ini mani kürünkü zagetan ngintinamke, kókó ka sab tolkomolo.' Da módoga, wa we bupadórr. ¹⁴ A tóba pamkol-pama ma oya alzizi amaik koralórr, da oya solodó ngibürr pam we zirrnapónóp bóktanóm wagó, 'Kibü ubi kokea ini pama kibü kingüm bainüm.'

¹⁵ "Wa ma king ngi batenórr, da we tolkomólórr basirrdü. Wa mani ne leba zaget pam nülinóp, we ngibaunürr tóbaka. Oya ubi igó pokó asenóm yarilürr wagó, ia i nigó ngarkwat tómbapónóp ene manidügab. ¹⁶ Ngaen-gógópan oloma tamórr, da we izazilürr wagó, 'Wirri pam, marü gold mani küp akó 10 münüm kasile.' ¹⁷ Oya wirri pama bóktan we yalkomólórr wagó, 'Ma morroal tónggapóna, kürü morroal zaget pam. Zitulkus ma ngambangól zaget pamla ini kari klamdó, da errkyá ka marü 10 wirri basirr ngabkan pamóm angrindóla.' ¹⁸ Akó nis ngim leba zaget pama tamórr, da we izazilürr wagó, 'Wirri pam, marü gold mani küp 5 münüm kasile.' ¹⁹ Oya wirri pama bóktan we yalkomólórr wagó, 'Ka marü 5 wirri basirr ngabkan pamóm angrindóla.'

²⁰ "Akó darrüpa tamórr, a we izazilürr wagó, 'Wirri pam, marü gold mani küp yóni. Ka mórrkenyórr pokó-e errgóttarró, da inikürrü. ²¹ Ka marü gum namülnürrü, zitulkus ma kar-kukus olomla. Ma we kla apaddóla, marü

---

§ **19:13** gold mani küp, Grrik bóktane módoga: mina. Darrpan mina we ngarkwat yarilürr: 100 zaget ngürrab ngarkwat darrem.

koke ne klame, akó ma abüldóla, ma koke ne kla iritnürřü.’ ²² Oya wirri pama bóktan we yalkomólórr wagó, ‘Ma kolae leba zaget olomla! Ka marü kubó moba bóktandógab zaz mino akó [kolaean darrem] mókyeno. Ma ia igó pokó umulóla igó, ka karrkukus pamla? Akó ia ma umul namüla igó, ka we kla apaddóla, kürü koke ne klame, akó ka abüldóla, ka koke ne kla iritnürřü? ²³ Da ia ma kürü mani, mani müötüdü koke iade ingrirrü? Da ka nómá ki tolkomóla, ka kólba mani ki ipüda akó mani müóta kürü manian zaget darrem ki kókyene.’

²⁴ “Da ola nidi bórranglórr, ibüka we bóktanórr wagó, ‘Oya gold mani küp irrkinam oyakagabi ama oya ekyenam, 10 noanko!’ ²⁵ I oyaka bóktónóp wagó, ‘Wirri pam! A oya ma 10 gold mani küpako!’ ²⁶ Wa bóktan we yalkomólórr wagó, ‘Ka yabü igó byaldóla, noanko, sab akó oya ene tumum ngibürr iline.* A babul noanko, oyakagab sab irrkine, oya karkari ne klame. ²⁷ A ene pamkolpam, kürüka ubi koke nidipko ibü kingüm bainüm, ibü ala simarruam, da büdülümpükü ekrrónam kürü obzek kwata!’ ”

Yesu Kingzan Zerrusalem Wirri Basirrdü Bangrinürr

(Metyu 21:1-11; Mak 11:1-11; Zon 12:12-19)

²⁸ Yesun ini alap-alap bóktan adrrata nómá blakónórr, wa singül kwata wamlórr ibükagab,

---

* **19:26** Ini bóktanan küp aprrapórr módoga: “Ka sab ibü wirrian balngomól zaget nülinünümo, kürü zaget ne morroal nidi tómbapóndako.” **19:26** Metyu 13:12; Mak 4:25; Luk 8:18

Zerrusalem kasilüm. ²⁹ Yesu Betpage akó Betani basirr nis nóma ngorram nyólürr - ene basirr nis darrü pelo kwitüdü namülnürri, ngi [Olib Podo] - wa tóba umulbain olom nis ngaensingülan we zirrnapónórr ³⁰ ini bóktanpükü wagó, "E ugó aurram yabü singül kwata ne basirrse. E kubó nóma bangrini, e [donki] kyam eseni sye-i amrókrrón, darrü pama koke ne klamdó kuri kasile ódódóm. Kubó agoamke, da ala sidüdamke. ³¹ Darrü oloma ne yabü nóma nümtine wagó, 'E iade agodamlí?' kubó ilamke magó, 'Lod ini clamóm sógose.' "

³² Ene nibiób zirrnapónórr singül kwata, au-rrürri, da eserri wa enezan nyalórr. ³³ I enezan ago namülnürri, oya abala ibü nümtinóp wagó, "E ini donki kyam iade agodamlí?"

³⁴ Da bóktan we yalkomórri wagó, "Lod ini clamóm segóse." ³⁵ I Yesuka we sidódrri, da tibiób tumum mórrkenyórr we nüdrratrri donki kyam kwitüm. Da Yesun tangamt-inóp donki kyam kwitüdü mórranóm. ³⁶ Wa enezan wamlórr, pamkolpama tibiób tumum mórrkenyórr we zursilürr kwarilürr apadóm.

³⁷ Wa ene poko minggüpanan nóma tamórr, kwata ne abinda Olib Podoana, ene dudu umulbain olmal ngoroa bagürwómpükü Godón agürüm we bainóp wirri gyagüpi, igósidi wagó, i blaman ne [arüng tonarr] basen kwarilürr. ³⁸ Igó bóktankü wagó, "Bles airrún ne kinga, Lodón ngidü nótó tótókda! Paud kwitüdü asi ki yarilün, akó wirrian kwitüm Godón ngi wirri

kwitüm emngyelam!"

39 Ngibürr Parrisia, ene ngorodó nidi kwarilürr, Yesuka we bóktónóp wagó, "Umulbain Pam, kya moba umulbain olmal piküp ninünüm inzan poko bóktan-gum!"[†]

40 A Yesu ma ibü we nilóp wagó, "Ka yabü igó byaldóla, i ne nóma bólerre, ibü pabodó ama kubó ingülküpa taegwarr korale!"

Yesu Yón Gyaur Yarilürr Zerrusalemónbókamóm

41 Yesu Zerrusalem wirri basirrzan ngorram ain yarilürr, akó nóma esenórr, wa basirranbókamóm yón yarilürr. **42** Da wa we bóktanórr wagó, "Wata ma ne ini ngürrdü umulürrün nóma ki namüla marü paud‡ ne klama ki sidüdrre - a errkyá ma arrónako marü ilküpüfügab. **43** Ene ngürra sab togobe, mankü nidi gazirrdako sab tem tómbapórre marü kal-kal angónóm blaman kwata, akó marü mamtae kotarr mónómórre blaman órdögab.

44 Marü sab tüpdü munumule akó blaman marü kugupidü nidi ngyabendako. Sab darrü ingülküpa kokean bamine tóba pabodó, zitülkus God nóma tamórr, ma oya abzil tonarr koke emzyatórró."

19:38 Wórr Peba 118:26 † **19:39** Umulbain olmala ne bóktan opor bóktan kwarilürr, [Mesayankwata] bóktan opor kwarilürr. Parrisia koke amkoman yangunónóp wagó, Yesu Mesaya yarilürr. Aprrapórr we zitülkusdü ibü ubi yarilürr Yesun tóba umulbain olmal piküp bainüm. ‡ **19:42** paud wa igó paudbóka apónda, paud God a pamkolpam ibü aodó. A aprrapórr ini pokoa ta igó paudbóka apónda, paud pamkolpamab aodó.

*Yesu [Godón Gyabi Müótan] Kal Akólórrón Pul
Basirrdü Wamórr
(Metyu 21:12-17; Mak 11:15-19; Zon 2:13-22)*

⁴⁵ Da Yesu Godón Gyabi Müótan kal akólórrón pul basirrdü nóma bangrinürr, wa ene kol-pam kolabütanóm we bainürr, ola nidi sel bain akó nidi bumióg kwarilürr. ⁴⁶ Wa ibüka bóktanórr wagó, “Godón Wialómórrón Bóktana igó bóktanda wagó, ‘Kürü Müót sab tére müót yarile.’ A e ma igó kuri inane, wamaka gó-mól pamab ban bwóbe.”§

⁴⁷ Blaman ngürr wa wata Godón Gyabi Müótan kal akólórrón pul basirrdü umul bain yarilürr. A wirri prrist, Mosesón gida umulbain pam, akó Zu singüldü pama kwat we byamkünónóp oya amkalóm. ⁴⁸ A i ma kwat kokean esenóp, zitülkus blaman pamkolpama güblang irrbünóp metat oya bóktan arrkrrum.

20

*Amtin Bóktan Yesun Zagetankwata
(Metyu 21:23-27; Mak 11:27-33)*

¹ Darrpan ngürr, Yesu pamkolpamzan umul bain yarilürr [Godón Gyabi Müótan] kal akólórrón pul basirrdü akó ibüka Morroal Bóktanzan büdrrat yarilürr, wirri prrist akó Mosesón gida umulbain pam, [balngomól byarrmarr pampükü], i oyaka we togobórr.
² Da we imtinóp wagó, “Kibü kóbó tüzazilnüm, ma ini elklaza nadü balngomól arüngi

---

§ **19:46** Ma müsirrga ain bóktan Metyu 21:12-13 ngakanke.

19:46 Aesaya 56:7; Zerremaea 7:11   **19:47** Luk 21:37

tómbapóndóla? Marü ini arüng nótó mókyanórr?”

³ Yesu ibüka bóktan yalkomólórr wagó, “Ka yabü darrem amtindóla. Kürü közazilam: ⁴ Zonón [baptaes baina], ia kwitümgab tamórr, ta ia pamdógab?”

⁵ I tibiób ini bamtin bóktan pokoankwata we apón kwarilürr wagó, “Mi ne igó nóma kwarilo wagó, ‘Kwitümgab,’ wa kubó mibü tümtirre wagó, ‘Da e ma oya amkoman angunüm koke iade koralnórró?’ ⁶ A mi ne kubó igó nóma kwarilo igó, ‘Pamdógab,’ blaman pamkolpama kubó mibü ingülküpi sekrrórre büdülümpükü, zitülkus i amkoman karrkukusi angun igósako wagó, Zon prropet yarilürr.” ⁷ Da i bóktan we yalkomólóp wagó, “Ki umul-kókakla ia nól gab yarilürr.”

⁸ Yesu ibüka bóktanórr wagó, “Ka ta yabü koke nüzazilnümo igó, ka ini elklaza ia nadü arüngi tómbapóndóla.”

*[Grreip] Apap Ngakan Pamab Alap-alap
Bóktan
(Metyu 21:33-46; Mak 12:1-12)*

⁹ Yesu akó ini alap-alap bóktan adrratórr pamkolpamidó: “Darrü pama abün grreip zid iritürr tóba apapdó, da ama ngibürr ngaon pam nókyenóp ngakanóm tibiób darremóm akó tóbankü. Tüób ama aibwób wamórr, barkyanan tonarróm. ¹⁰ Grreip ngórr abül tonarr nóma semrranórr, wa tóba darrü leba zaget pam we zirrapónórr ene pamdó, grreip apap nidi ngakan kwarilürr. Ene igósüm, i ngibürr

grreip ngórr ki ilirre ene apapdób. A ene apap ngakan pama ene zaget pam dom apónóp, da popa we zirrapónóp tang küpan. ¹¹ Wa akó darrü leba zaget pam we zirrapónórr. Ene pam ta dom apónóp akó kolae büód pokotómbapónóp oyaka, da we zirrapónóp tang küpan. ¹² Ene apap aba akó aüd ngim leba zaget pam zirrapónórr. Oya gaopükü emkólóp, da apap kalkuma we amaikóp. ¹³ Da grreip apap aba tóba we bamtinürr wagó, ‘Ka dama ia kaino? Ka errkyá kólba moboküpü siman olom zirrapóndóla. Aprrapórr i sab oya morroal tonarre yangórre.’ ¹⁴ A ene grreip apap ngakan pama oya nóma esenóp, i tibióbka we ikit apónóp. We bóktónóp wagó, ‘Ene olom módoga, ini grreip apap sab nótó ipüde. Mi errkyá büdülümpükü amkaldakla, da oya aban elklaza sab mibü iade kwarile aban büdül kakóm.’ ¹⁵ Da i oya apap kalkuma we amaikóp, da büdülümpükü we emkólóp.

“Da sab ene grreip apap aba ibüka ia larótónggapóne? ¹⁶ Wa sab tüób tame, da ini grreip apap ngakan pam ekrróne büdülümpükü, a ene apap ama ngibürr pam nókyerre ngakanóm.”

Ene pamkolpama nóma barrkrrurr, i we bóktónóp wagó, “Ini pokoa sab koke kitómbapó!”

¹⁷ Yesun ilküp wata ibüka yarilürr, da we nümtinóp wagó, “Ini pokoa ne koke nóma tómbapóne, da Godón Wialómórrón Bóktana ne poco bóktanda kürükwata, oya küp babula:

“ ‘Müót balmel pama ne ingülküp* alzizi amaiknóp,
errkya ma ene müótan zirrgüpüdü
ingülküpüm wató kuri baine.’

18 “Blamana ne nidi balóknórre ene ingülküp kwitüdü, sab syórr bangórre. Akó ingülküpa sab noanka tupe, sab baem apóne.”†

*Amtin Bóktan Poko Taks Maniankwata
(Metyu 22:15-22; Mak 12:13-17)*

19 Mosesón gida umulbain pam akó wirri prrista kwat we yamkünónóp Yesun amiógüm tai ene tonarrdó, zitülkus i umul bainóp wagó, Yesu ini alap-alap bóktan ibükwata adrratlórr. A i ma pamkolpamab gum kwarilürr. **20** I oyazan ilküpane ódód kwarilürr, i kómdam bain pam we zirrnápónóp obae buli nidi ogobórr, wamaka ibü moboküp amkoman kwarilürr. Ibü ubi Yesun amiógüm yarilürr, wa ne poko bóktan yarilürr. Ene igósüm, i gabenan tangdó ki ingrurre. **21** Da kómdam bain pama oya we imtinóp wagó, “Umulbain Pam, ki umulakla ma amkoman dümdüm poko ikikdóla akó umul baindóla. Akó ma blaman pamkolpam darrpan ngarkwatódó ngabkandóla. Akó ma Godón nyaben kwat umul baindóla amkoman bóktan

---

* **20:17** ingülküp: Israël pamkolpama müót ingülküpi balmel korálorr, da müót wata amoanda. Mibü müót wa talkuma amoanda. **20:17** Wórr Peba 118:22 † **20:18** Ini alap-alap bóktana. Ingülküp wa Yesunbóka apónda. Ini bóktanan küp módoga: Yesun nidi alzizi amaikdako, sab kolae nirre.

ngarkwatódó.[‡] 22 Mibü gidadógab ia taia Sisan taks mani aliónüm, ta ia koke?”

23 A Yesu ma umul bainürr wagó, i oya ilklió aliónüm kain kwarilürr, da wa ibü we nilóp wagó, 24 “Darrü silba mani küp kürü kóbó kómtyenam. Ini mani küpdü ia noan obzek akó ngiamli?”

I bóktan we yalkomólóp wagó, “Sisan.”

25 Da wa ibüka bóktanórr wagó, “Da módoga, Sisan ne klamko, Sisan ilinamke, akó Godón ne klamko, Godón ilinamke.”

26 I gaodó koke kwarilürr oya amiögüm, wa ne pokó bóktanórr pamkolpamab obzek kwata. Yesun alkomól bóktana ibü gübarirr aengan ngintinóp, da ibü myamem darrü bóktan babul yarilürr.

*Amtin Bóktan Poko Büdülab Barsinankwata
(Metyu 22:23-33; Mak 12:18-27)*

27 Ngibürr [Sadusi pama] Yesuka togobórr amtin bóktan pokó amtinüm, amkoman moboküpi koke. Ini pama igó bóktan kwarilürr wagó, pamkolpama sab koke tübarsile büdüldügab. 28 I Yesuka we bóktónóp wagó, “Umulbain Pam, Moses igó gida bóktan pokó wialómórr mibünkü, Zu pamkolpamabkü, wagó, ‘Paman narezoreta ne nóma narrótóke olmal basen-koke, ene pama sab ene kóble ki zumióg, olmal balngenóm tóba büdül narezoretan ngidü.’ 29 Da módoga, ngaen 7 zonaretalpükü pam kwarilürr. Nareta kol zumiögürr, da wa

---

[‡] 20:21 I Yesuka mis bóktan wazeblórr, oya saul ainüm. 20:27 Apostolab Tórrmen 23:8 20:28 Duterronomi 25:5, 6

nurrótókórr olmal-koke. ³⁰ Olgabi, naretódágab nótó tókyalórr, naretan kóble zumiógürr, da nurrótókórr. ³¹ Akó aüd ngim siman oloma zumiögürr akó nurrótókórr. Blaman ene 7 zonaretalpükü pama ene darrpanan kol enan zumiognóp, da blamana inzan nurrbarinürr. Blamandágab olmal babulan. ³² Solodó ene kóblea ta we nurrótókórr. ³³ Da sab büdüldügab barsin tonarrdó, ia wa sab tai noan kol warile? Ki ene pokó amtindakla, zitulkus ene 7 blamana oya zumigóp.”

³⁴ Yesu bóktan we yalkomólórr wagó, “Errkya ngyaben tonarrdó, pamkolpama pam a kol bu-miögdako. ³⁵ A God nibiób igó ngabkan yarile igó, ngarkwatódómako büdüldügab barsinüm akó ngyabenóm, elnga ene küsil ngyaben tonarrdó, i sab ugón myamem tibiób koke bu-miognórre ene tonarrdó. ³⁶ I sab gaodó koke kwarile büdülüm, zitulkus i sab anerruzan kwarile. I Godón olmalko, zitulkus God ibü büdüldügab kuri irsine. ³⁷ A Moses ene kari nugupan baeb póepdó igó okaka amzazilda wagó, büdüla barsindako, zitulkus wa Lodón inzan ngilianda: Eibrra-amón God, Aesakón God, akó Zeikobón God. ³⁸ Wa büdül pamkolpamab God koke-e, a wa arról pamkolpamab Gode, zitulkus oyaka blaman arrólako.”

³⁹ Ngibürr Mosesón gida umulbain pama we bóktónóp wagó, “Umulbain Pam, ma morroal

---

§ **20:37** Eibrra-am, Aesak, akó Zeikob, ibü büba ngaen nurrbarinürr, da ibü samu ma arrólako Godón bwóbdü. **20:37** Bazeb Tonarr 3:6

bóktan tóbtóna!” **40** Ene solkwat, i gum kwarilürr Yesun ngibürr poko amtinüm.

*Amtin Bóktan Poko Ene [Kerrisonkwata]
(Metyu 22:41-46; Mak 12:35-37)*

41 Da Yesu ibü we nümtinóp wagó, “Ia pamkolpama inzan iade bóktandako wagó, ‘Ene Kerriso [Deibidün] olome’? **42** Ka ini poko igósidi amtindóla, zitulkus king Deibid tüób bóktanórr *Wórr Pebadó* wagó,

“‘Lod God igó bóktanórr kürü Lodódó wagó,*

“Ma ae mórra kürü tutul tangdó,

43 kókó marüka nidi bóka bamgündako, ka sab ibü inzan ninünümo, marü wapór nisab ngón ngagón clamóm.” †

44 “Deibid oya Lodbóka ngyesilürr, da Kerriso Deibidün olom iadea?”‡

*Yesu Pamkolpam Arüngi Ikik Nókrrónóp
Mosesón Gida Umlbain Pamabbóka
(Metyu 23:1-36; Mak 12:38-40)*

45 Pamkolpamazan arrkrru kwarilürr, Yesu ini poko we bóktanórr tóba umlbain olmaldó wagó, **46** “E umul-umul kwarilün Mosesón gida umlbain pamabkwata! I ubi baindako tibiób kokrrapan mórrkenyórrpükü agóltagólóm akó pamkolpama ibü morroal ngürr bóktan aliónüm pul basirrdü. I ta ubi baindako wirri pamab mórran pokodó mórranóm mibü kwóbbazen

---

* **20:42** kürü Lod wa [Mesayabóka] apónda. † **20:43** Ini bóktanan küp módóga: marüka bóka bamgün is nidipko, ka sab blaman [ut-ut ninünümo] marünkü. **20:43** Wórr Peba 110:1

‡ **20:44** Yesun amtin bóktan igó yarilürr: Yesu Deibidün büdül kakóm tómtómólórr. Da Yesu Deibidün Lod iade yarilürr?

müótüdü akó mórranóm wirri pamab mórran bwóbdü alongalo tóredó. ⁴⁷ I gómol tizi kóbleab müót akó elklaza azebdako, akó kokrrap tóre bakodako pamkolpama basenóm. Ini pama sab [kolaeane darrem] kari koke ipüdórre God-kagab.”

21

Kóblea Wirri [Gyaur Kla] Godón Ekyanórr (Mak 12:41-44)

¹ Yesu nómá ngabkan yarilürr, wa mórrel kolpam nósenóp mani arrbündi [Godón Gyabi Müótan] mani arrbüñ klamdó. ² Wa akó darrü elklaza-koke kóble osenórr nis kari mani küp angrindi ene mani arrbüñ klamdó. ³ Olgabi wa bóktanórr wagó, “Ka yabü amkoman pokobyaldóla: ini elklaza-koke kóblea barrkyanan ingrine, nidi sirrbürre, ibü blamandógab. ⁴ Ka ini pokobóktóna, zitulkus blaman ini pamkolpama tibiób gyaur kla wata kari pokobirrbürre tibiób mórreldögab. A ini elklaza-koke kóblea blaman we kla ingrine, tóba ngyaben ne klame ki idüde.”

Elnga Ngürrab Tómbapón Tulmil (Metyu 24:1-14; Mak 13:1-13)

⁵ Yesun ngibürr umulbain olmala Godón Gyabi Müótankwata zwapólórr, pamkolpama ene müót ia püti inóp agurr ingülküpi akó gyaur klame, Godón ne kla ilinóp. Da Yesu ibü nilóp wagó, ⁶ “E ini ne kla basendakla, sab ugórr tonarra tame, sab darrü ingülküpa kokean bamine tóba pabodó. Blaman sab amarrón kwarile ama tüpdü.”

⁷ Olgabi i oya imtinóp wagó, “Umulbain Pam, ini klama nóma tómbapórre? Akó kibü sab laróga umul-umulan ngisitirre igó, ini elklaza tómbapónóm baindasko?”

⁸ Da wa ibüka bóktanórr wagó, “E umul-umul kwarilün, sab darrü olom ok ain-gu yabü ilklió büliónüm. Zitulkus módóga, abüna sab kürü ngidü toogle igó bóktankü wagó, ‘Ka watókla, ene [Kerriso], e noan akyandakla!’ Akó, ‘Blakón tonarra minggúpanan kuri tame!’ Sab ibü solkwat atan-gu. ⁹ E sab gum-gu, e igó nóma bar-krrulo wagó, bwób-bwóba tibiób bókrrandako akó pamkolpama tibiób bwób balngomól pamdó bóka bamgündako. E gum-gu, zitulkus ini klama sab ngaen-gógópan ki tólbaelnóm Godón tóba bóktan ngarkwatódó, a blakón tonarra sab büsai koke tame.”

¹⁰ Olgabi Yesu ibü nilóp wagó, “Darrü kantrri pamkolpama sab darrü kantrri pamkolpampükü bókrrale. Darrü kingan gazirr pama sab darrü kingan gazirr pampükü bókrrale. ¹¹ Sab tüpa wirribóka mórrbaeng kwarile ngibürr bwóbdü, akó bwób-bwób sab wirri ku akó kolae büdül azid kwarile. Gum bangón elklaza sab tómbapónórre, akó wirri kwitümgab tulmila sab okaka tübyónórre pupo bainüm wagó, darrü wirri müpa sab tame.” ¹² Ini elklaza sab solkwat tómbapónórre, a ngaen-gógópan sab yabü bu-miognórre akó wirri müp nüliónórre. I sab yabü ngibürr pamab tangdó urrbule kotóm tibiób kwóbbazén müótüdü akó tümün müótüdü. Akó i sab yabü imarrunórre king a gabena, ibü obzek kwata, kürü ngianbókamde. ¹³ Ini pokó sab

yabüka kwatzan yarile, ibüka Morroal Bóktan amgolóm kürükwata.

¹⁴ A e gyagüpi yazebamke, yabiób bódlang bóktan arrbün-gum singül kwata, e sab ia poko bóktónane ibü obzek kwata. ¹⁵ Zitülkus módóga, ka yabü sab tae nókyenónómo akó [wirri gyagüpitótók], igósüm, yabü kle-kle nidi bangóndako, sab gaodó koke kwarile bóka bamgünüm yenkü akó yabüka bóktan akonóm. ¹⁶ Yabü sab wirri pamab tangdó urrbule, enana ia yabü aipalabala, zonaretala, nungzamónala, akó gómdamala, da yabü sab ngibürr büdüldü urrbule. ¹⁷ Blaman pamkolpama sab yabü alzizi aman kwarile kürü ngianbókamde. ¹⁸ Da e sab karianbóka kolae koke emrranane.* ¹⁹ Karrkukus bórrangde e sab yabiób arról ipüdane.

*Zu-koke Nidipko Zerrusalem Wirri Basirr Sab
Idi Kolae Irre*

(Metyu 24:15-21; Mak 13:14-19)

²⁰ “E sab gazirr pam nóma nósenane Zerrusalem mamtae kotarr anómde, e sab umul kwarilo igó, ene wirri basirran kolae bain kari pokoa. ²¹ Zudiam nidipako, sab podopükü bwóbdü ki busunüm, akó Zerrusalemóm nidipako, ki bausnüm, akó madmad kabedó nidipako, sab ene wirri basirrdü koke ki barrbü. ²² Zitülkus módóga, sab ene ne tonarr yarile, God sab Isrrael pamkolpamab kolae tonarrab darrem ugón nókyerre. Prropeta ngaen blaman

---

21:14 Luk 12:11-12   * **21:18** Grrik bóktane ma inzan angrirrüna: E sab darrpan órrngóen pulum koke imrukane yabiób singüldügab.

ne klamabkwata wibalómnóp, ene pokoa sab ugón küppükü baine. ²³ Sab kari kolae koke yarile ene ngürrdü bikómpükü akó ngómrin kolabkü! Zitülkus módoga, sab wirrian azid aeng yarile Isrrael tüpdü akó God sab kari ngürsil koke yarile Zu pamkolpamdo. ²⁴ Ngibürra sab gazirr turrikanme bainge, ngibürr sab tümün müótüdü imarrunórre blaman bwób-bwóbdüma. Zu-koke nidipko, i sab Zerrusalem wirri basirr tibiób wapóre ail kwarile, kókó ibü tonarra nóma blakóne.

*Pamkolpamab Oloman Alkomól Tonarr
(Metyu 24:29-31; Mak 13:24-27)*

²⁵ “Sab [wirri tulmila] tómbapónórre abüsdü, melpaldó, akó wimurrdü, pupo bainüm wagó, darrü wirri müpa sab tame. Tüpdü bwób-bwób pamkolpam sab gyakolae akó gum koreale, zitülkus sab malu goblola wirri ukwóm sipüde. ²⁶ Pamkolpam sab iltümüna tübaingle igó gumdüğab, i enezan akyandako ne umulkók elklaza tómbapónóm kain kwarile ini tüpdü, zitülkus pülpüldü ne arüng klamko, i sab mórrbaengóm bairre akó i tibiób pabo sab bimgütörre. ²⁷ I sab kürü ugón kóserre, Pamkolpamab Olom nótókla, pülpül pokopükü tótókde, kólba arüng akó wirrian kómal zyónpükü. ²⁸ Ini elklaza tómbapónóm nóma bairre, karrkukus bórrangke akó singül kwit ninamke, zitülkus yabü [aurdü amana] minggüpanan bainda.”

21:22 Daniel 9:26; Maeka 3:12; Oseya 9:7; Zekarraea 14:2

21:25 Aesaya 13:10; Izikel 32:7; Zo-el 2:31; Okaka Amzazirrún Kla 6:12-13   **21:27** Daniel 7:13; Okaka Amzazirrún Kla 1:7

*[Pig] Nugupan Alap-alap Bóktan
(Metyu 24:32-35; Mak 13:28-31)*

29 Olgabi Yesu tóba umulbain olmal ini alap-alap bóktan we nüzazilóp wagó, “E pig nugup akó blaman popa nugup ngabkónam. **30** Küsil pórngaea nóma tübausle, da e yaib esenane akó umul kwarilo wagó, pail[†] minggüpanana. **31** Da enta inzana, e ini basen-koke elklaza tómbapónde nóma nosenane, e sab umul kwarilo wagó, Godón Kingzan Balngomólan abzil kari pokoa.

32 “Ka yabü amkoman poko byaldóla: ini lüölan pamkolpama sab kokean nurrbarine, kókó ini blaman elklaza sab tómbapórre. **33** Tüp a pülpül sab bamrüki, a kürü bóktana sab kokean bamrüke.

Yesun Pamkolpam Wata Umul-umul Kwarile

34 “E umul-umul kwarilün, sab yabiób moboküp müp alión-gu, metat ngyepam anónde akó gorrgorr baindi akó gyakolae baindi tüpan elklazadó. Inzan ngyabende, ene Ngürra sab yabü dizan kena tawinünüm. **35** Umul-umul kwarilün, zitulkus ene Ngürra sab blaman pamkolpam nongrerre ini dudu tüpdü. **36** E metat gyagüp-gyagüp aerr kwarilünke. Akó tóre bakolamke wagó, e sab gaodó kwarilo kyab körzyónüm, blaman ne elklaza tómbapónóm kaindako, akó e sab gaodó kwarilo kürü

[†] **21:30** pail, Grrik bóktane ma inzan angrirruna: urur melpal. Mórrke-mórrke módóga: summer. Isrrael bwóbdü küsil pórngaea bamgoldako urur melpal kari poko nómadako.

obzek kwata bórrangóm, Pamkolpamab Olom nótókla.”

³⁷ Blaman ngürrzan, Yesu pamkolpam umulbain yarilürr Godón Gyabi Müótan kal akólórrón pul basirrdü. Akó blaman irrübzan wa Zer-rusalem amgat yarilürr, ama wamlórr darrü pododó utüm, ngi [Olib Podo]. ³⁸ Akó irrbianande, blaman pamkolpama togoblórr ene Godón Gyabi Müótan kal akólórrón pul basirrdü, oya arrkrrum.

22

Yesun Büdül Bóktan Ingrinóp

(Metyu 26:1-5; Mak 14:1-2; Zon 11:45-53)

¹ [Ist-koke Brred Tóre] kari pokó yarilürr. Pamkolpama ini tóre inzan ngilianónóp wagó, [Büdül Kórzyón Tóre]. ² Wirri prrist akó Mosesón gida umulbain pama darrü kwat yamkünónóp Yesun büdülümpükü amkalóm, zitülkus i pamkolpamab gum kwarilürr.

Zudas Ubi Bainürr Yesun Wirri Pamab Tangdó Angrinüm

(Metyu 26:14-16; Mak 14:10-11)

³ Da satania bangrinürr Zudasón bübdü, i noan ngilianónóp Iskarriot, darrü Yesun 12 umulbain olmaldógab. ⁴ Da Zudas we wamórr wirri prrist akó [Godón Gyabi Müót] myelam pamab wirri pamdó. Da wa ikik yarilürr inkü, wa ibü ia ki tangnamtirre Yesun angrinüm ibü tangdó. ⁵ Ini pokoa ibü barnginwóman

ngintinóp, da i we babinürr Zudasón mani akyanóm. ⁶ Wa abinürr, da kwat we yamkülürr Yesun ibü tangdó angrinüm, pamkolpam ne babul nómá ki kwarile.

Yesu Tóba Umulbain Olmalpükü Büdül Kórzyón Alo Elorr
(Metyu 26:17-19; Mak 14:12-21)

⁷ Olgabi Ist-koke Brred Tóre ngürr we semr-ranórr. Ini we ngürr yarilürr, Zu pamkolpama [sip] kupo ne ngürr okrralórr Büdül Kórzyón Tóreankü. ⁸ Da Yesu Pita akó Zon zirrnápnónórr ini bóktanpükü wagó, “E ugó aurrpam; alo kla tómbapónamke mibünkü ene Büdül Kórzyón Tóre alo alom.”

⁹ I oya imtirri wagó, “Marü ubi ia ki mórran bwób akó alo ne tómbapóni?”

¹⁰ Yesu bóktan yalkomólórr wagó, “Turrkr-ruam, e kubó ene wirri basirrdüzan bangrili, darrü pama kubó yabü tómrróné mariti tónggapórrón nae bele ódódde tóba tupodó. Da kubó oyaka solkwat akyalamke, kókó wa ne müótüdü bangrine. ¹¹ Olgabi ene müót olom kubó ilamke magó, ‘Umulbain Pama marü ini bamtin bóktan poko kümtine wagó, “Ene alongalo marrgu ia nega, ka kubó ene Büdül Kórzyón Tóre alo ne elo-o kólba umulbain olmalpükü?”’

¹² Da wa kubó yabü nómtyene darrü ene müótan wirri marrgu, kwitana paugdü. Blaman alongalo elklaza akó mórrakós olamako. Da ola kubó blaman elklaza tómbapónamke mibü alom.”

¹³ I we aurürri wirri basirrdü, da nósenóp blaman elklaza wata ibü Yesuzan nyálórr. Da

módóga, i elklaza we tómbapórri Büdül Kórzyón
Tóre alongaloankü.

*Lodón Gyagüpi Amanik Alo
(Metyu 26:26-30; Mak 14:22-26; 1 Korrint
11:23-25)*

¹⁴ Ene tonarr nóma semrranórr, ene Büdül Kórzyón Tóre alo alom, Yesu tóba nólgope banomól poko we ipadórr alongalo tógaldo tóba [apostolpükü]. ¹⁵ Da wa ibüka bóktanórr wagó, “Kürü wirri ubi yarilürr yenkü ini Büdül Kórzyón Tóre alo alom; ene kakóm, ka sab azid aengo. ¹⁶ Zitulkus módóga, ka yabü igó byaldóla, ka sab myamem ini Büdül Kórzyón Tóre alo kokean elo-o, kókó God amkomán küppükü ine tóba Kingzan Balngomól Bwóbdü.”*

¹⁷ Yesu waenpükü kübül ipadórr, tangdó emoanórr, Godón eso ekyanórr, da bóktanórr tóba umulbain olmaldó wagó, “E ini waenpükü kübül ipüdam, da kübüldügab darrpan-darrpan sokol bülínam. ¹⁸ Zitulkus módóga, ka yabü igó byaldóla, ka sab myamem waen koke enono, kókó Godón Kingzan Balngomóla nóma tame.”

¹⁹ Olgabi Yesu dudu brred ipadórr, akó Godón eso akyan kakóm, wa syórr yangónórr. Wa tóba umulbain olmal poko nülinóp ini bóktanpükü wagó, “Ini kürü bübe, ka yabü morroalóm ne kla akyanóm kaindóla. Ini poko metat oln golónke kürü gyagüpi amaiküm.” ²⁰ Ibü alo kakóm, Yesu dadanzan ene waenpükü

---

* **22:16** Büdül Kórzyón Tórean küp módóga, zid bain. Godón Kingzan Balngomól Bwóbdü mibü zid bain [dudu kómal] yarile.

kübül ipadórr, da wa bóktanórr wagó, “Ini waenpükü kübül, Godón küsil [alkamül-koke tónggapórrón bóktana]. Kürü óean bókana arüng akyanda, ne klama bókanóm kainda yabü morroalóm. ²¹ A tübarrkrru, kürü noa tanga küngrine wirri pamab tangdó, oya tang yóni kürü tangpükü alongalo tógaldó. ²² Ka, Pamkol-pamab Olom nótókla, sab narrótoko, wata God bóktan ngaenzan ingrinürr. A Godón ngürsila sab tame ene olomdó, kürü sab wirri pamab tangdó nótó küngrine!”

²³ Ene umulbain olmala tibiób ola bamtinüm bainóp wagó, “Ia sab ini tonarr mibükagab nótó tónggapóne?”

Wirri ia Nótóka?

²⁴ Umulbain olmala ongyalóm we bainóp, igó pokodágabi wagó, noan gyagüpi amanikórre amkoman wirrian nótóke ibükagab. ²⁵ Da Yesu ibüka bóktanórr wagó, “Zu-koke nidipako, ibü kinga tibiób pamkolpam zirrbapón-bapón balngomoldako. Akó wirri ngi pamab ubia pamkolpama ibü igó ki ngiblian kwarilün wagó, ‘Pamkolpamabkü Morroal Tonarr Tómbapón Pam.’ ²⁶ A e sab inzan koke koralo. Wirri nótóke yabü aodó, kari ngi olomzan ki bai. A balngomól pam nótóka, inzan ki yaril, wamaka zaget oloma yabü tangbamtinüm. ²⁷ Ia wirrian nótóka: ia alongalo tógaldó nótó mórranda, ta ia nótó zamngólda alo kla arrbünüm? Alongalo tógaldó

22:20 Zerremaea 31:31-34   **22:24** Metyu 18:1; Mak 9:34; Luk 9:46   **22:25** Metyu 20:25-27; Mak 10:42-44   **22:26** Metyu 23:11; Mak 9:35

nótó mórranda, wa wirriana. A ka ma yabü aodómla zaget pamzan yabü tangbamtinüm.

28 “E we isakla, kürüka arróbórrón nidi kwarilnúrrü, wirri müpa kürü nómá kawiónónóp. **29** Da kürü Aba kürü ene dümdümzan kókyanórr balngomólóm Kingzan, we ngarkwatódó ka ta yabü ene dümdüm alióndóla. **30** Ene igósüm, e sab gaodó kwarilo alongalom kürü tógaldó kürü Kingzan Balngomól Bwóbdü, akó kingan mórran klamdó mórran-mórran bainüm, ene Isrrael 12 zitül pamkolpam balngomólóm.”

Yesu Singül Kwata Bóktanórr Wagó, Pita Sab Oya Yalpine

(Metyu 26:31-35; Mak 14:27-31; Zon 13:36-38)

31 Olgabi Yesu Saemon Pitaka bóktanórr wagó, “Saemon, Saemon, turrkrru! Satania Godón kuri bóka itine yabü bapókóm, da God kuri abine, yabü kürükagabi amanóm, ngaon pamazan [wit] küp ainda buldüğab aleanóm. **32** Da Saemon, ka marünkü kuri tére eko wagó, ma sab koke aupo kürü amkoman angundügab. Akó ma nómá tolkomolo kürüka, moba [zonaretal] arüng nütünümke.”

33 A Pita ma Yesuka bóktanórr wagó, “Lod, kürü taia tümün müótüdü pamóm bainüm akó narrótókóm mankü.”

34 A Yesu ma Pitan yalórr wagó, “Pita, ka marü igó ayaldóla, siman karrakarra póyaea errkyá ini ngürr[†] bóktan küsil nómá yarile, da ma

---

22:27 Zon 13:12-15   **22:30** Metyu 19:28   [†] **22:34** Zu pamkolpamab küsil ngürra simam 6:00 bókyan yarilürr.

kalma aüd münüm kalpino igó, ma kürübóka umul-kókla.”

Müp Tonarra Sab Togoble

³⁵ Olgabi Yesu ibü nümtinóp wagó, “Ka yabü bóktan amgolóm nóma zirrnáponarre paos-koke ó angasangap angón alóp-koke ó ngibürr wapórdó bamel kla-koke, ia yabü ngibürr klama bimgat kwarilürr?”

Da i bóktan yalkomólóp wagó, “Koke!”

³⁶ Wa ibüka bóktanórr wagó, “A errkya, yabü ne paos asi nóma kwarile, yazebam! Da angasangap angón alóp ta inzan. Akó yabü ne gazírr turrik babul nóma kwarile, yabiób tumum mórrkenyórr sel ninamke, da ene manie darrü gazírr turrik amigamke.[‡] ³⁷ Zitülkus módóga, ka yabü igó byaldóla, Godón Wialómórrón Bóktana ne bóktan opor bóktanda kürükwata, sab küppükü baine kürükwa wagó: ‘I oya igó ngakónóp wagó, wa gida amgün pama.’ Anda, kürükwata ne pokó wialómórróna, tómbapón kari pokoa.”

³⁸ Umlbain olmala bóktónóp wagó, “Sazil, Lod. Kibü nis gazírr turrik inamüli.”

Yesu bóktanórr wagó, “Gaodóma.”

Yesu |Olib Pododó| Tóre Yarilürr (Metyu 26:36-46; Mak 14:32-42)

---

^{‡ 22:36} Yesu ene pokó bóktanórr, zitülkus oya büdül kakóm pamkolpama umlbain olmal ngibürr tonarrdó koke ok nirre, i Morroal Bóktan büdratökü nóma ogoble. We zitülkusdü, i tibiób elklazapükü agóltagól kwarile tibiób morroal ngabkanóm.

Luk 22:39

cli

Luk 22:47

39 Yesu Zerrusalem amgatórr, da Olib Pododó wamórr bobarrzan. Oya umulbain olmala ta zutalórr oyaka. **40** Ene bwóbdü abzila, Yesu ibüka we bóktanórr wagó, "Tore bakolamke Godka wagó, darrü klama yabü kolae tonarr tómbapónóm koke ki nolngomólnóm."

41 Olgabi Yesu ibükagabi igó ngarkwat wamórr, wamaka ne darrü oloma kubó ingülküp ne ngarkwat kan amanike. Wa wakósingül nülkamülürr, da Godka tóre ekorr wagó, **42** "Kürü Ab, marü ubi ne nóma yarile, kürü ini wirri azidüdüma ódódgu. § A kürü ubia koke ki tómbapó, a marü ubie." **43** Da anerrua okaka tübyónürr kwitümgab Yesuka, da oya arüng ekyanórr. **44** Yesu wirri gyaur akó azidzan küp bamkónórr, da wa wirri arüngi tórem we bainürr. Oya gügürüma óe pwópzan bókan yarilürr tüpdü.

45 Yesun tórea nóma blakónórr, wa bupadórr akó alkomólórr tóba umulbain olmaldó. Wa ibü utüdi tómrrónóp, zitulkus gyaura ibü genggorraman ngibtanórr. **46** Da Yesu ibüka bóktanórr wagó, "E iade utódakla? Bazeb, da tóre bakolamke Godka, igósüm darrü klama yabü kolae tonarr tómbapónóm koke ki nolngomólnóm."

Yesun Gazirr Pama Amigóp

(Metyu 26:47-56; Mak 14:43-50; Zon 18:3-11)

47 Yesu tóba umulbain olmaldózan bóktan yarilürr, pam ngoroa ugón tübzilürr. Ene pam ngi Zudas, Yesun darrü ene 12 umulbain

---

§ **22:42** kürü ini wirri azidüdüma ódódgu, Grrik bóktan opor igósa: Ma ini kübül sipa kürükagab.

olmaldógab, ibü wató balngomól yarilürr. Wa Yesun minggüpanandó tamórr aprüküm. ⁴⁸ A Yesu ma oya imtinürr wagó, “Zudas, ia ma kürü, Pamkolpamab Olom nótókla, aprüküm kaindóla, kürü amkal pamab tangdó angrinüm? Wai?”

⁴⁹ Yesun umulbain olmala nóma esenóp ne pokoa tómbapónóm kain yarilürr, i Yesun bóka itünóp wagó, “Lod, ki ia kibiób gazirr turriki koke ekrrórre?” ⁵⁰ Olgabi darrüpa gazirr turriki singüldü prristan [leba zaget] paman tutul güblang we itülürr.

⁵¹ Da Yesu bóktanórr wagó, “Piküp Bainam! Myamemgu!” Akó wa ene paman güblang yamurrürr, da dólóng yónürr.

⁵² Olgabi Yesu ibüka bóktanórr, wirri prrist, Godón Gyabi Müót myelam pamab wirri pam, akó ngibürr [balngomól byarrmarr pam], oya amiögüm nidi togobórr, wagó, “E wa gazirr turrik a kubidampükü kürü amiögüm iade togoba, wamaka ka gazirr-gazirr góómól pamla?* ⁵³ Blaman ngürrzan ka go yenkü namülnürrü, Godón Gyabi Müótan kal akólórrón pul basirrdü, da e ma kürü koke kümigarre. A ini ne irrübe, wa yabü abüs küpe; tümünan arünga yabü balngomólda.”

Pita Yesun Yalpinürr

(*Metyu 26:57-58, 69-75; Mak 14:53-54, 66-72; Zon 18:12-18, 25-27*)

* ^{22:52} gazirr-gazirr góómól pam, Grrik bóktan oporan darrü küp módóga: Rrom pamdó bóka bamgün gazirr pam. ^{22:53} Luk 19:47; 21:37

54 I Yesun amigóp, da we idüdóp singüldü ppristan müót kugupidü. Pita ibü solodó barkyanan kan akyalórr. **55** I ur yungóp müótan kal akólórrón pul basirr aodó. Olgabi i darrpan pokodó bobrralórr. Pita tamórr, da inkü we mórran-mórran bainürr. **56** Da darrü zaget ngul oloma oya esenórr ur zyóndü mórrande. Wa oyaka dümdüman we yazilürr, da pamkol-pamđó bóktanórr wagó, “Ini pam ta Yesukü asi yarilürr!”

57 A Pita we balpinürr wagó, “Kol, ka oyabóka umul-kókla!”

58 Karianbóka mórranórra, akó darrüpa Pitana sesenórr, da oyaka bóktanórr wagó, “Ma ta oya darrü umulbain olom módóglá!”

A Pita ma ene pam igó yalórr wagó, “Iba, pam, ka we olom kokela!”

59 Aprrapórr darrpan abüs küp ngarkwat kakóm, darrü oloma tóba moboküpüdüğab wirianbóka ugón bóktanórr wagó, “Amkoman, ini pam go ta Yesukü yarilürr, zitulkus wa Galili oloma!”

60 A Pita bóktan yalkomólórr wagó, “Iba, pam! Ka umul kokela, ma laróbóka apóndóla!”

Pitazan bóktan yarilürr, karrakarra pýaea ta ugósan bóktanórr. **61** Olgabi Lod Pitaka tübyalüngürr, dümdüman yazilürr tai oyaka. Da Pitana ugón ngambangólórr, oya Lod ngaengögópan ne poko yalórr wagó, “Errkya, karrakarra pýaea bóktan küsil yarile, ma kubó aüd münüm ugón kalpino magó, ma kürübóka umul-kókla.” **62** Pita ene müót pul basirrdüğab

Luk 22:63

cliv

Luk 22:70

pulkaka burruanórr, da wirribóka yónüm we bainürr.

*Yesun [Tiz Yangónónóp]
(Metyu 26:67-68; Mak 14:65)*

⁶³ Yesun nidi ngakan kwarilürr, oya tiz angónóm akó amkalóm bainóp. ⁶⁴ I oya ilküp nis mórrkenyórr poko-e nganolop, da we imtinónóp wagó, “Ma ne amkoman prropet nóma namulo, ma kibüka kóbó tópta: marü ia nótó mómkóle?”

⁶⁵ Akó i oya abün kle-kle bóktan opore yalnóp.

*Yesu Balngomól Byarrmarr Pamab
Kwóbbazendó Zamngólórr*

(Metyu 26:59-66; Mak 14:55-64; Zon 18:19-24)

⁶⁶ Abüsa nóma tübaniklürr, Zu pamkolpamab balngomól byarrmarr pam, idipko wirri prrist akó Mosesón gida umulbain pam, i darrpan pokodó ugón kwób bazenórr. Yesun idüdóp ene kwóbbazendó. ⁶⁷ Olgabi i Yesuka bóktónóp wagó, “Ma ne ene [Kerriso] nómadóla, da kóbó tópta!”

A Yesu ibü nilóp wagó, “Ka ne kubó yabü igó nóma nilnünümo kagó, ka ene olom módóglá, e kubó kürü amkoman koke kanguane; ⁶⁸ akó ka ma kubó ne yabü darrü klamóm nóma nümtinünümo kólbakwata, e kubó kürüka bóktan koke salkomólane. ⁶⁹ Ini tonarrdógbab, ka, Pamkolpamab Olom nótókla, sab wirri pabodó, Wirri Arüng Godón tutul tangdó, mórrarrón namulo!”

⁷⁰ Olgabi i blamana Yesun imtinóp wagó, “Ia ma tai Godón Olomla?”

Yesu bóktan yalkomólórr wagó, “E kuri bóktórre: ka módogla!”

⁷¹ Tibióbka ola apóndako wagó, “Mi myamem darrü oloman bóktan koke arrkrrurre oyawkata. A mi tai tóba taedógabi kuri barrkrrua!”

23

Yesu Paelatón Obzek Kwata Zamngólórr

(*Metyu 27:1-2, 11-14; Mak 15:1-5; Zon 18:28-38*)

¹ Blaman ene Zu isab [balngomól byarrmarr pama] bazebórr, da Yesun Paelatka* idüdóp. ² Módoga, kotóm ain bóktan amanóm we bainóp wagó, “Ini pam ki kuri eserre kibü pamkolpam ilklió bülióndi. Wa igó bóktanda wagó, ‘Taks mani alión-gu Sisan, Rrom king,’ akó igó bóktanda wagó, wa ene [Kerriso-e], Zu isab King.”

³ Da Paelat Yesun we imtinürr wagó, “Ia ma Zu pamkolpamab King módogla?”

Yesu bóktan we yalkomólórr wagó, “Ma kuri bóktóna!”

⁴ Da Paelat ene wirri prristdü akó pamkolpamdo we bóktanórr wagó, “Ka darrü küp koke kuri esena ini pam zaz ainüm akó [kolaeann darrem] akyanóm.”

⁵ A i wata arüng ipüdóp oyawkata bóktanóm wagó, “Wa pamkolpam Rrom gabaman bóka bamgünüm bangónóm kainda, wa ne kla umul bainda ini Zudia prrobin kugupidü. Wa Galilim

* **23:1** Paelat Zudia akó Samarria prrobin alngomól pam yarilürr. Wa Rrom pam yarilürr.

bókyanórr, olgabi ama alabóna tamórr, Zer-rusalem wirri basirrdü.”

Yesun Errodka We Idüdóp

⁶ Paelat ini pokó nóma arrkrrurr, ibü we nümtinóp wagó, “Ini ia Galili oloma?” ⁷ Paelat nóma umul bainürr wagó, Yesu we órdóbóna olom yarilürr, Errod ne prrobins ngakan yarilürr, da oya we zirrapónórr Errodka. Errod ta ugón Zerrusalemóm yarilürr ene tonarr. ⁸ Wa Yesun nóma esenórr, kari barnginwóma koke simiögürr, zitülkus wa oyakwata ne abün bóktan arrkrru yarilürr. Wirri ngarkwatóm oya ubi yarilürr oya asenóm, da kokean esenórr. Errod nae aman yarilürr, Yesu ngibürr [wirri tul-mil] ki tómbapóne oya obzek kwata. ⁹ Wa Yesun abün bamtin bóktan pokó amtin yarilürr, a Yesu oyaka myamem bóktan koke yalkomólórr. ¹⁰ Ene wirri prrist akó Mosesón gida umulbain pama ola bórrang kwarilürr, da wirri arüngi Yesun kotóm ain bóktan aman koralórr. ¹¹ Da Errod tóba gazírr pampükü oya ngüóng angyalóp, akó [tiz yangónónóp]. Ene kakóm, morroalan wirri darrem tumum mórrkenyórr we atenóp, da we yalkomólóp Paelatka. ¹² Ene ngürr Errod a Paelat gódam we bangurri. Ngaen-gógópan i darrem-darrem bóka bamgün namülnürri.

Yesu Tóba Büdül Bóktan Ipadórr

(Metyu 27:15-26; Mak 15:6-15; Zon 18:39-19:16)

¹³ Paelat we ngibaunürr wirri prrist, Zu singüldü pam, akó pamkolpam kwób bazenóm wankü. ¹⁴ Wa ibüka we bóktanórr wagó, “E

ini pam kürüka sidüdane igó bóktanpükü wagó, 'Ene ini pama pamkolpam ilklió büliónda Rrom wirri pamdó bóka bamgünüm.' Ka oya nóma apina yabü obzek kwata, da módóga, ka darrü küp koke kuri esena, oya e ne pokom amigane. ¹⁵ Errod ta darrü kolae koke esene, da wa kibüka ene igósidi salkomóle. E ngakónam; wa darrü kla koke tónggapónórr, da oya darrü zitulkus babula büdülülm. ¹⁶ Da módóga, ka kubó oya karrkukusan sye-i ailō, da zirrapono."†

¹⁸ Módóga, Zu dudu pamkolpama darrpan müün we górrgónóp wagó, "Ini pam ipüdam, da büdülümppükü emkólam! A Barrabasón irrunam kibüka!" ¹⁹ (Barrabas ugón tümün müótüdü yarilürr, zitulkus wa, ngibürr pampükü, Zerusalem wirri basirrdü gazirr yarilürr Rrom pampükü, akó wa ta pam büdülümppükü emkalórr.)

²⁰ Paelatón ubi Yesun zirrapónóm yarilürr, da wa akó Zu pamkolpamdó bóktanórr ibü gyagüpítótók alüngüm. ²¹ A i ma güblang-koke we taegwarr kwarilürr wagó, "Krrosdó emngyelam, oya krrosdó emngyelam!"

²² Aüd ngim wa akó ibüka we bóktanórr wagó, "Iade? Wa ia tai laró kolae tónggapónórr? Ka oyaka darrü küp ta koke kuri esena, wa büdül

---

† **23:16** Barre Grrik bóktane tange wibalómorrón pebadó atang opor 17 babula; a wata ngibürrdü asine. Igó bóktanda wagó, "Wa darrpan pam ibüka tümün müótüdüğab ki irrune ene tóredó." (Metyu 27:15 akó Mak 15:6) (Blaman paíldi, [Büdül Kórzyón Tóre] nóma amrran yarilürr, Rrom isab bókam tumtum igó yarilürr wagó, ene tóredó Paelat kubó darrpan tümün müótüdü pam ugón irrune.)

iade ki esene! We zitülkusdü, ka kubó oya karrkukusan sye-i ailō, da zirrapono."

23 A i ma arüng ipüdóp taegwarróm Paelatka wagó, oya wata krrosdó ki emngyelnóm. Módóga, ibü taegwarra Paelatón bóktan wóppókal algónórr. **24** Da Paelat gyagüpítótók we esenórr pamkolpamab ubi tónggapónóm. **25** Ene noan ingrinóp tümün müötüdü Rrom pampükü gazirrdi akó pam amkalde, wa oya we irruanórr, Zu pamkolpama noanbókamóm ato kwarilürr. A Yesun ma pamkolpamab tangdó we ingrinürr tibiób ubi alakónóm.

Yesun Krrosdó Emngyelóp

(*Metyu 27:32-44; Mak 15:21-32; Zon 19:17-27*)

26 Gazirr pama Yesun nóma idódnóp, kwatkwat Saemonón amigóp, Saerrin wirri basirrdügab pam, Zerrusalem wirri basirrdüzan bangrilürr madmad kabedógab. Oya tupodó krros we emngyelóp, ódódóm Yesun solkwat.

27 Wirri pamkolpamab ngoroa zutalórr Yesun solkwat. Abün kola yón gyaur akó yón amto kwarilürr oyabókamde. **28** Yesu tübyalüngürr, da we nilóp wagó, "Zerrusalem kol! Kürü yón amtogi, a e wa yabiób akó yabiób olmal yón bamtolam. **29** Zitülkus módóga, sab tonarra tame, pamkolpama sab nóma bóktanórre wagó, 'Bagürwóm idipako, aroam kol nidipko, olmal basen-koke kol nidipko, akó kokean nidi ngóm bómyanónóp!' **30** Ene tonarrdó, Godón Wialómórrón Bóktana enezan bóktanda wagó,

“ ‘Pamkolpama sab wirri pododó bóktórre wagó,
“Kibüka tóbalók,” akó kari pododó wagó,
“Kibü ngatloam!”’‡

31 Da módóga, pamkolpama ne kazan arról nugup kle-kle noma yangórre inzan tonarre, sab laróga tómbapónne darrü nugupa mólgó noma baine?”§

32 Gazirr pama nis kolae elklaza tómbapón pampükü we nüdüdóp, ibü büdülämpükü amkalóm Yesukü. **33** I noma babzilürr darrü pokodó, ngi “Singül Kak”,* ola oya krrosdó we emngyelóp ene kolae tómbapón pam nispükü, darrü oya tutul kwata, darrü oya banól kwata. **34** Yesu we bóktanórr wagó, “Ba, ibü kolae tonarr norrgonónóm, zitülkus i umul kokeako i ne kla tónggapondako.”

Módóga, i tibiób ngipükü nugup pokó aman kwarilürr pam basenóm wagó, Yesun mórrkenyórr pokó nidi ki yazebrre. Inzan kwata i oya mórrkenyórr we arrgrrütóp. **35** Pamkolpama bórrangórrón ola ngabkan kwarilürr. Akó Zu singüldü pama Yesun tiz yangónónóp, bóktande wagó, “Wa ngibürr zid

‡ **23:30** Pamkolpama ugórr ene pokó bóktan kwarile, zitülkus ene wirri azid aeng tonarr kwarile akó ibü ubi kwarile narrbarinüm. **23:30** Oseyá 10:8; Okaka Amzazirrún Kla 6:16 § **23:31** Ini bóktanan kúp módóga: Arról nugupa Yesunbóka apónda, darrpanan kolae tonarr koke nótó tónggapónórr. Büdül bairrún nugupa kolae tonarr tómbapón kolpambóka apónda. Zitülkus pamkolpama Yesun kle-kle yangónóp, kolae tonarr-koke yarilürr, i kolae tonarrpükü kolpam wirrianbóka kle-kle nangónorre.

* **23:33** Aprrapórr ini pokao ngi Singül Kak yarilürr, zitülkus podo yarilürr singül kak obzeksyókpükü. **23:34** Wórr Peba 22:18

bain yarilürr, a wa ma kya tóba kóbó ki zid byó, wa ne ene Kerriso nómade, God noan ipadórr!"

³⁶ Oya gazirr pama ta we tiz yangónónóp: i togobórr oyaka, da oya muran waen we ekyenóp.

³⁷ Da i we bóktónóp wagó, "Ma ne Zu isab King nómadóla, da moba kóbó zid bai!"

³⁸ Oya sisingül wialómórrón nugup pósek amngyelórrón yarilürr. Igó wialómórrón wagó, "Ini Zu pamkolpamab Kinge."

³⁹ Darrü ne kolae tonarr tómbapón pam emngyelóp krrosdó, Yesun we kle-kle yalórr wagó, "Ia ma ene Kerriso kokela? Moba akó kibü kóbó zid tinünüm!"

⁴⁰ A darrüpa oya we agórr wagó, "Ia ma Godón koke gum angóndóla? Ma ta wazan büdül apaddóla! ⁴¹ Mi ne kolaean darrem apadódamli, mi ta gaodó apadódamli, zitulkus mibü mibiób kolae tonarra tine. A ini pama darrü kolae kokean tónggapónórr." ⁴² Da módoğa, ene pama we bóktanórr wagó, "Yesu, ma King ngi nómá bateno moba Balngomól Bwóbdü, sab kürü gyagüpi kümanikke!"

⁴³ Yesu oyaka bóktan we yalkomólórr wagó, "Ka marü amkoman pokó ayaldóla; errkyá ma kubó kankü namulo Godón Agurr Apapdó."†

Yesu Nurrótókórr

(Metyu 27:45-56; Mak 15:33-41; Zon 19:28-30)

⁴⁴⁻⁴⁵ Ene tonarrdó ugón abüs singülüp yarilürr, da abusan zyóna piküp bainürr akó tümüna dudu bwób ngaslaorr. Ene tümüna

---

23:35 Wórr Peba 22:7   **23:36** Wórr Peba 69:21   † **23:43**
Godón Agurr Apap, Mórrke-mórrke módoğa: paradise.

aüd abüs küp ngarkwatóm wamórr; akó [Godón Gyabi Müót] kugupidü ne wirri adrratórrón mórrkenyórra[‡] olean yarilürr, tebe aodó nis ór we bangónórr. **46** Yesu wirri gyagüpi we górrganórr wagó, “Ba, ka kólba samu marü tangdó angrindóla!” Wa inzan nóma bóktanórr, wa tóba dómdóm ngón we semanórr, da narrótókórr.

47 Ene Rrom gazirr pamab kopo ngakan wirri pama nóma esenórr ne tonarra tómbapónórr, Godón we yagürürr, da we bóktanórr wagó, “Amkoman, ini wata [dümdüm tonarr] pam yarilürr!”

48 Blamana nidi kwób bazelórr ene tonarr ilküpi asenóm, i nóma nósenóp ne tonarra tómbapónónóp, i bakonórr tibiób müót basirrdü. I dakla gyaurmé tibiób dalgüp we bólkal kwarilürr. **49** Blamana Yesunbóka umul nidi kwarilürr, akó ene kolpükü, oya Galili-gab ne kola mamoanónóp, barrkyanan kan bórranglórr, da blaman kla nósenónóp.

Yesun Gapókdó Ingrinürr

(Metyu 27:57-61; Mak 15:42-47; Zon 19:38-42)

50-51 Ugón ola darrü pam asi yarilürr, ngi Zosep, Arrimatia wirri basirrdügab, Zudia prrobins kugupidü. Wa morroal akó dümdüm

---

[‡] **23:44-45** Ene wirri adrratórrón mórrkenyórr Godón Gyabi Müótan Amkoman Gyabian Bwób ngarkwat angrirrún yarilürr (Mórrke-mórrke módóga: Most Holy Place ó Holy of Holies). Wata singüldü prrista kubó tebe bangrile ene pokodó darrpan mün blaman pailzan. (Bazeb Tonarr 13:10; Lebitikus 16:2; Ibrru Pamkolpam 9:7)   **23:44-45** Bazeb Tonarr 26:31-33   **23:46** Wórr Peba 31:5   **23:49** Luk 8:2-3

pam yarilürr. Wa ene Godón Kingzan Balngomól akyan yarilürr. Wa darrü Zu pamkolpamab balngomól byarrmarr pam yarilürr, a wa koke abinürr ibü bóktan akó tórrmendó Yesun amkalóm. ⁵² Wa Paelatka we wamórr, da Yesun büdül bübüüm we yatorr. ⁵³ We wamórr Yesun büb krrosdógabi alkumilüm. Da we errgótanórr wirri darrem baeb mórrkenyórri, olgabi ma ingülküpdü alüngürrün gapókdó we ingrinürr, we klamdó darrü olom ngaen koke ne ingrinóp. ⁵⁴ Ugón Sabadankü elklaza tómbapón ngürr§ yarilürr, zitülkus [Sabada] bókyan kari pokoyarilürr.

⁵⁵ Ne kola togoblórr Yesukü Galiligab, Zosepka we zutalórr, da esenóp ene gapók akó Yesun büb ia ingrinóp. ⁵⁶ Ene kakóm, i we bakonórr ama müót basirrdü, da i morroal ilang elklaza akó büb balóp idi we tómbapónóp.*

A i ma Sabad ngürrdü ngón bagónórr gida bóktan pokoyarkwatódó.

24

*Yesun Büdüldügab Irsümülürr
(Metyu 28:1-10; Mak 16:1-8; Zon 20:1-10)*

¹ Udaian ngaen-gógópan ngürrdü,* irrbianande, ene kola ne morroal ilang elklaza tómbapónóp, we imarruóp ene gapókdó.

---

§ **23:54** Sabadankü elklaza tómbapón ngürr Prraeede ngürr yarilürr. * **23:56** Zu pamkolpamab bókam tumtum yarilürr morroal ilang oel amasóm büdül bübdü, kolae ilang arrzümülgum. **23:56** Bazeb Tonarr 20:10; Duterronomi 5:14

* **24:1** Udaian ngaen-gógópan ngürr Sande ngürr yarilürr.

² I ene ingülküp anerrón emrrónóp gapók mamtaedógab. ³ A i nóma barrbüñürr, i Lod Yesun büb koke esenóp. ⁴ Izan gyagüpi tótók kwarilürr inikwata, büzyón-babul ibüka ama nis pam nisa trramngórri, ilküp akon ongang bapón mórrkenyórrpükü. ⁵ Tibiób gumdi wakósingül nümgünóp, singül we tüp előkóp. Da ene pama ibüka we bóktarri wagó, “E arról pam iade amkündakla büdül pamkolpam negako? ⁶ Wa aini babula, oya ma büdüldügab kuri irsümüle. Ia yabü koke ngambangólda, wa yabü ne poko nüzazilóp wa yenkü Galilim nóma yarilürr? ⁷ Wa igó bóktanórr wagó, ‘Ka, Pamkolpamab Olom nótókla, sab kolae tonarr isab tangdó küngrirre, kómngyerre krrosdó, akó aüd ngim ngürrdü God sab kürü kürsümüle.’”

⁸ Módóga, oya bóktana we ngambangólórr. ⁹⁻¹⁰ Ene kol idi koralórr: Merri Magdalín, Zoana, Merri, Zeimsün aip nótó warilürr, akó inkü ngibürr kol nidi koralórr. Nóma bakolórr gapókdógab, i blaman ini poko we nüzazilóp ene 11 [apostoldó] akó ngibürr ola nidi koralórr. ¹¹ A i ma ene kol amkomán koke nangunóp, zitülkus ibü bóktan ibüka wata küpp-koke yarilürr. ¹² A Pita we bupadórr, da we busorr gapókdó; nóma arrngürrürr gapókdó, wa wata ene mórrkenyórr pokoaan nosenóp, Yesun ne mórrkenyórr pokoe errgótónóp. Da we alkomólórr gübarirr aengkü akó gyagüpi

---

24:6 Metyu 16:21; 17:22-23; 20:18-19; Mak 8:31; 9:31; 10:33-34;
Luk 9:22; 18:31-33

amaikkü, ne pokoa tómbapónórr.[†]

*Yesu Nis Mamoan Olom Nispükü Basenórr,
Ema-us Basirrdü Tótók Kwatódó
(Mak 16:12-13)*

¹³ Ene dadan ngürrdü, Yesun nis mamoan olom nisa darrü basirrdü tótók namülnürri, ngi Ema-us, aprrapórr 11 kilomita ngarkwat Zerrusalem wirri basirrdügab. ¹⁴ I igó poko apónkü aurrnürri, blaman ne pokoa tómbapón koralórr. ¹⁵ I ene pokozan ikik namülnürri, Yesu ibü ugón ngoram tyónürr. Inkü we tótók yarilürr. ¹⁶ A God ma ibü nóleanórr oya amzyatgum. ¹⁷ Yesu ibü we nümtinürr wagó, “Ia e laróbóka apóndamli e inizan tótókdamli?”

Ibü tótóka we piküp bainürr, gyaur obzeke. ¹⁸ Darrü nótó yarilürr, ngi Kleopas, Yesun we imtinürr wagó, “Ia wata mogob pam dama mató namüla Zerrusalemóm, umul-kók ini tonarr, ola laró pokoa tómbapónórr ini tonarrdó?”

¹⁹ We imtinürr wagó, “Laró pokoa tómbapónórr?”

I bóktan we yalkomórri wagó, “Yesunkwata, Nazarretgab! Wa prropet yarilürr, wirri tomkompükü bóktande akó tórrmende, Godón akó blaman pamkolpamab obzek kwata. ²⁰ Wirri prrist akó mibü singüldü pama oya ipüdóp, da we nókyenóp ama Rrom wirri pam oya büdüldü angrinüm. Da we emgyelóp krrosdó. ²¹ A ki ma nae aman kwarilnürri wa nótóke, sab Isrrael pamkolpam wató [aurdü amóne]! Ó ene

---

[†] **24:12** Ngibürr Grrik bóktane tange wibalómórrón pebadó atang poko 12 babula.

tumum, ini ma äud ngim ngürr yarile ene pokoa tómbapónóm. ²² Akó ene tumum, ngibürr kola kibü gübarirr aengan ngisitinóp. I irrbianande gapókdó ogobe, ²³ a darrü büb ta koke eserre! I togobe, kibü tüzazirre wagó, anerrua ibüka okaka tübini. Ibü idi nüzazirre wagó, Yesu arróla! ²⁴ Olgabi kibü ngibürr gómdamala gapókdó we ogobe, da gapók wata enezan yaril kolazan bóktórre, a oya ma koke eserre.”

²⁵ Da wa ibüka we bóktanórr wagó, “E amkomán gonggoanakla! E zaorrónakla amkoman bangunüm, prropeta blaman ne poko bóktónóp!
²⁶ Ia ene [Kerrisol] ini elklazabme koke ki azid aenge, akó tóba [wirri kómal zyóndü] bangrine?” ²⁷ Da wa ibüka we müsirrga yónürr Godón Wibalómórrón Bóktana ne poko bóktan yarilürr oyakwata. Wa Mosesón Pebadó‡ bókyanórr, da olgabi ama blaman Prropetab Pebadó.

²⁸ I basirrzan ngorram ain kwarilürr i nólá tótók kwarilürr, Yesu ama wata tótók yarilürr wamaka wa darrü bwóbdü tótókdase; ²⁹ a i oya wirri arüngi we yatorri wagó, “Kibüka ala burrmat, zitulkus irrüba amzik kari pokoa.” Da wa inkü müötüdü we bangrinürr ibüka burrmatóm. ³⁰ Wa inkü alom nómá mórran-mórran bainürr, wa brred ipadórr, Godón eso ekyanórr. Syórr yangónórr, da ibü we nüliónürr. ³¹ Ibü ilküpapükü we tomgolóp wagó, ini amkoman Yesu-e! I nómá emzyatörri, wa we kolaebóka

---

‡ **24:27** Mosesón ne pebako, ini 5 pebako Ngaep Bukdú: Bwób Zitüll, Bazeb Tonarr, Lebitikus, Bótang Peba, akó Duterronomi.

bainürr. ³² I darrem-darrem tibiób we bamtirri wagó, "Ia mibü moboküpdu bagürwóma koke bangrine, [§] wa minkü kwatódó nóma ikik yaril, akó Godón Wibalómórrón Bóktan nóma amgol yaril kibüka? Wata amkoman."

³³ I bupadürri, büsai olgabi ama Zerrusalem we alkommórrí. Ola i Yesun 11 apostol we nómrrónóp ngibürr kolpampükü darrpan pokodó. ³⁴ Ene apostola ibüka bóktónóp wagó, "Wata amkoman! Lodón kuri irsümüle büdüldügab! Saemon Pitaka ta okaka tübine!"

³⁵ Módoga, ene nisa ibüka we addratrri ne pokoa tómbapónórr kwatódó, akó i Yesun ia emzyatórrí wa brred nóma syórr yangónórr.

*Yesu Tóba Umlbain Olmaldó Okaka
Tübyónürr*

(Metyu 28:16-20; Mak 16:14-18; Zon 20:19-23;
Apostolab Tórrmen 1:6-8)

³⁶ I enezan ikik koralórr inikwata, Yesu tüób ugón ibü aodó we trramngólórr. Wa ibüka we bóktanórr wagó, "Paud yabüka asi ki yarilün."*

³⁷ I barrkürrürr akó guma yazebórr, zitülkus ibü gyagüpítótók igó yarilürr, wamaka i mórrke ascendako. ³⁸ Wa ibüka we bóktanórr wagó, "E ia gum iadeakla? Akó e ninis gyagüpítótók iadeakla kürükwata? ³⁹ Kürü tang a wapór kóbó ngabkónam. Ini amkoman kótókla, ka mórrke

---

§ **24:32** "Ia mibü moboküpdu bagürwóma koke bangrine, ..." , Grrik bóktane ma inzan angrirrúna: "Ia mibü moboküpa urazan koke baebli, ..." * **24:36** Ngibürr Grrik bóktane tange wibalómórrón pebadó, ini poko babula: Wa ibüka we bóktanórr wagó, "Paud yabüka asi ki yarilün."

kokela. Kóbó kamurram, da e kubó esenane; büdül mórrkean murr a kus babulako, e enezan ascendakla kürü ma asinko.”

⁴⁰ Wa ini bóktan nóma elakónórr, wa tóba tangnis akó wapór nis we nómtyenóp. ⁴¹ Zitülkus ibü bagür asi yarilürr akó i gübarirr aengóp, i nabe amkoman angunüm kain koralórr. Wa ibü we nümtinóp wagó, “Ia yabü aini darrü kla asine alom?” ⁴² I oya aungürrün wapi murr poko we ekyenóp, ⁴³ da wa ipadórr, we elóngórr ibü obzek kwata.

⁴⁴ Wa ibüka we bóktanórr wagó, “Ene ka yabü ini poko nilarre, ka yenkü nóma namülnürrü: kürükwata blaman ne kla wibalómórrónko Mosesón Gida Bukdü, Prropetab Pebadó, akó Wórr Pebadó, amkoman ki tómbapónónom Godón bóktan küppükü ainüm.”

⁴⁵ Da wa ibü gyagüpítótók we tapanukuóp Godón Wibalómórrón Bóktanan [küp amzyatóm]. ⁴⁶ Wa ibü we nilóp wagó, “Godón Wibalómórrón Bóktana igó bóktanda wagó, sab ene Kerriso azid aenge akó büdüldügab sab türsümüle äud ngim ngürrdü. ⁴⁷ Pamkolpama sab ini bóktan amgolnörre Kerrison ngidü, ini tüpan blaman bwób-bwób pamkolpamđó: sab God ibü kolae tonarr norrgorre, Godka nidi tübyalüngörre tibiób kolae tonarrdógabi. Ini pokoa sab Zerrusalemóm bókyene. ⁴⁸ E yabiób ilküpi ne kla nósenarre akó yabiób güblange ne kla barrkrrurrü, e sab ngibürr pamkolpamđó büdrrat kwarilünke. ⁴⁹ Tübarrkrru, ka küób sab yabüka zirrsapono, kürü Aba [alkámül-koke bóktan] ne klamóm nokyenóp. A e sab ini wirri

basirrdü akyan kwarilünke, kókó kwitümgabi arünga sab tuge yabüka."

God Yesun Sipadórr Kwitudü

(Mak 16:19-20; Apostolab Tórrmen 1:9-11)

⁵⁰ Ene kakóm, Yesu ibü Zerrusalem wirri basirrdügab we nolngomólóp, tai kókó Betani basirr minggüpanan. Wa tóba tang kwit nyónürr, da ibü bles we ninóp. ⁵¹ Wa ibüzan bles bain yarilürr, wa ibü we bimgatórr, da God oya we sipadórr kwitudü. ⁵² Da oya we yagürnóp. Olgabi i we bakonórr Zerrusalem wirri bagürwómpükü. ⁵³ I wata blaman ngürrzan [Godón Gyabi Müótüdü] koralórr Godón agürüm.

Lukün Peba aini blakónda.

Godón Buk
Portions of the Holy Bible in the Gizrra language of
Western Province, Papua New Guinea
Buk Baibel long tokples Gizrra long Niugini

copyright © 2019 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Gizrra

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2023-02-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 13 Dec 2023

d83b2e14-c797-5499-b582-de63912ac614